PARP
Grupa PFR

2019

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Redakcja:
Robert Zakrzewski, Anna Skowrońska

Autorzy Raportu:
Paweł Chaber – Rozdział 5
Jacek Łapiński – Rozdział 1
Melania Nieć – Rozdział 1, Rozdział 2, Rozdział 3
Joanna Orłowska – Rozdział 1
Robert Zakrzewski – Rozdział 1, Rozdział 4
Łukasz Widła-Domaradzki – Rozdział 6
Anna Domaradzka – Rozdział 6

Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2019

Spis treści

Słowo wstępne 4

Główne wnioski 5

Profile przedsiębiorstw 10

Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce 15

Rozdział 2. Ranking Małej i Średniej Przedsiębiorczości w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny 46

Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw 54

Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw 68

Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach 80

Rozdział 6. Koniunktura i otoczenie biznesu 2018 91

Słowo wstępne

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością przekazuję Państwu dwudziestą drugą edycję Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, przygotowaną przez pracowników Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

PARP od wielu lat specjalizuje się w monitorowaniu sytuacji sektora MSP i przygląda się zmianom w perspektywie długoletniej. Często dopiero ta dłuższa perspektywa pozwala dostrzec jak wiele zmian przeszły polskie firmy i jak systematycznie zwiększają swój udział w polskim PKB.

Dane zaprezentowane w tej edycji wskazują na ponowny wzrost liczby firm, który przekłada się na obecność w naszej gospodarce prawie 2,1 mln podmiotów. Znajduje to swoje odzwierciedlenie we wzroście liczby miejsc pracy. Warto zauważyć, że liczba pracujących w przedsiębiorstwach rośnie nieprzerwanie od 2014 r. Zgodnie z najnowszymi danymi, w sektorze przedsiębiorstw pracuje blisko 10 mln osób.

Ostatnie dostępne dane za 2017 r. pokazują, że wyraźnie poprawiły się podstawowe wartości ekonomiczne mierzące sytuację finansową firm – przedsiębiorstwa zwiększyły swoje przychody, produkcję i wartość dodaną. Odnotowano wzrost nakładów na innowacje. Na przestrzeni ostatnich lat widoczny jest rosnący trend w zakresie odsetka eksporterów wśród przedsiębiorców. Jednocześnie poprawia się zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu.

Niniejsze opracowanie opiera się na danych GUS zakupionych specjalnie na potrzeby tego Raportu oraz na najbardziej aktualnych danych GUS dostępnych publicznie. Do analiz wykorzystano również wyniki cyklicznego badania PARP „Koniunktura i otoczenie biznesu", przeprowadzonego w kwietniu 2019 r. Zachęcam szczególnie do lektury tej części raportu, ponieważ prezentuje ona najświeższe odczucia i opinie przedsiębiorców na temat sytuacji ich firm, planów rozwojowych oraz oceny sytuacji w branży i gospodarce.

Serdecznie zapraszam do zapoznania się z pełną treścią Raportu.

Małgorzata Oleszczuk

Prezes

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Główne wnioski

Liczba przedsiębiorstw

- **Liczba przedsiębiorstw, w szczególności mikrofirm, systematycznie rośnie.** W 2017 r. w Polsce działało 2,08 mln przedsiębiorstw niefinansowych, podczas gdy w 2016 r. było ich 2,01 mln a w 2008 r. – 1,79 mln. Według REGON w 2018 r. zarejestrowano 393 tys. nowych przedsiębiorstw, wykreślono natomiast 332 tys. W latach 2008-2017 liczba firm nowo powstałych była wyższa niż zlikwidowanych, za wyjątkiem lat 2009 i 2011, kiedy gospodarka wyraźnie zwolniła.

- **Zachodzą powolne przeobrażenia strukturalne w sektorze przedsiębiorstw.** Widać jednak nieznaczny wzrost udziału mikro firm (o 0,6 p.p. do 96,5%) oraz spadek udziału firm małych i średnich (odpowiednio o 0,4 p.p. do 2,6% i 0,2 p.p. do 0,7%). Na przestrzeni lat 2004-2017 zwiększał się stopniowo udział usług (z 42,8% do 52,3%) i budownictwa (z 9,3% do 13,6%) kosztem przemysłu (spadek z 12,2% do 10,1%) i handlu (z 35,7% do 24,0%).

- **W 2017 r. zmniejszyła się przeżywalność przedsiębiorstw pierwszego roku działalności.** W 2017 r. powstało i rozpoczęło działalność 271 813 przedsiębiorstw. Do 2018 r. na rynku aktywnych pozostało 180 123 z nich. Dane te pokazują, że pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce nieco ponad dwie na trzy firmy (spośród firm założonych w 2017 roku do 2018 przetrwało 66,3%). Dla porównania, w 2016 r. było to 69,9% a w 2015 68,9%.

Udział w tworzeniu PKB

- **Rośnie wkład przedsiębiorstw w tworzenie PKB.** W 2016 r. polskie przedsiębiorstwa wygenerowały 1,366 bln zł wartości dodanej brutto, czyli o 2,6% więcej niż rok wcześniej. Od roku 2008 do 2016 udział firm w tworzeniu PKB zwiększył się o 2,5 p.p. (do 73,6%), głównie za sprawą małych i średnich firm – ich udział w PKB w tym okresie wzrósł z 47,2% do 49,8%. W 2016 r., w porównaniu z rokiem 2015, odnotowano nieznaczny spadek udziału firm w PKB (o 0,4 p.p.).

- **Powoli zwiększa się udział w tworzeniu PKB wszystkich grup przedsiębiorstw poza mikrofirmami.** Na przestrzeni lat 2004-2016 widać trend wzrostowy małych fir (z 7,6% do 8,5%), średnich (z 10,0% do 11,1%) i dużych przedsiębiorstw (z 21,9% do 23,8%). Jedynie w przypadku mikro firm zanotowano niewielki spadek (z 31,0% do 30,2%). Ten ogólny wzrost wkładu większych grup przedsiębiorstw w PKB wynika głównie z ogólnego wzrostu udziału firm w wytwarzaniu PKB.

Rynek pracy

- **Systematycznie rośnie liczba pracujących w przedsiębiorstwach.** Rośnie ona nieprzerwanie od 2014 r (wzrost o 7,8%). Według stanu na 31 grudnia 2017 r. w sektorze przedsiębiorstw pracowało blisko 9,9 mln osób. Oznacza to wzrost o 1,7% r/r. **Również zatrudnienie wykazuje tendencję wzrostową, choć mniejszą.** W 2017 r. wynosiło blisko 6,9 mln osób i nieznacznie przekroczyło poziom z 2008 r. (wzrost o 1,3%). Od 2013 r. widać systematyczny i znaczny wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw.

- **Rynek pracy nadal w dużej mierze jest zdominowany przez duże przedsiębiorstwa i sektor usług**. Struktura zatrudnienia, tak jak i w latach poprzednich, była zdominowana przez przedsiębiorstwa duże (42,5%)[1]. W sektorze MSP przeciętne zatrudnienie w 2017 r. wyniosło ponad 3,96 mln osób (57,5%). W strukturze branżowej liczby pracujących nadal dominującym sektorem były Usługi[2]. Ich udział wyniósł ponad 37%.

Inwestycje

- **Niewielki nominalny wzrost nakładów inwestycyjnych w ujęciu bezwzględnym.** W 2017 r. nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe we wszystkich podmiotach gospodarki w Polsce wyniosły 194,4 mld zł (i były wyższe o 3% w porównaniu z 2016 r.), przy czym nakłady inwestycyjne na nowe środki osiągnęły 173,0 mld zł (wzrost o 6% r/r) a nakłady na używane środki trwałe – 21,5 mld zł (spadek o 13%).

- **Pomimo tego rok 2017 był kolejnym, w którym nastąpił spadek nakładów inwestycyjnych w relacji do przychodów.** Udział inwestycji w nowe i używane środki trwałe w relacji do przychodów ogółem był najniższy od 2012 r. i wyniósł 4,3%, w porównaniu z 4,5% w 2016 r. i 4,9% dwa lata wcześniej. Niższe poziomy zanotowano w okresie po kryzysie 2010 i 2012 (po 4,1%), a rekordowy w 2008 r. (5,1%)

- **Nakłady inwestycyjne w Polsce w przeliczeniu na jedną firmę w 2017 r. utrzymały się praktycznie na tym samym poziomie co przed rokiem (93,6 tys. zł)**. W grupie dużych przedsiębiorstw inwestycje na jedną firmę spadły (z 28,7 mln zł do 29,7 mln zł), a w pozostałych grupach przedsiębiorstw wzrosły. Najszybciej rosły w miko firmach (z 15,6 tys. zł do 17,1 tys. zł), następnie w małych (z 293 tys. zł do 319 tys.) i średnich (z 2,31 mln zł do 2,51 mln zł).

[1] Drugi największy udział miały średnie firmy (22%), dalej mikro (20,5%) i małe firmy (15%).
[2] Przemysł miał udział (30,6%), handel 23,2% i Budownictwo (9,1%)

Innowacyjność przedsiębiorstw

- **Badania GUS w ostatniej dekadzie wskazują na ograniczenie działalności innowacyjnej firm w Polsce**. Według najnowszych danych, w latach 2015-2017 udział innowacyjnych przedsiębiorstw ogółem (bez mikro) wyniósł 14,5% i był niższy o 1,6 p.p. w porównaniu z wynikami z badania 2014-2016. Najwyższy odsetek firm innowacyjnych odnotowano w latach 2006-2008. Wówczas wniósł on 21,4% w przemyśle i 16,1% w usługach.

- **Wzrost nakładów na innowacje w firmach w 2017 r.** Nakłady na działalność innowacyjną w tym roku wyniosły 41,2 mld zł (39 mld zł w 2016 r.). Przedsiębiorstwa przemysłowe przeznaczyły na ten cel 28 mld w 2017 r. (nieco mniej niż przed rokiem – 28,3 mld zł). W przypadku przedsiębiorstw usługowych nakłady na działalność innowacyjna wyniosły 13,1 mld zł i były wyższe o 2,5 mld zł niż rok wcześniej.

- **W 2017 r. wzrost przeciętnych nakładów na innowacje w usługach, spadek w przemyśle.** Średnio przedsiębiorstwa przemysłowe, które inwestowały w działalność innowacyjną przeznaczały na ten cel 5,7 mln zł, a usługowe – 5,5 mln zł. W 2017 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nakłady przypadające na jedno przedsiębiorstwo przemysłowe zmniejszyły się o 0,2 mln zł, natomiast na jedno przedsiębiorstwo usługowe wzrosły o 1,8 mln zł.

- **Niewielki odsetek firm prowadzi działalność badawczo-rozwojową. Również nakłady firm na B+R są niewielkie**. Wśród przedsiębiorstw przemysłowych w 2017 r. takie nakłady ponosiło około 7% firm a wśród firm usługowych – 3,2%. W tym samym okresie nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na B+R wyniosły 6,4 mld zł (5,2 mld ł w 2016 r.) a usługowych – 5,7 mld zł (4,4 mld zł w 2016r.).

- **Intensywność prac B+R w stosunku do PKB od lat systematycznie rośnie.** W 2017 r. wyniosło 1,03%, podczas gdy rok wcześniej było to 0,97% a w 2013 0,87%. W latach 2008-2017 imponująco wzrosło zaangażowanie sektora przedsiębiorstw w działalność B+R (3,5-krotnie), a spadło sektora rządowego (zmniejszył się niemal 11-krotnie). Może to wskazywać na konsekwentną realizację założeń polityki dot. pobudzania sektora przedsiębiorstw do działalności B+R.

Sytuacja finansowa

- **W 2017 r. wyraźnie poprawiły się podstawowe wielkości ekonomiczne mierzące sytuację finansową firm.** W tym okresie bardzo szybko zwiększały się przychody (o 8,2% r/r, do 4,6 bln zł), produkcja (o 11,2% r/r, do 3,5 bln zł) i wartość dodana (o 10,8% r/r, do 1,15 bln zł) w firmach. Poprawił się również wskaźnik rentowności obrotu brutto (z 6,6% do 7,1%). Wszystkie te wielkości osiągnęły dynamiki bliskie maksymalnym notowanym w okresie 2004-2017.

- **W 2017 r. wszystkie grupy przedsiębiorstw zwiększyły swoje przychody, produkcję i wartość dodaną.** Zdecydowanie największą zmianę w porównaniu z poprzednim rokiem zanotowały małe przedsiębiorstwa, których przychody wzrosły nominalnie co prawda zaledwie o 4,1%, ale produkcja i wartość dodana wzrosły skokowo (odpowiednio o 30,6% i 29,9%). Wysokie wzrosty zanotowały także przedsiębiorstwa duże i mikro.

- **Poprawiła się także produktywność przedsiębiorstw w Polsce**. Wzrost produktywności mierzonej produkcją i wartością dodaną przeciętnej firmy był wyraźny (odpowiednio 7,8% r/r i 7,4% r/r), a pod względem przychodów choć mniejszy również istotny (o 4,8% r/r). Produktywność polskich przedsiębiorstw – mierzona tymi trzema wskaźnikami – w okresie 2005-2017 dynamicznie rosła, rzadko notując spadki.

Handel zagraniczny

- **Na przestrzeni lat 2010-2017 widać rosnący trend w zakresie odsetka eksporterów wśród przedsiębiorstw.** Z szacunków własnych, opartych na danych GUS za 2017 r., wynika, że 4,7% przedsiębiorstw działających w Polsce (tj. 98,1 tys.) sprzedaje wyroby za granicę, a zaledwie 1,0% (20,4 tys.) – usługi[3]. W 2017 r. odsetek eksporterów wyrobów zwiększył się do 4,7% (z 4,4% rok wcześniej), a w usługach utrzymał się na tym samym poziomie (1%).

- **Kolejny z rzędu dynamiczny wzrost eksportu i importu.** Według danych GUS eksport wyrobów i usług polskich przedsiębiorstw w 2017 r. wyniósł 1,1 bln zł (55,5% PKB), a import 1 bln zł, podczas gdy przed rokiem wartości te wynosiły odpowiednio 1 bln zł i 921 mld zł. Eksport wyrobów w 2017 r. wyniósł 877,2 mld PLN, a usług – 220,5 mld PLN. Z kolei import wyrobów wyniósł 853,1 mld PLN, a usług – 144,2 mld PLN.

- **Wyraźna poprawa relacji wartości eksportu do importu oraz eksportu do PKB.** W 2010 r. stosunek wartości towarów i usług wywiezionych z kraju do przywiezionych kształtował się na poziomie 92,7%, natomiast w 2017 r. doszedł do poziomu 110,1% (102,8% w zakresie towarów i 152,9% w usługach). Nadwyżka w handlu zarówno wyrobów, jak i usług (100,5 mld PLN w 2017 r.) wzrosła dynamicznie w ostatnich latach[4], podobnie jak relacja eksportu do PKB (wzrost do 55% w 2017 r. podczas gdy było to 48% w 2014 r. i 40% w 2010 r.).

[3] Są to wartości przybliżone z uwagi na odmienną metodykę zbierania danych dotyczących liczby eksporterów i liczby przedsiębiorstw ogółem. Odsetek przedsiębiorstw eksportujących obliczono przedstawiając relację liczby eksporterów wyrobów i usług opracowaną przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu do liczby przedsiębiorstw niefinansowych, publikowaną przez GUS w *Działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 roku* i wydaniach poprzednich.

[4] W 2016 r. wyniosła 78,4 mld PLN a w 2013 25,5 mld PLN.

- **W latach 2010-2016 eksport przeciętnego polskiego eksportera wyrobów wykazywał trend wzrostowy, jednak w 2017 r. nastąpił spadek (o 1,9%). W usługach od 2015 r. obserwujemy tendencję wzrostową** (wzrost o 3,1% w 2015 r., 12,6% w 2016 r. i 11,0% w 2017 r.). Sprzedaż za granicę przeciętnego polskiego eksportera wyrobów wyniosła w 2017 r. 8,9 mln zł, a eksportera usług – 10,8 mln zł.

- **Poprawia się zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu.** Wyroby wysokiej i średnio-wysokiej techniki stanowią już blisko połowę polskiego eksportu towarów (45,8% w 2017 r.) – dwa razy więcej niż we wstępnej fazie transformacji gospodarczej w Polsce (24,8% w 1995 r.). Mimo tego udział wyrobów wysokiej techniki w polskim eksporcie w 2017 r. wyniósł 8,5% i był ponad dwa razy mniejszy niż średni udział w UE-28 (17,8%).

Profile przedsiębiorstw

Mikroprzedsiębiorstwa

Polski sektor przedsiębiorstw jest zdominowany przez mikroprzedsiębiorstwa, których udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 96,5%. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpił wzrost liczby mikrofirm. Obecnie jest ich ponad 2 mln, o 3,5% więcej niż w 2016 r. i o 12% więcej niż w 2008 r.

Największa liczba mikroprzedsiębiorstw działa w usługach (53,0%) i handlu (23,9%). Co siódma firma prowadzi działalność w budownictwie (13,6%), a co dziesiąta w przemyśle (9,4%). Mają one największy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 31%, a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 41%. Ponadto, istotnie wpływają na rynek pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują 40% miejsc pracy (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 4 mln osób).

W roku 2017 blisko trzy czwarte populacji mikroprzedsiębiorstw działało na polskim rynku pięć lat lub dłużej (72,6% – 1,46 mln firm), zaś blisko jedna piąta – od dwóch do czterech lat (18,4% – 370 tys. firm). Co jedenasta mikrofirma to podmiot młody, funkcjonujący na rynku nie dłużej niż rok (8,9% – 179 tys. firm). Na przestrzeni lat 2009-2017 zauważyć można wzrostowy trend udziału w strukturze mikroprzedsiębiorstw podmiotów najstarszych. W krótkim okresie (porównanie roku 2017 z 2016) w strukturze najmniejszych firm spadł udział podmiotów młodszych (działających na rynku do czterech lat), a wzrósł najstarszych (funkcjonujących 5 lat lub dłużej).

W 2017 r. mikroprzedsiębiorstwa przeznaczyły na inwestycje ponad 34 mld zł (18% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw). W przeliczeniu na jedną mikrofirmę przeciętnie nakłady wynosiły nieco ponad 17 tys. zł. i było to o 1,5 tys. zł więcej niż przed rokiem.

Większość mikrofirm koncentruje się wyłącznie na rynku krajowym – rzadko eksportują/importują i osiągają niski udział tych wielkości w swoich przychodach/kosztach. W 2017 r. odsetek eksporterów i importerów wyrobów i usług był na poziomie – eksporterzy: wyrobów (3,3%) i usług (0,41%) oraz importerzy: wyrobów (6,1%) i usług (0,64%). W 2017 r. zanotowano spadek (o 0,7 p.p.) udziału eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do poziomu 5,2%.

Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy: na przestrzeni ostatnich lat rośnie ich liczba, wartość produkcji, przychody, nakłady inwestycyjne, liczba pracujących i zatrudnionych. Mikrofirmy wyróżniają się najniższym tempem wzrostu wartości dodanej. W latach 2007-2016 wzrosła ona o 57%.

Małe przedsiębiorstwa

W Polsce jest niemal 54 tys. małych firm, które stanowią 3% polskiego sektora przedsiębiorstw. Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest spadek liczby małych firm z wyjątkiem lat 2013-2014, kiedy to zanotowano rekordową liczbę ponad 59 tys. W 2017 r. jest ich o 6% mniej niż rok wcześniej.

Spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, małe przedsiębiorstwa mają najmniejszy udział w tworzeniu PKB – 8%, a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 11%. Posiadają również najmniejszy udział w tworzeniu miejsc pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują 12,2% miejsc pracy (ok. 1,1 mln pracujących). W przeciętnej małej firmie pracuje 21 osób.

W 2017 r. małe przedsiębiorstwa przeznaczyły na inwestycje 17 mld zł (9% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw). Małe firmy finansują inwestycje przede wszystkim środkami własnymi (68%) oraz kredytami i pożyczkami krajowymi (18%). Na trzecim miejscu są środki zagraniczne – 8%.

Charakteryzuje je niska aktywność innowacyjna – zarówno w grupie firm przemysłowych (12,5%) jak i usługowych (8,3%). W 2017 r. wartość średnich nakładów na działalność innowacyjną w małych przedsiębiorstwach przemysłowych wynosiła 755 tys. zł, a w usługowych – 1 165 tys. zł. Działalność ta była w 46% finansowana ze środków w własnych, w 24% ze środków pochodzących z zagranicy, 17% stanowiły kredyty bankowe.

Przedsiębiorstwa małe są najsłabiej wyposażone zarówno w komputery, jak i w dostęp do Internetu. Choć wykorzystanie przez tę grupę komputerów jest nieco wyższe niż 5 lat wcześniej (w 2014 r. – 93,4%, w 2018 r. – 95,5%). Podobnie sytuacja wygląda w dostępie do Internetu (94,8% wobec średniej dla firm w Polsce 95,6%) oraz w posiadaniu własnej strony internetowej (62,5% wobec średniej dla firm w Polsce 66,8%). Z usługi chmury obliczeniowej korzysta zaledwie 7,8% małych firm (dla porównania w firmach dużych odsetek ten wynosi 42,7%). Podobnie jest z wykorzystaniem mediów społecznościowych (26,9%), w tym przypadku jest wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem – o 2,7 p.p.

Polskie małe przedsiębiorstwa są bardziej rentowne i płynne finansowo niż średnie i duże podmioty. Przychody małych firm wrosły w ostatnim roku o 4,1% a produkcja i wartość dodana o 30,6% i 29,9%. Małe firmy charakteryzują się również wysoką dynamiką eksportu – przy czym w 2017 r. w porównaniu z wynikami w 2016 r. zanotowano spadek eksportu wyrobów (o 5,9%) i wzrost eksportu w usługach (o 7,9%).

Średnie przedsiębiorstwa

W Polsce jest obecnie ponad 15 tys. średnich firm, które stanowią 0,7% polskiego sektora przedsiębiorstw. Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest spadek liczby średnich firm, obecnie jest ich mniej o blisko 1% niż w 2016 r. i o 6% mniej niż w 2008 r.

Udział średnich firm w tworzeniu PKB wynosi 11%, a w latach 2007-2016 wzrósł on o 1,9 p.p. (w roku 2016 odnotowano wzrost r/r o 0,2 p.p). Przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% udział ten wynosi 15% (mniej wypracowują tylko małe przedsiębiorstwa). Posiadają nieco większy od małych firm udział w tworzeniu miejsc pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują ich niemal 16% (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 1,6 mln osób). W przeciętnej średniej firmie pracuje 105 osoby, natomiast przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego zatrudnionego wynosi 4662 PLN (o 270 zł wyższe niż rok wcześniej i o 208 PLN więcej niż w przeciętnej firmie).

W 2017 r. firmy te przeznaczyły na inwestycje ponad 38 mld PLN (20% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw). Nakłady inwestycyjne były wyższe niż we wcześniejszym roku o 8%. Średnie firmy finansują inwestycje przede wszystkim środkami własnymi (67%) oraz kredytami i pożyczkami krajowymi (20%). Na trzecim miejscu są środki zagraniczne – 6%.

Niemal co trzecia średnia firma jest aktywna innowacyjnie, a nakłady jakie przeznacza średnio na działalność innowacyjną wahają się między 2,3 a 2,6 mln zł, w zależności czy jest to firma usługowa czy przemysłowa. Działalność ta była w 57% finansowana ze środków własnych, w 20% z kredytów bankowych, 10% stanowiły środki pozyskane z zagranicy (w tym z UE), 4% środki budżetowe i 9% pozostałe źródła.

Firmy te w ostatnich latach rosły najbardziej dynamicznie po dużych firmach pod względem wartości eksportu zarówno wyrobów jak i usług przypadającej na jedno przedsiębiorstwo, jednak w 2017 r. nastąpił spadek dynamiki wartości wśród eksporterów wyrobów o 2,9%. Nieco lepiej radzili sobie eksporterzy usług – tu zanotowano wzrost o 6,3% r/r.

Praktycznie wszystkie średnie przedsiębiorstwa posiadają dostęp do Internetu (99,3%). Firmy te zanotowały znaczny postęp w przypadku mobilnego dostępu do Internetu (choć w 2018 r. nieznacznie zmniejszył się z 84,2% do 82,2%). W ciągu 6 lat (od 2013 do 2018 r.) wzrost wyniósł 18,9 p.p (z 63,3% do 82,2%). 84,5% z nich posiada stronę internetową (odsetek ten nieco zmniejszył się w porównaniu z 2017 r. – było 85,3%). Z usługi chmury obliczeniowej korzysta 19% średnich firm (dla porównania w firmach dużych odsetek ten wynosi 42,7%), natomiast z mediów społecznościowych – 41,1% (wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o 2,7 p.p.).

W 2017 r. średnie firmy zwiększyły swoje przychody (o 5,3%), produkcję (o 7,7%) i wartość dodaną (o 6,3%), jednak w porównaniu do pozostałych grup firm pod względem liczby pracujących, wzrosty te były najmniejsze.

Duże przedsiębiorstwa

W Polsce funkcjonuje niespełna 3,6 tys. dużych firm, które stanowią 0,2% polskiego sektora przedsiębiorstw. Obecnie jest ich o 2% więcej niż w 2016 r. i o 12% więcej niż w 2008 r.

Pomimo niewielkiej liczebności, duże przedsiębiorstwa mają istotny udział w tworzeniu PKB – 24%, a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 32%. Duże firmy posiadają znaczący udział w tworzeniu miejsc pracy – w sektorze przedsiębiorstw generują ponad 32% miejsc pracy (liczba pracujących w takich firmach wynosi ok. 3,1 mln osób). W przeciętnej dużej firmie pracuje 858 osób (wzrost o 8 osób w porównaniu z poprzednim rokiem), natomiast przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego zatrudnionego wynosi 5301 PLN (najwięcej ze wszystkich grup, o 298 zł wyższe niż rok wcześniej i o ponad 847 PLN więcej niż w przeciętnej firmie).

W 2017 r. przeznaczyły na inwestycje ponad 104 mld zł (56% wartości nakładów całego sektora przedsiębiorstw). W porównaniu z poprzednim rokiem zanotowany został spadek nakładów o 2% w tej grupie podmiotów. Duże firmy finansują inwestycje przede wszystkim środkami własnymi (76%) oraz kredytami i pożyczkami krajowymi (7%). Na trzecim miejscu są środki zagraniczne (5,3%). Mają najwyższy udział nakładów niesfinansowanych, czyli niezapłaconych faktur – 5%.

Duże firmy najbardziej dynamicznie zwiększają swoje przychody, jednak cechują się najniższą rentownością obrotu. Stosunkowo duża część z nich zajmuje się handlem zagranicznym. 90% dużych przedsiębiorstw importuje towary z zagranicy, a dwóch na trzech eksportuje. Najszybciej też zwiększają też wartość eksportu na jeden podmiot.

Duże firmy charakteryzują się największym odsetkiem aktywnie innowacyjnych firm. 45% przedsiębiorstw usługowych i 62% przedsiębiorstw przemysłowych podejmuje działalność innowacyjną. Nakłady jakie przeznaczają w przeliczeniu na jedną firmę to średnio - 23-35 mln zł. Duże firmy częściej niż pozostałej wielkości przedsiębiorstwa podejmują współpracę w zakresie działalności innowacyjnej.

Dostęp do Internetu wśród dużych firm jest powszechny (99,6%, przy czym średnia dla wszystkich firm w Polsce jest o 4 p.p. niższa). Nie wszystkie jednak posiadają własną stronę internetową – ma ją 91,1% dużych firm i od kilku lat odsetek ten utrzymuje się na zbliżonym poziomie (w 2013 r. i w 2017 r. było to 91,9%). Zauważalne są z kolei wzrosty popularności wykorzystania chmury obliczeniowej (42,7% w 2018 r., wzrost o 5,6 p.p. r/r) oraz mediów społecznościowych (63,8% w 2018 r., wzrost o 5,4 p.p. r/r). Wynika to m.in. z większej świadomości firm, zatrudniania specjalistów ICT i marketingu oraz wyższych budżetów na promocję własnej oferty.

Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce

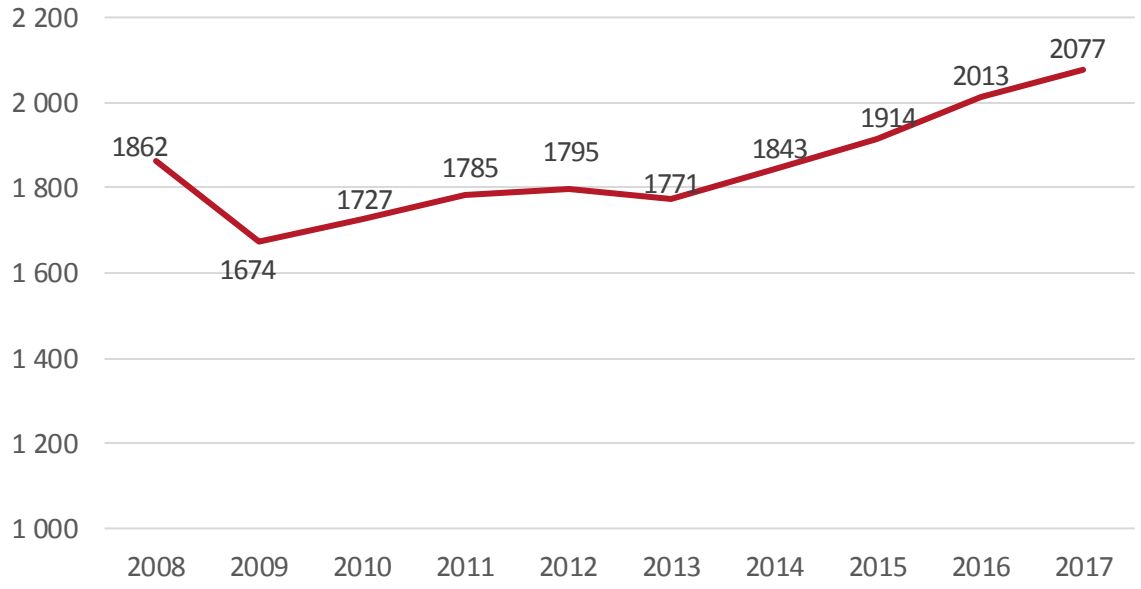
1.1. Przedsiębiorstwa w Polsce

Liczba przedsiębiorstw i ich struktura

Liczba przedsiębiorstw w Polsce w ostatnich latach rośnie – w 2017 r. przekroczyła 2 mln. Zdecydowana większość z nich to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Analiza danych pokazuje, że na przestrzeni ostatnich lat **liczba przedsiębiorstw systematycznie rośnie.** **W 2017 r. w Polsce działało 2,08 mln przedsiębiorstw niefinansowych,** określanych, jako aktywne[5], podczas gdy w 2008 r. było ich 1,86 mln (co oznacza wzrost o 11,5%). Szczególnie dynamiczny wzrost liczby firm odnotowano w 2016 r. – o 5,2%[6] r/r. W 2017 r., w porównaniu do poprzedniego roku, liczba przedsiębiorstw wzrosła o 3,2% (wykres 1.1).

Wykres 1.1. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w latach 2008-2017 (w tys.)

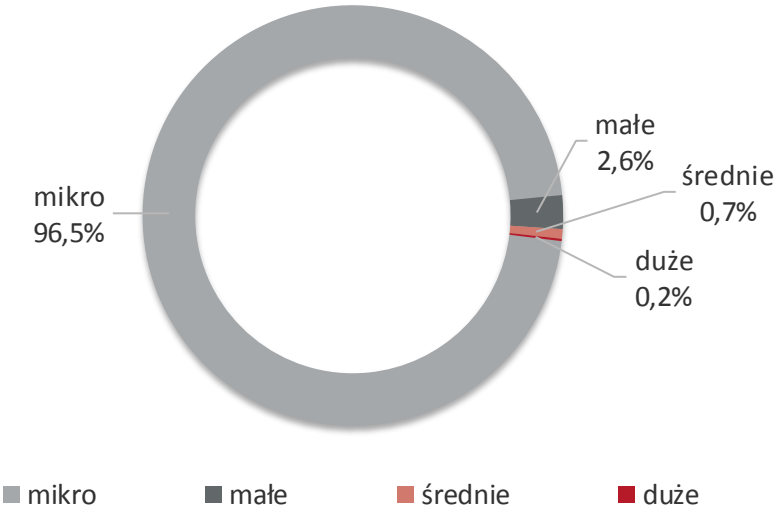
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

[5] Dane za 2017 r. za publikacją *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018. Dane dotyczą sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007. Określenie „aktywne przedsiębiorstwa" pochodzi z niniejszego opracowania.

[6] Ibidem.

Sektor MSP (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw) **stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce** – 99,8%. Wśród nich najliczniejszą grupą (96,5%; 2,0 mln) są mikroprzedsiębiorstwa. Udział firm małych w strukturze polskich przedsiębiorstw wynosi 2,6% (53,8 tys.), średnich – 0,7% (15,3 tys.), zaś dużych – tylko 0,2% (3,6 tys.)[7] (wykres 1.2).

Wykres 1.2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy (w %)

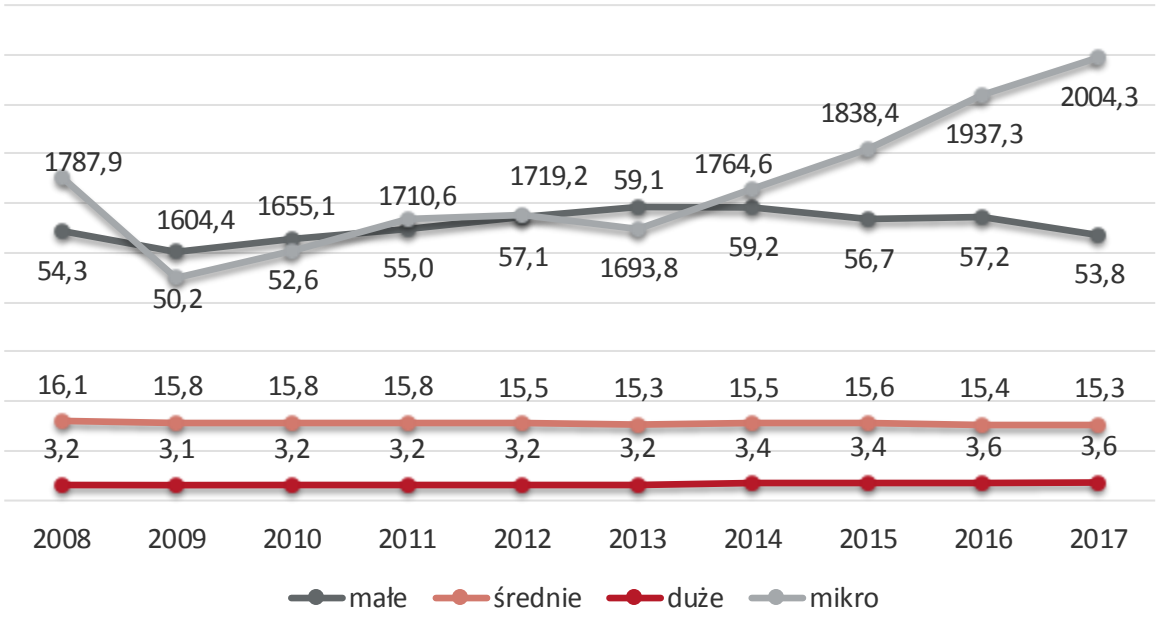

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

Obserwując dane dotyczące liczby przedsiębiorstw ze względu na klasę wielkości, można zauważyć, że **w okresie 2008-2017 udział poszczególnych grup ulegał niewielkim wahaniom i utrzymywał się na zbliżonym poziomie**[8], choć porównując strukturę firm w 2017 r. do tej z 2008 r. widać nieznaczny wzrost udziału mikroprzedsiębiorstw (o 0,6 p.p.) oraz spadek udziału firm małych i średnich (odpowiednio o 0,4 p.p. i 0,2 p.p.). W 2017 r., względem 2016 r., szczególnie wzrosła liczba aktywnych przedsiębiorstw w grupie firm mikro (o 3,5% r/r), a następnie dużych (o 2,1% r/r). Spadła natomiast liczba przedsiębiorstw małych i średnich (odpowiednio o 6,0% i 0,1% r/r) (wykres 1.3)[9].

[7] Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, 2018.
[8] Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.
[9] *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 roku*, GUS, 2018.

Wykres 1.3. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w poszczególnych grupach według wielkości w latach 2008-2017 (w tys.)

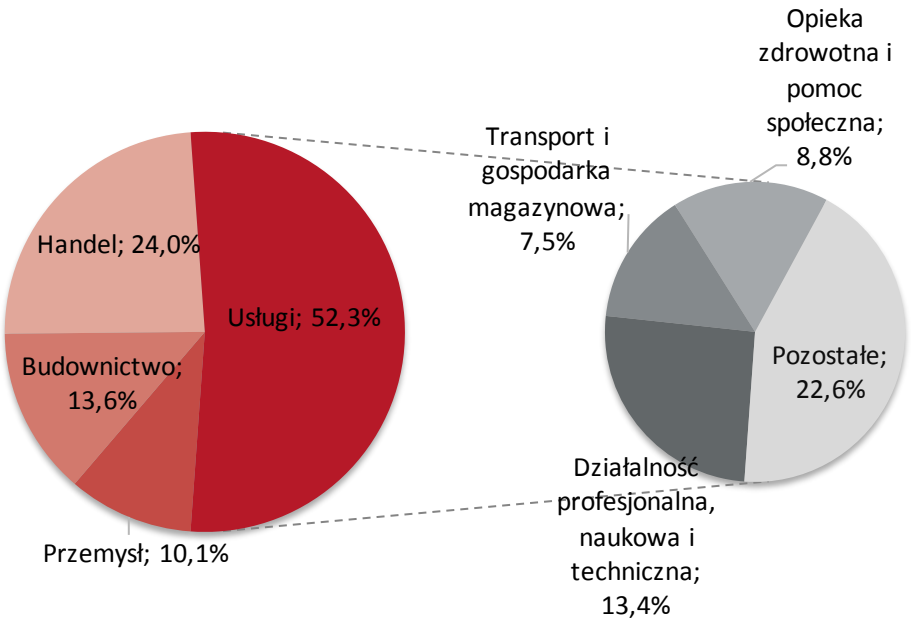
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Polskie MSP działają przede wszystkim w Usługach i Handlu (76,3%), rzadziej zaś w Budownictwie i Przetwórstwie przemysłowym

Analiza struktury branżowej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw pokazuje, że najliczniejszą grupę stanowią firmy z sektora Usług (52,3%). Co czwarta firma działa w Handlu (24,0%), a co ósma – w Budownictwie (13,6%). Co dziesiąte przedsiębiorstwo z sektora MSP (10,1%) działa w Przemyśle (wykres 1.4). Struktura branżowa dużych firm działających w Polsce różni się istotnie od tej dla sektora MSP. Ponad połowa (51,9%) dużych podmiotów prowadzi działalność przemysłową. Rzadziej natomiast niż MSP duże firmy działają w Usługach (30,7%), Handlu (13,7%) i w Budownictwie (3,7%)[10].

[10] *Ibidem*.

Wykres 1.4. Struktura MSP w Polsce według podstawowego obszaru działalności

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.,* GUS, 2018 (sekcje B-J, L-N, P-S PKD 2007).

Większość (87,6%) wszystkich przedsiębiorców z sektora MSP to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej stanowią 12,4% małych i średnich przedsiębiorstw[11].

Powstawanie i likwidowanie przedsiębiorstw

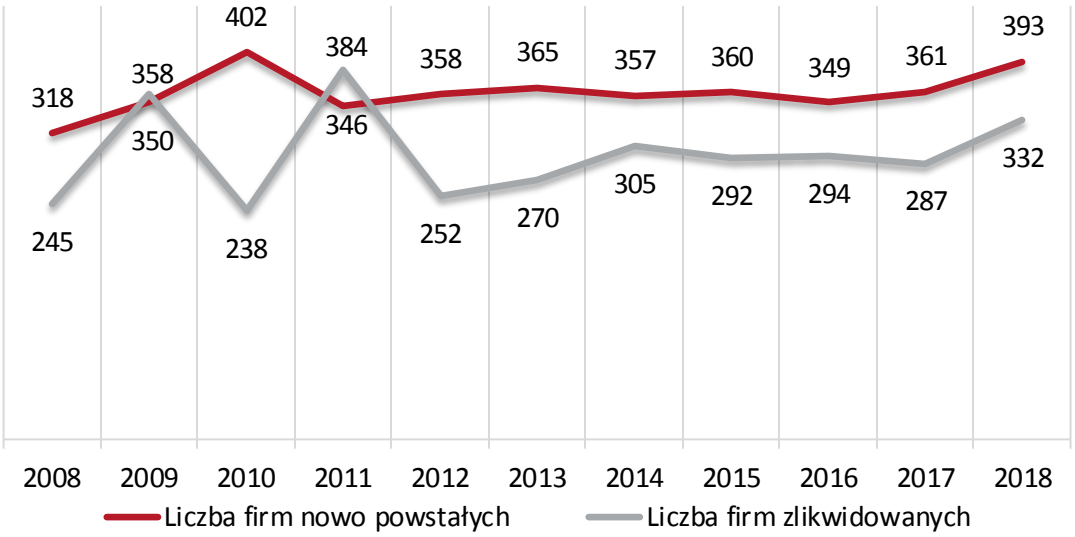
W 2018 r. w Polsce zarejestrowano 393 tys. nowych podmiotów, wykreślono zaś 332 tys. Na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była wyższa niż zlikwidowanych

Według danych z rejestru REGON[12] **w 2018 roku zarejestrowano 393 tys. nowych przedsiębiorstw, wykreślono natomiast 332 tys. firm**. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba nowo powstałych przedsiębiorstw wzrosła o 8,7%, natomiast zlikwidowanych – o 15,6%. Liczba firm zarejestrowanych w 2017 r. była o blisko 24% wyższa niż w 2008 r.

Na przestrzeni lat 2008-2018 liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była (poza latami 2009 i 2011) wyższa niż zlikwidowanych. Przy czym, choć obie kategorie wykazywały tendencje wzrostowe, to liczba przedsiębiorstw wyrejestrowanych rosła szybciej w porównaniu z liczbą nowo powstałych firm (w 2018 r. była o ponad 35% wyższa niż w 2008 r.)[13] (wykres 1.5).

[11] *Ibidem*.
[12] Dane te pokazują liczbę nowo zarejestrowanych firm, nie mówią natomiast o liczbie firm, które faktycznie rozpoczęły działalność gospodarczą.
[13] Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* za lata 2009-2019.

Wykres 1.5. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce w latach 2008-2018 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* za lata 2009-2019.

W 2018 r., podobnie jak w latach poprzednich, **najwięcej firm powstało w następujących działach gospodarki: Budownictwo** (74,8 tys.; 19,0% ogółu nowo powstałych firm), **Handel** (64,8 tys.; 16,5%), a następnie w **Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna** (44,7 tys.; 11,4%) oraz **Przetwórstwo przemysłowe** (28,5 tys., 7,3%). Te same działy charakteryzują się także największą liczbą wykreślonych z rejestru podmiotów (Handel 94,0 tys. – 28,3%; Budownictwo 47,9 tys. – 14,5%; Przetwórstwo przemysłowe 35,3 tys. – 10,6%; Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 27,8 tys. – 8,4%,)[14]. Zdecydowana większość nowo powstałych firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (81,2%)[15].

Przeżywalność przedsiębiorstw[16]

Pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce dwie na trzy firmy

W 2017 r. powstało i rozpoczęło działalność 271 813 przedsiębiorstw. Do 2018 r. na rynku aktywnych było 180 123 z nich. Dane te pokazują, że pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce nieco ponad dwie na trzy firmy (spośród firm założonych w 2017 roku do 2018 przetrwało 66,3%)[17].

[14] Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON z lat 2009-2019).
[15] Na podstawie publikacji *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2018 r.*, GUS, 2019.
[16] Dane dotyczące przeżywalności przedsiębiorstw opracowano na podstawie publikacji GUS *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2013-2018*, GUS, 2019.
[17] Wskaźnik przeżycia to odsetek jednostek aktywnych w momencie przeprowadzenia badania w stosunku do zbiorowości jednostek aktywnych w roku referencyjnym (dotyczącym prowadzonego badania), które

Gdy pod uwagę weźmiemy formę prawną przedsiębiorstwa, wyższa przeżywalność pierwszego roku charakteryzuje osoby fizyczne niż prawne (odpowiednio – 71,1% vs 47,8%). Nieco większą szansę na przetrwanie pierwszego roku mają przedsiębiorstwa zatrudniające pracowników najemnych – 91,1% (w porównaniu z 62,4% podmiotów bez pracowników najemnych).

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2017 roku **najwyższe wskaźniki przeżycia pierwszego roku zanotowano w sekcjach: Pozostała działalność usługowa (72,3%)** oraz **Transport i gospodarka magazynowa (67,7%)**. Najniższe natomiast w sekcjach – Zakwaterowanie i gastronomia (54,2%), oraz Budownictwo (60,8%).

W układzie wojewódzkim najwyższą przeżywalność nowo powstałych firm odnotowano w województwach podlaskim (88,4%) oraz opolskim i świętokrzyskim (po 76,7%), najniższą zaś w łódzkim (57,6%) oraz zachodniopomorskim (59,9%).

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2017 r., w rok po jego utworzeniu, wynosiła 1,6 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 3,4 tys. zł.

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2017 r., w pierwszym roku działalności nakłady na rzeczowe aktywa trwałe[18] poniosło 31,3% podmiotów. Źródłem finansowania inwestycji były przede wszystkim środki własne (65,6%), a w dalszej kolejności kredyty i pożyczki krajowe (5,2%), środki bezpośrednio z zagranicy (5,0%) i inne środki (24,2%). Blisko trzy czwarte przedsiębiorstw powstałych w 2017 r. osiągnęło zysk (72,6%).

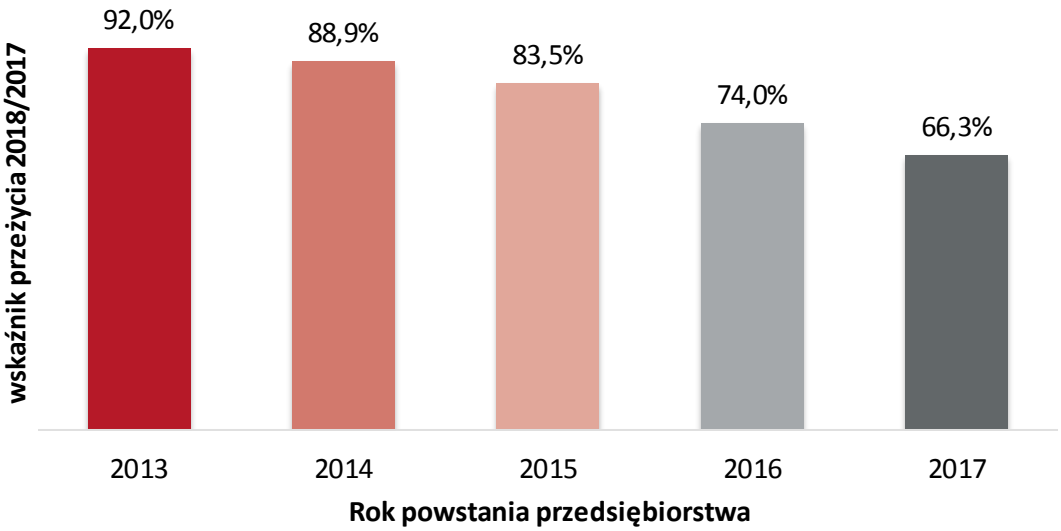
Wskaźnik przeżywalności jest wyższy w kolejnych latach prowadzenia działalności. W przypadku przedsiębiorstw powstałych w roku 2013 w roku 2018 nadal aktywnych było 119,8 tys. z nich, a wskaźnik przeżycia piątego roku (2018/2017) wyniósł 92,0%. Najwięcej przedsiębiorstw upada w pierwszym roku działalności. (wykres 1.6).

Najwięcej firm upada w pierwszym roku działalności – w kolejnych latach wskaźnik przeżywalności jest wyższy

rozpoczynały działalność w kolejnych latach analizowanego okresu. Stan aktywności jednostek uczestniczących w badaniu ustalono w oparciu o rejestr statystyczny. Definicja pochodzi z publikacji *Zeszyt metodologiczny. Badania przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, 2019

[18] Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe to nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Wykres 1.6. Przedsiębiorstwa powstałe w latach 2013-2017 i nadal aktywne w roku 2018 – wskaźnik przeżycia 2018/2017 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2013-2017*, GUS, 2019.

Analiza rodzajów działalności pokazuje, że najwyższą przeżywalnością wśród firm powstałych w 2013 r. i działających nadal w roku 2018 charakteryzują się sekcje: Budownictwo (95,5%), Pozostała działalność (94%) oraz Transport i gospodarka magazynowa (93,4%). Najniższą natomiast – Handel i naprawa pojazdów samochodowych (86,2%).

Blisko połowa przedsiębiorstw, które przetrwały pięć lat działa na rynku lokalnym (48,6%), ponad jedna czwarta – na rynku krajowym (29,0%), co siódme na rynku regionalnym (13,5%), a co jedenaste – na międzynarodowym (8,9%).

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2013 roku, w pięć lat po jego utworzeniu, wynosi 2,9 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 3,9 tys. zł.

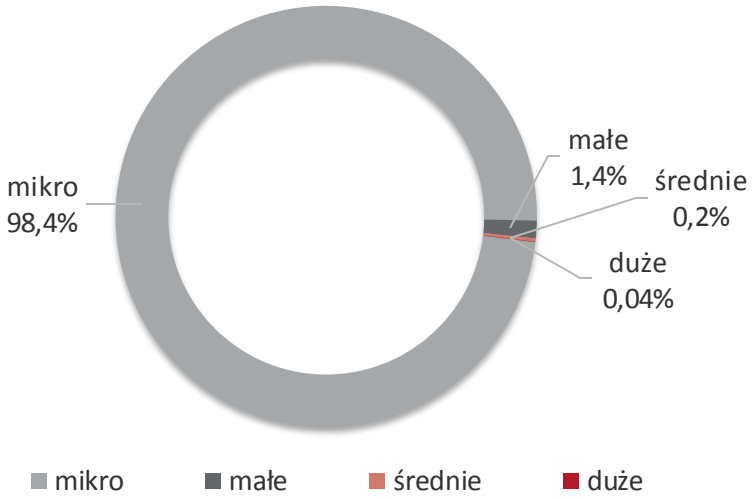
88,4% przedsiębiorstw powstałych w 2013 r. i aktywnych w 2018 r. osiągnęło zysk.

Blisko dwie trzecie firm powstałych w 2013 roku nie napotkała w 2017 roku żadnych trudności w prowadzeniu działalności (63,1%). Nieco ponad jedna czwarta (25,9%) napotkała na trudności popytowe i podażowe, a co 11 firma – trudności popytowe (9,2%). Wśród trudności popytowych najczęściej wskazywano na zbyt dużą konkurencję na rynku i niewystarczające środki klientów, natomiast wśród podażowych – wysokie pozapłacowe koszty pracy, wysokie obciążenia na rzecz budżetu oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne.

Liczba przedsiębiorstw, które powstały w latach 2013–2017 i były nadal aktywne w 2018 roku wynosiła 676,8 tys. Stanowiło to 32,6% wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych aktywnych do 2018 roku.

W strukturze przedsiębiorstw powstałych w latach 2013-2017 i działających nadal w 2018 r. widać dominację najmniejszych podmiotów – udział mikrofirm wynosi 98,4% (wykres 1.7).

Wykres 1.7. Struktura przedsiębiorstw powstałych w latach 2013-2017 i nadal aktywnych w 2018 r. ze względu na wielkość firmy (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2013-2017*, GUS, 2019.

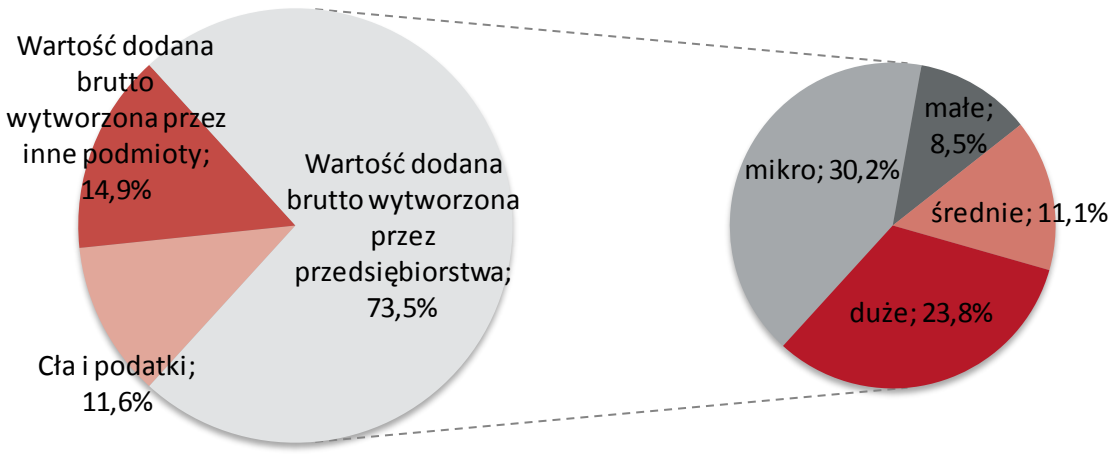
1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB[19]

Sektor przedsiębiorstw wytwarza blisko trzy czwarte wartości PKB (73,6%), przy czym małe i średnie przedsiębiorstwa generują co drugą złotówkę PKB (49,8%). Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa – około 30,2% (dane za 2016 r.).

Przedsiębiorstwa działające w Polsce generują blisko trzy czwarte polskiego PKB. Największy wkład w PKB przedsiębiorstw mają MSP, w tym w szczególności mikroprzedsiębiorstwa

Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB systematycznie rośnie. **Od roku 2008 do 2016 zwiększył się on o 2,5 p.p.** (z 71,1% do 73,6%), głównie za sprawą małych i średnich firm – ich udział w PKB w tym okresie wzrósł z 47,2% do 49,8%. Poprawa nastąpiła we wszystkich grupach wielkości sektora MSP (mikro – z 29,9% do 30,2%, małe – z 7,4% do 8,5%, średnie – z 9,9% do 11,1%). Natomiast udział dużych podmiotów w tworzeniu PKB w analizowanym okresie pozostał na podobnym poziomie (23,9% – w 2008 r., 23,8% – w 2016 r.). W tym okresie (2008 vs 2016) liczba aktywnych firm zwiększyła się o 12,6%, przy czym wzrosła liczba przedsiębiorstw mikro (o 13,0%), małych (o 5,4%), dużych (o 11,2%), spadła natomiast liczba podmiotów średnich (o 4,5%). Niezależnie od zmiany liczby firm w poszczególnych klasach wielkości, ich produktywność rośnie, szczególnie w przedsiębiorstwach średnich i małych.

Wykres 1.8. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w 2016 r.

[19] Jeśli nie zaznaczono inaczej dane GUS obejmują przedsiębiorstwa należące do sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007, dane Eurostat B-N i S95 NACE Rev.2 (sekcja K jest objęta jedynie częściowo i dotyczy usług ubezpieczeniowych, instytucji kredytowych i funduszy emerytalnych), a dane Komisji Europejskiej (Arkusze Informacyjne SBA): B-J, L-N NACE Rev.2.

Tabela 1.1. Udział wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa w PKB – lata 2008-2016

Rok	PKB (mln zł	Firmy ogółem	MSP razem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	Inne podmioty	Cła i podatki[20] w relacji do PKB
2008	1275432	71,1%	47,2%	29,9%	7,4%	9,9%	23,9%	16,5%	12,5%
2009	1343366	72,3%	48,4%	30,4%	7,9%	10,1%	23,9%	16,5%	11,1%
2010	1416447	71,6%	47,6%	29,6%	7,7%	10,4%	24,0%	16,5%	11,9%
2011	1528127	71,8%	47,3%	29,4%	7,8%	10,1%	24,5%	16,1%	12,2%
2012	1596378	73,0%	48,5%	29,7%	7,8%	11,0%	24,5%	15,6%	11,4%
2013	1662678	73,5%	50,1%	30,8%	8,8%	10,6%	23,4%	15,3%	11,2%
2014	1719146	73,4%	50,0%	30,2%	8,9%	11,0%	23,4%	15,2%	11,2%
2015	1799321	74,0%	49,9%	30,5%	8,1%	11,3%	24,1%	14,7%	11,3%
2016	1858468	73,6%	49,8%	30,2%	8,5%	11,1%	23,8%	14,9%	11,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

W 2016 r., w porównaniu z rokiem 2015, odnotowano nieznaczny spadek udziałów przedsiębiorstw w generowaniu PKB (o 0,4 p.p.). Spadek dotyczył wszystkich grup wielkości poza małymi firmami – ich udział w 2016 r. w stosunku do roku poprzedniego wzrósł o 0,4 p.p.

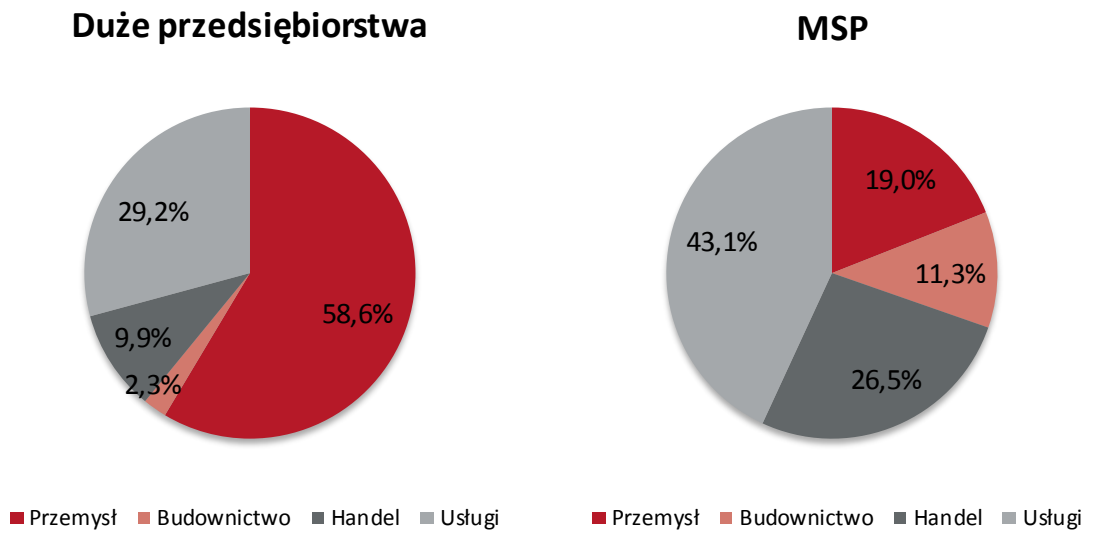
W przypadku MSP największe znaczenie w tworzeniu PKB ma sektor usług, w dużych przedsiębiorstwach największy wkład w tworzenie PKB ma przemysł

Analiza udziału przedsiębiorstw w tworzeniu PKB ze względu na sektor gospodarki pokazuje istotne różnice pomiędzy dużymi przedsiębiorstwami a MSP (wykres 1.9). **W przypadku MSP największe znaczenie ma sektor usług,** którego udział w tworzeniu PKB wynosi 43,1%, podczas gdy w dużych firmach – 29,2%[21]. Drugi w kolejności jest handel (26,5% – MSP; 9,9% – duże firmy). Z kolei **w dużych przedsiębiorstwach widocznie większy wkład w tworzenie PKB w porównaniu z sektorem MSP ma przemysł** (58,6% – duże firmy; 19,0% – MSP), najmniejszy zaś budownictwo (2,3% – duże firmy; 11,3% – MSP).

[20] Pozycja ta obejmuje podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), VAT – podatek od towarów i usług (od produktów krajowych i zagranicznych), podatek akcyzowy od produktów krajowych, podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych), wpłaty (składki) dokonywane przez budżet państwa do budżetu Unii Europejskiej z tytułu tzw. tradycyjnych środków własnych tj. opłaty celne, rolne, cukrowe oraz wpłaty (składki) obliczane na podstawie podatku VAT, dotacje do produktów.

[21] Dane opracowane na podstawie *danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu*.

Wykres 1.9. Udział w tworzeniu PKB przedsiębiorstw dużych i sektora MSP według podstawowego obszaru działalności w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

1.3. Tworzenie miejsc pracy

Aktywność zawodowa ludności[22]

W 2018 r. liczba aktywnych zawodowo wynosiła przeciętnie 17 143 tys. osób i była jedynie nieznacznie niższa niż w roku poprzednim. Osoby pracujące stanowiły przeciętnie 96% (16 484 tys.) osób aktywnych zawodowo.

Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku powyżej 15 lat osiągnął przeciętnie w 2018 r. 56,3%, natomiast w grupie osób w wieku produkcyjnym[23] – 76,6% (o 0,7 p.p. niż rok wcześniej). Poziom współczynnika aktywności zawodowej jest istotnie niższy w grupie kobiet niż w grupie mężczyzn. W populacji osób 15+ to różnica 16,4 p.p. (odpowiednio 48,5% w grupie kobiet i 64,9% w grupie mężczyzn). Porównując kobiety i mężczyzn w wieku produkcyjnym różnica ta jest mniejsza i wynosi 8,1p.p. na korzyść mężczyzn. Co istotne, biorąc pod uwagę obie populacje, dystans w poziomie współczynnika aktywności zawodowej kobiet względem mężczyzn, choć nadal jest duży, to jednak zmniejszył się r/r (odpowiednio o 0,4 p.p. i 0,7 p.p.).

Nie zmienił się udział osób pracujących na własny rachunek w ogóle pracujących. Nadal wynosi on niemal 18%. Od kilku lat nie zmienia się także udział pracodawców w ogóle osób pracujących na własny rachunek (blisko 23%) oraz pomagających bezpłatnie członków rodzin w ogóle pracujących (ok. 2,5%).

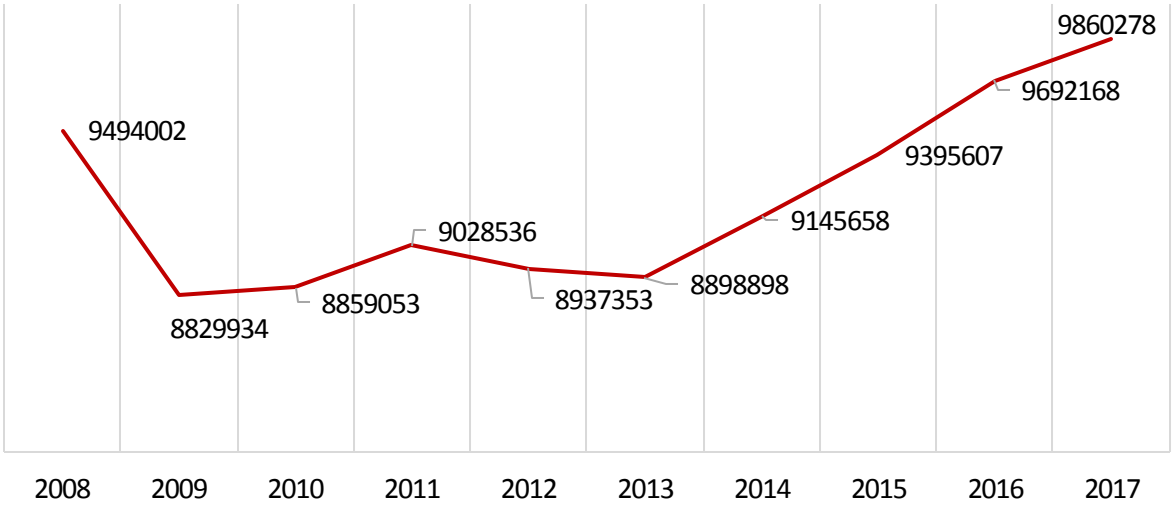
Liczba pracujących i przeciętne zatrudnienie a wielkość przedsiębiorstw w Polsce [24]

Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rośnie – w 2017 r. wynosiła 9,9 mln osób

Według stanu na 31 grudnia 2017 r. w sektorze przedsiębiorstw pracowało blisko 9,9 mln osób. Oznacza to wzrost o 1,7% w stosunku do roku poprzedniego. **Co ważne, liczba pracujących w tym sektorze nieprzerwanie rośnie od 2014 r., choć z różną dynamiką w poszczególnych latach** (wykres 1.10).

[22] Dane GUS: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2018 r.*, 2019.
[23] Zgodnie z metodologią przyjęta przez GUS zalicza się tu osoby w wieku od 18 do 59/64 (w zależności od płci).
[24] Na podstawie publikacji GUS Działalność przedsiębiorstw niefinansowych z lat 2009-2018

Wykres 1.10. Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw w latach 2008-2017

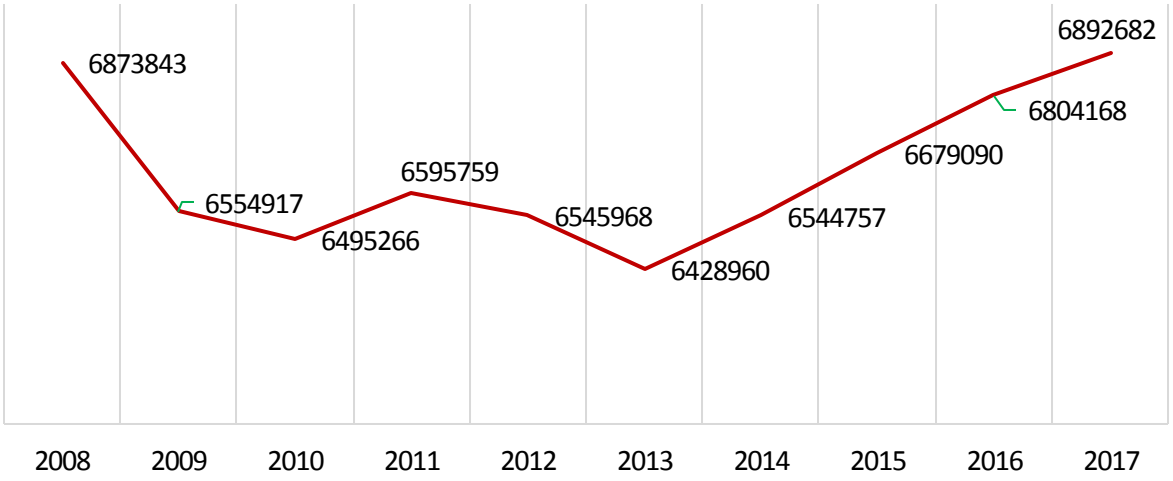
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Ponad dwie trzecie pracujących w przedsiębiorstwach (6,7 mln osób) pracuje w sektorze MSP, przy czym blisko 4 mln w mikrofirmach

W przedsiębiorstwach sektora MSP pracowało ponad 6,7 mln osób, tj. 68,3% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Tak jak w poprzednich latach najwięcej osób pracowało w mikroprzedsiębiorstwach (niemal 4 mln osób – 40,4% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw) **a następnie w dużych przedsiębiorstwach** (ponad 3,1 mln osób – 31,7% ogólnej liczby pracujących). W średnich firmach pracowało ponad 1,6 mln osób, a w małych – 1,1 mln.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w 2017 r. wynosiło blisko 6,9 mln osób i było wyższe od notowanego w poprzednim roku o ponad 88 tys. osób. Natomiast należy zwrócić uwagę na systematyczny i znaczny wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw od 2013 r. (wykres 1.11).

Wykres 1.11. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Udział sektora MSP w strukturze przeciętnego zatrudnienia osiągnął 57,5%

Struktura przeciętnego zatrudnienia, gdy pod uwagę weźmiemy klasę wielkości przedsiębiorstw, tak jak i w latach poprzednich była zdominowana przez przedsiębiorstwa duże (42,5%), najmniejszy udział posiadały natomiast przedsiębiorstwa małe (niespełna 15%). **W sektorze MSP przeciętne zatrudnienie w 2017 r. wyniosło ponad 3,96 mln osób (57,5%).** Od kilku lat widoczny jest nieznaczny spadek udziału firm małych i średnich w strukturze przeciętnego zatrudnienia przy wzroście udziału firm dużych.

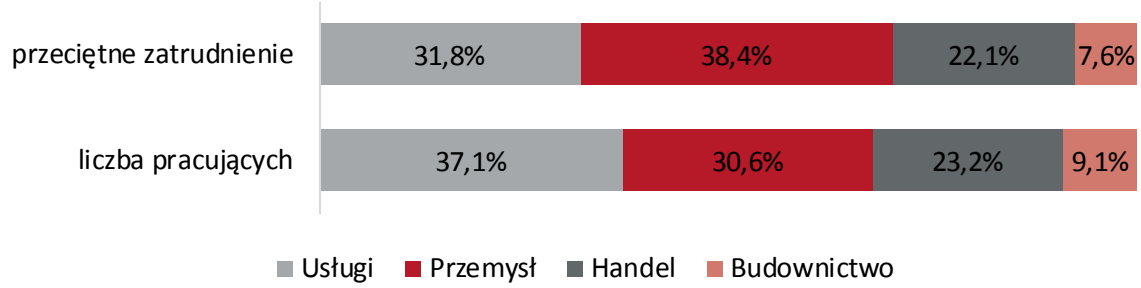
Przeciętna wielkość przedsiębiorstwa w Polsce to 4,7 osoby pracujące a 3,3 osoby zatrudnione.

Struktura liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach według branż

Dominującym sektorem w kontekście struktury liczby pracujących są Usługi, zaś w przeciętnym zatrudnieniu – Przemysł

W strukturze liczby pracujących nadal dominującym sektorem były Usługi. Ich udział wyniósł ponad 37% i bardzo powoli, ale jednak rośnie. **Natomiast w kontekście struktury przeciętnego zatrudnienia największą rolę odgrywa Przemysł, którego udział wynosił 38,4%.** Zarówno w strukturze liczby pracujących jak i przeciętnego zatrudnienia najmniejszy udział posiada Budownictwo (odpowiednio 9,1% oraz 7,6%) (wykres 1.12).

Wykres 1.12. Struktura branżowa liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach w Polsce w 2017 r.

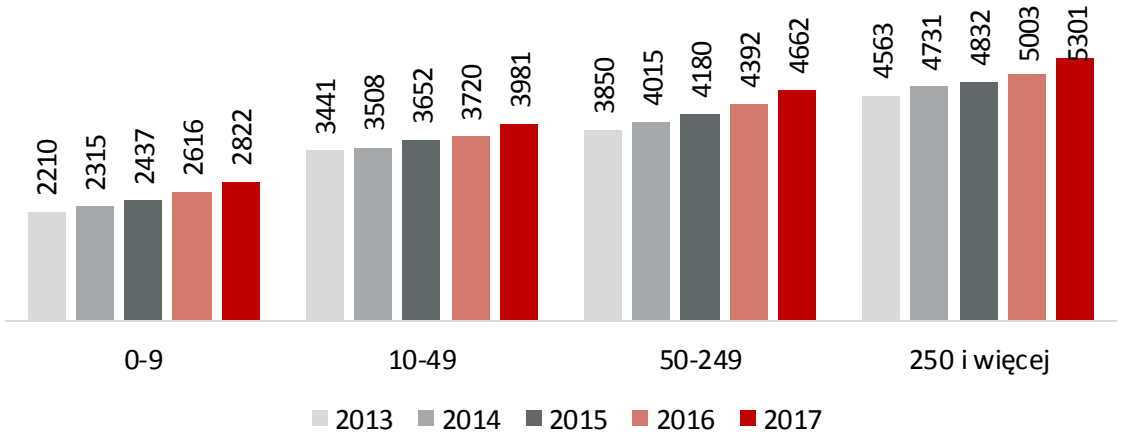
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

Wynagrodzenia w przedsiębiorstwach

Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy systematyczny wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego – w 2017 r. było ono wyższe o 6,5% niż w roku poprzednim

W 2017 r. we wszystkich klasach wielkości przedsiębiorstw widoczny był wzrost miesięcznego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego[25]. Ogółem miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 4454 zł i było wyższe o 6,5% niż w roku poprzednim. Poziom wynagrodzenia brutto w przeliczeniu na jednego zatrudnionego jest silnie skorelowany z klasą wielkości przedsiębiorstw – najniższy występuje w mikroprzedsiębiorstwach, najwyższy zaś w przedsiębiorstwach dużych (wykres 1.13).

Wykres 1.13. Wynagrodzenie miesięczne na 1 zatrudnionego w przedsiębiorstwach poszczególnych klas wielkości w latach 2013-2017

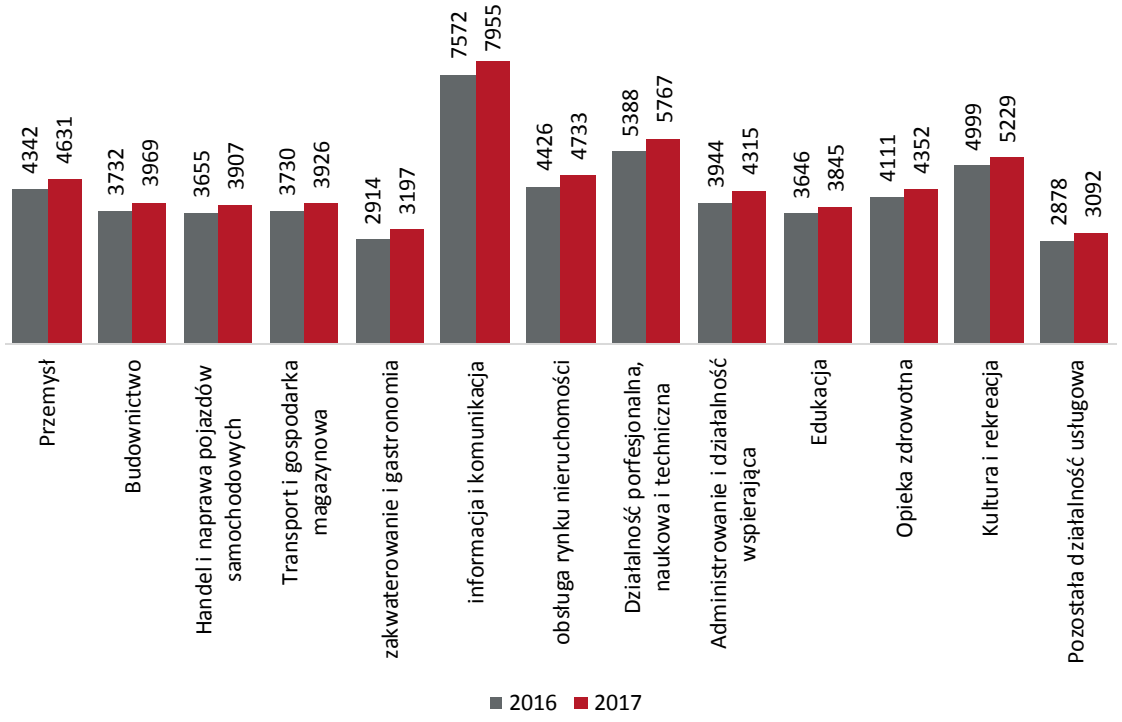

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

[25] Zgodnie z metodologią GUS miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego obejmuje wynagrodzenia brutto przypadające miesięcznie na jeden pełny etat (przeciętne zatrudnienie).

Wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego jest także silnie zróżnicowane w zależności od branży. Tradycyjnie najwyższe jest w sekcji J – Informacja i komunikacja, **najniższe zaś w sekcji S** – Pozostała działalność usługowa. **Warto jednak zauważyć, że we wszystkich sekcjach przeciętne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego było w 2017 r. wyższe niż w roku poprzednim** (wykres 1.14).

Wykres 1.14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) na jednego zatrudnionego wg sekcji PKD w latach 2016-2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018. oraz *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.*, GUS, 2017.

1.4. Inwestycje przedsiębiorstw[26]

W 2017 r. nakłady inwestycyjne ogółem we wszystkich podmiotach gospodarki[27] w Polsce wyniosły 257 881 mld zł, z czego **nakłady inwestycyjne sektora przedsiębiorstw osiągnęły 194,4 mld zł, tj. 75% ogółu nakładów i były wyższe o 3% w porównaniu z 2016 r.**

W 2017 r. nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe w całym sektorze przedsiębiorstw wyniosły 194 mld zł, a w sektorze MSP – 90 mld zł

Nakłady inwestycyjne ogółem sektora przedsiębiorstw składają się z dwóch podstawowych składowych – **nakłady inwestycyjne (173 mld zł) i zakup używanych środków trwałych (21,5 mld zł), które** stanowiły odpowiednio 89% i 11% łącznej wartości środków poniesionych przez sektor przedsiębiorstw.

Tabela 1.2. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w 2017 r. (w mln zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady inwestycyjne	172978	26694	13538	34431	98314	74664
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych	21462	7642	3639	4098	6082	15380
Nakłady inwestycyjne ogółem	194440	34336	17177	38530	104397	90043

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

W 2017 roku, w porównaniu z 2016, widać wzrost inwestycji niemal we wszystkich grupach przedsiębiorstw z wyjątkiem dużych firm. Największy wpływ na to miał spadek wydatków tych firm na zakup używanych środków trwałych (o 42%), co w ostatecznym rozrachunku sprawiło, że ogólny poziom nakładów firm dużych był na poziomie 98% inwestycji ogółem z 2016 r. W pozostałych kategoriach inwestycje ogółem przewyższyły poziom z 2016 r o 2-9%. Największy wzrost nakładów inwestycyjnych miał miejsce w mikrofirmach (o 13% r/r), co było spowodowane zwiększeniem wydatków na zakup używanych środków trwałych aż o 24%.

W 2017 r. nakłady inwestycyjne ogółem wzrosły we wszystkich kategoriach wielkości

[26] Na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017* r., GUS, 2018.
[27] GUS: *Roczne wskaźniki makroekonomiczne,* 2018.

Tabela 1.3. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w 2017 roku, gdy rok 2016=100

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe	106%	111%	106%	109%	103%	109%
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych	87%	124%	91%	102%	58%	108%
Nakłady inwestycyjne ogółem	103%	113%	102%	108%	98%	109%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

Największy udział w inwestycjach przedsiębiorstw ogółem mają duże podmioty – 54% ogółu nakładów w 2017 r., co oznacza, że wartość nakładów ponoszonych przez te podmioty jest większa niż całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw (104 mld zł wobec 90 mld zł). Drugie w kolejności są średnie firmy z 20% udziałem w nakładach inwestycyjnych firm. Najmniejszy udział w wartości nakładów ogółem mają firmy małe i mikro (odpowiednio 9% i 18%).

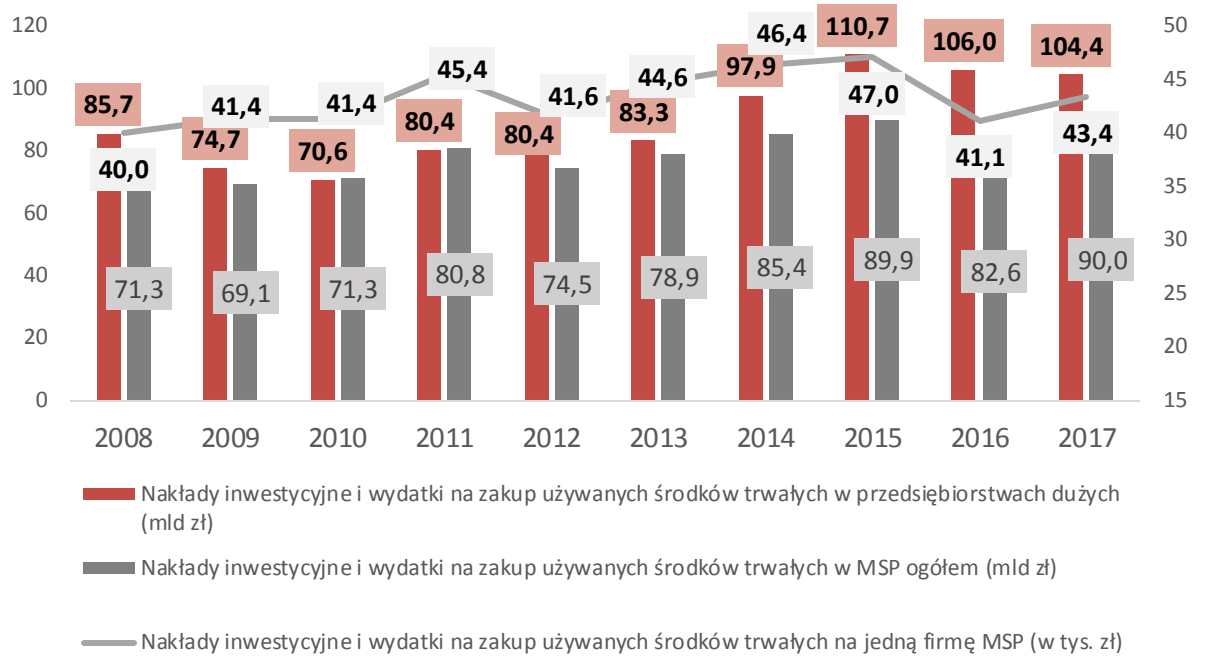
46% nakładów inwestycyjnych jest ponoszona przez MSP, 54% przez firmy duże

Tabela 1.4. Udział poszczególnych grup firm w nakładach ogółem w 2017 r.

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady inwestycyjne ogółem w %	100%	18%	9%	20%	54%	46%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

Wykres 1.15. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2017 (lewa oś – nakłady na jedna firmę MSP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

W 2017 r. odnotowano 6% wzrost nakładów na inwestycje na jedno przedsiębiorstwo w sektorze MSP. Nakłady inwestycyjne spadły w sektorze dużych firm

Nakłady inwestycyjne w Polsce w przeliczeniu na jedną firmę, w 2017 r. były nieco niższe niż rok wcześniej, co wynika ze zmniejszenia nakładów w grupie dużych firm. W pozostałych kategoriach wielkości przeciętnie na podmiot inwestycje wzrosły. Również zwiększyły się w sektorze MSP i wyniosły 43,4 tys. zł (wzrost o 6% r/r).

W grupie mikro, małych, średnich przedsiębiorstw zanotowano wzrosty do poziomu 17,1 tys. zł, 319,5 tys. zł i 2245,3 tys. zł tj. odpowiednio o 10%, 9% i 9% w przeliczeniu na jedną firmę w danej klasie wielkości.

Tabela 1.5. Nakłady inwestycyjne ogółem na jedno przedsiębiorstwo w latach 2015-2017 (w tys. zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Ogółem 2015	104,81	16,17	349,06	2582,37	32263,99	47,04
Ogółem 2016	93,67	15,63	293,33	2315,16	29733,52	41,09
Ogółem 2017	93,61	17,13	319,49	2512,55	28672,62	43,43
Nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe w 2017 r.	83,28	13,32	251,81	2245,27	27002,06	36,01
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych w 2017 r.	10,33	3,81	67,69	267,25	1670,55	7,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

Źródła finansowania inwestycji[28]

Podobnie jak w poprzednich latach, w 2016 r. dwie trzecie nakładów inwestycyjnych MSP było finansowanych środkami własnymi (67%), jedna piąta z kredytów i pożyczek krajowych (19,2%), a 6,4% stanowiły środki ze źródeł zagranicznych. Pozostałe źródła finansowania inwestycji miały mniejsze znaczenie.

Tabela 1.6. Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w firmach (bez mikroprzedsiębiorstw) w 2016 r. (w %)

	Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki krajowe	Środki bezpośrednio z zagranicy - razem	Środki bezpośrednio z zagranicy – kredyty bankowe	Inne źródła razem	Nakłady niesfinansowane
Firmy ogółem	73,05%	2,89%	10,91%	5,66%	1,99%	4,07%	3,42%
MSP (bez mikro)	67,14%	1,99%	19,24%	6,37%	1,03%	4,41%	0,86%
Małe	67,94%	1,63%	17,76%	7,93%	1,01%	4,42%	0,32%
Średnie	66,80%	2,14%	19,86%	5,71%	1,03%	4,41%	1,09%
Duże	75,91%	3,33%	6,88%	5,32%	2,46%	3,90%	4,66%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Im większe przedsiębiorstwo, tym zaangażowanie środków własnych w finansowanie inwestycji jest z reguły większe.

[28] Opracowanie własne na podstawie danych GUS opracowanych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu. Dane za 2016 r. nie obejmują mikroprzedsiębiorstw. Dane dostępne na czas przygotowywania Raportu tj. styczeń 2019 r.

1.5. Wyniki ekonomiczno-finansowe i produktywność przedsiębiorstw

Poprawa koniunktury przyczyniła się do znaczącej poprawy wyników ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstw w 2017 r.

Po spowolnieniu wzrostu gospodarczego w 2016 r. do 3,1%, w kolejnym roku dynamika PKB osiągnęła do 104,8% r/r. Dzięki poprawie koniunktury w 2017 r. bardzo wyraźnie poprawiły się podstawowe wielkości ekonomiczne mierzące sytuację finansową firm. W tym okresie bardzo szybko zwiększały się przychody (o 8,2%, do 4,6 bln zł), produkcja (o 11,2%, do 3,5 bln zł) i wartość dodana (o 10,8%, do 1,15 bln zł), jak również poprawił się wskaźnik rentowności obrotu brutto (z 6,6% do 7,1%). Wszystkie te wielkości i wskaźnik osiągnęły dynamiki bliskie maksymalnym zanotowanym w okresie 2004-2017. Dane sygnalne wskazują na pogorszenie sytuacji w 2018 r. Wzrost przychodów ogółem przedsiębiorstw w tym roku wyniósł 6,7% w porównaniu z 9,3% rok wcześniej[29].

Wykres 1.16. Dynamika przychodów, produkcji i wartości dodanej oraz rentowność firm w 2017 r. w stosunku do roku poprzedniego (wykres z prawej) oraz w relacji do maksymalnych wartości osiągniętych w latach 2004-2017 (wykres kolumnowy z lewej).

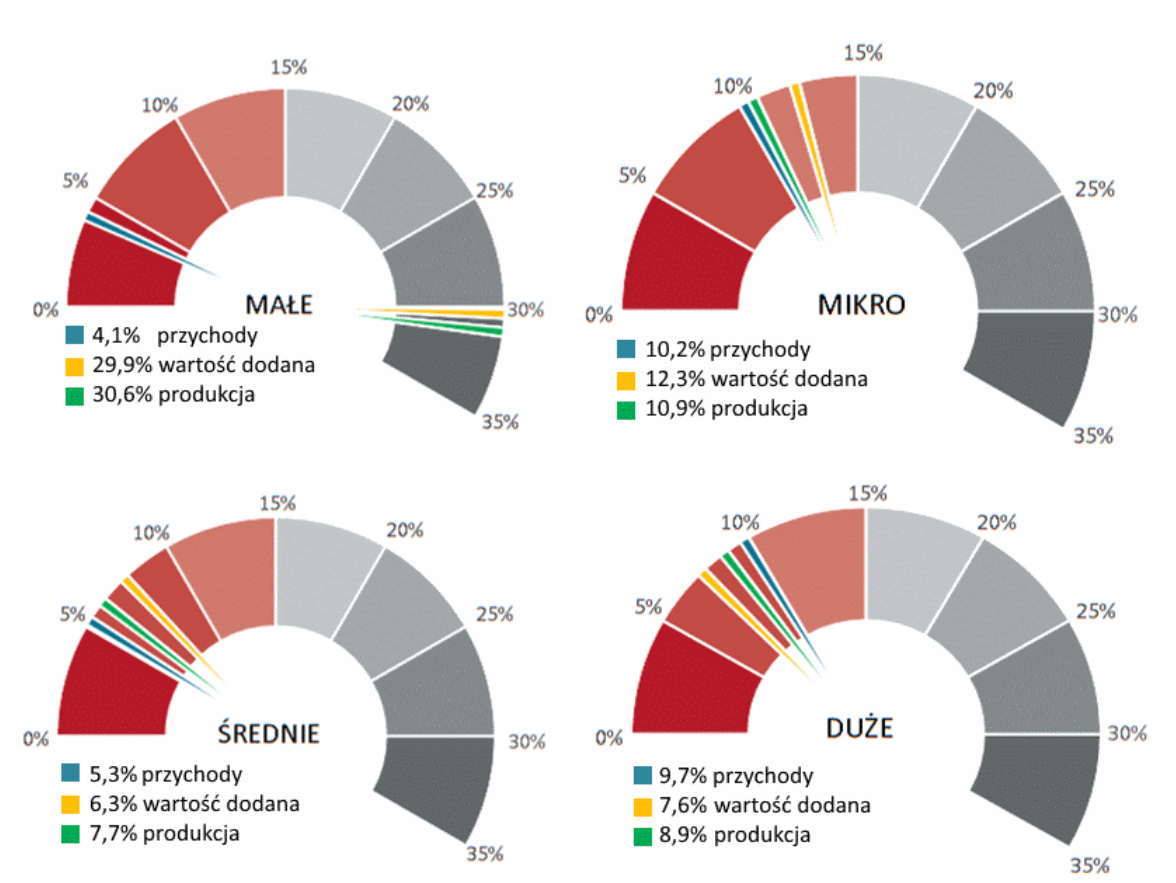
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r., GUS 2018 i wydań poprzednich.

[29] Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 roku – informacje sygnalne, GUS, 21.03.2019 r. Dane przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób.

W 2017 r. wszystkie grupy firm rosły szybko pod względem przychodów, produkcji i wartości dodanej, zaś najszybciej małe przedsiębiorstwa

W 2017 r. wszystkie grupy przedsiębiorstw według wielkości liczby pracujących zwiększyły swoje przychody, produkcję i wartość dodaną. Zdecydowanie największą zmianę w porównaniu z poprzednim rokiem zanotowały małe przedsiębiorstwa, których przychody wzrosły nominalnie co prawda zaledwie o 4,1%, ale produkcja i wartość dodana zwiększyły się skokowo (odpowiednio o 30,6% i 29,9%). Wysokie wzrosty zanotowały także duże i mikro przedsiębiorstwa. Nieco wolniej rosły średnie firmy (patrz wykres 1.17).

Wykres 1.17. Dynamika przychodów, wartości dodanej i produkcji w grupach przedsiębiorstw według wielkości w 2017 r/r.

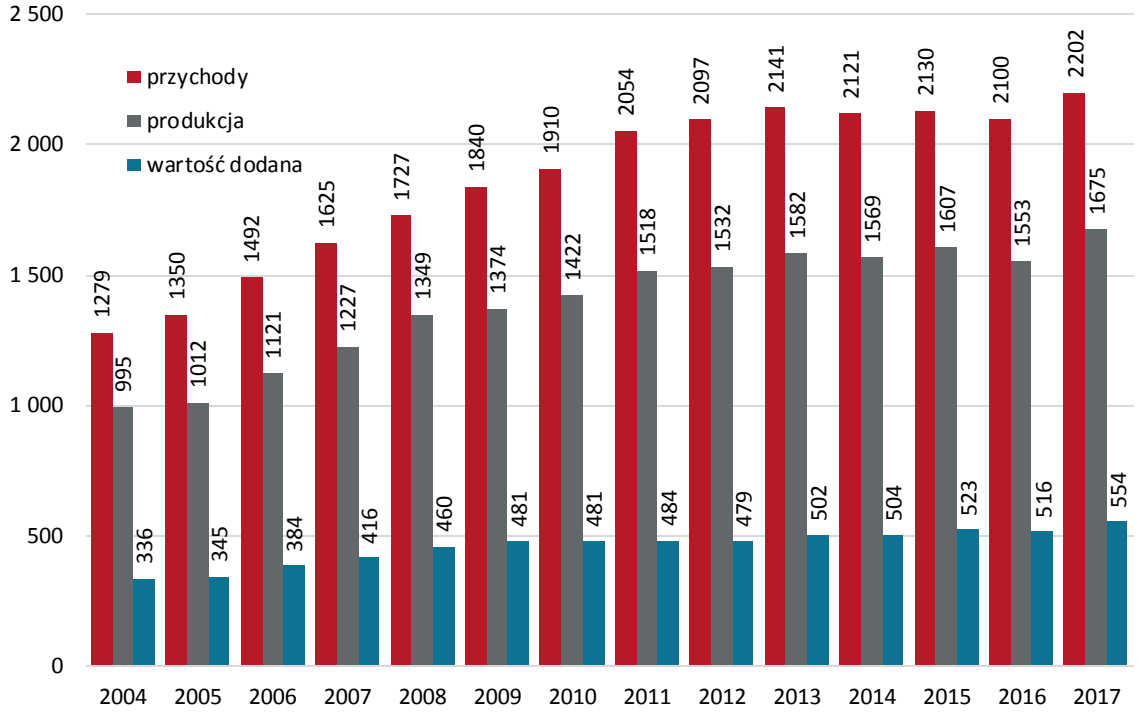
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS 2018 i wydań poprzednich.

Wysoki wzrost produktywności przedsiębiorstw w 2017 r. w ujęciu wartości dodanej produkcji i przychodów przypadających na jedną firmę

W następstwie poprawy koniunktury w gospodarce poprawiła się produktywność polskich przedsiębiorstw, mierzona wartością dodaną oraz wartością przychodów i produkcji przeciętnego przedsiębiorstwa. Wzrost w przypadku produkcji i wartości dodanej był wyraźny (odpowiednio 7,8% i 7,4%), a pod względem przychodów – choć mniejszy również istotny (o 4,8% r/r).

Produktywność polskich przedsiębiorstw – mierzona tymi trzema wskaźnikami – w okresie 2005-2017 dynamicznie rosła, jedynie w nielicznych latach zanotowano spadki.

Wykres 1.18. Produktywność przedsiębiorstw: przychody ogółem, produkcja i wartość dodana przypadająca na przeciętną firmę w latach 2004-2017 (w tys. zł)

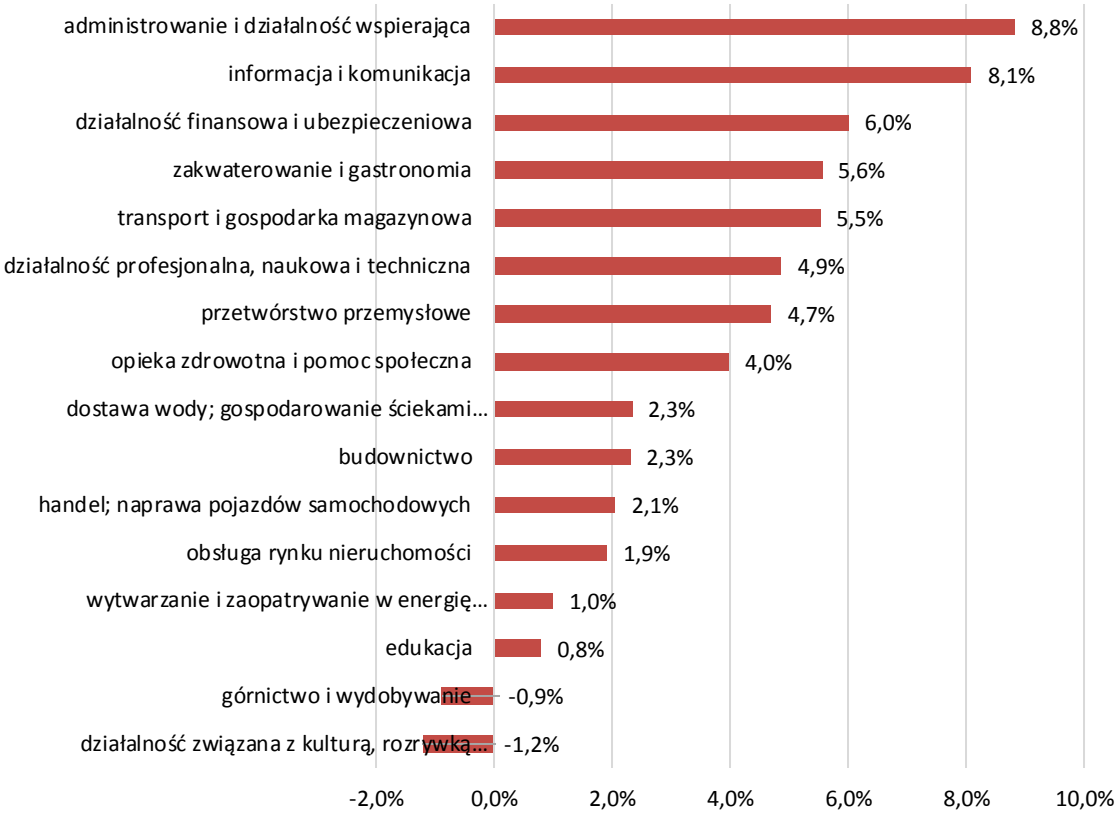

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018 i wydań poprzednich.

Na przestrzeni lat widać stopniowy wzrost znaczenia niektórych branż usługowych. Szybko rozwija się też Przetwórstwo przemysłowe

Z punktu widzenia poszczególnych sekcji widać wyraźne zróżnicowanie w ich tempie wzrostu. O ile w okresie 2011-2017 wszystkie analizowane sekcje – poza Kulturą, rozrywką i rekreacją oraz Górnictwem i wydobywaniem rosły pod względem wartości dodanej, to widać, że na przestrzeni lat niektóre z nich relatywnie zyskują a inne tracą na znaczeniu. Najbardziej dynamiczne były branże usługowe: Administrowanie i działalność wspierająca, czy Informacja i komunikacja, które rosły wyraźnie szybciej niż pozostałe. Stosunkowo szybko rosło także Przetwórstwo przemysłowe, wyraźnie wolniej z kolei Budownictwo, Edukacja czy Obsługa rynku nieruchomości.

Wykres 1.19. Średnioroczna nominalna dynamika przychodów ogółem w sekcjach PKD w latach 2011-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Roczne wskaźniki makroekonomiczne* GUS Aktualizacja 10.06.2019, GUS.

1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw

Tendencje w handlu zagranicznym na tle koniunktury gospodarczej

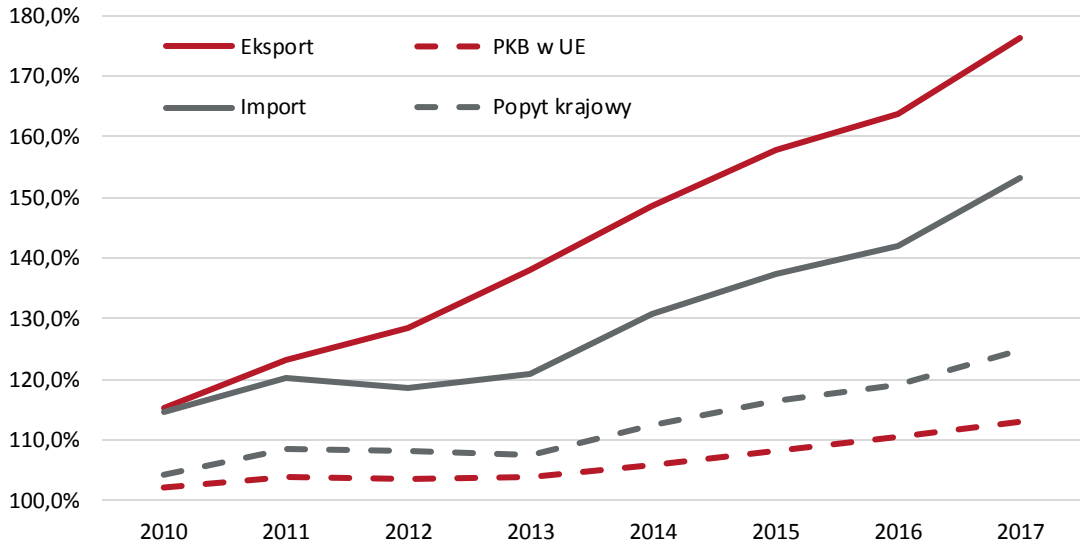
Dzięki dobrej w 2017 r. koniunkturze w UE istotnie wzrósł polski eksport (o 7,6%)

Proces umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw jest w znacznej mierze zależny od sytuacji gospodarczej w UE. Powinny sprzyjać temu umiarkowanie dobre wyniki unijnej gospodarki (wzrost PKB UE w 2016 – o 2,0%, w 2017 – o 2,5% i w 2018 r. 2,0%). Tymczasem w ostatnich czterech latach widać wyraźne wahania dynamiki eksportu – w 2015 r. wzrost wyniósł 6,3% r/r, w 2016 r. zauważalnie obniżył się do 2,8%. Ponowne odbicie nastąpiło w 2017 r. – wzrost o 7,6% r/r, po czym nadeszło umiarkowane wyhamowanie do 4,0% w 2018 r.

Wyraźnie szybciej niż eksport rósł import, co było wynikiem dużego wzrostu popytu krajowego

Na tempo zmian importu wpływ miał popyt krajowy, który rośnie nieprzerwanie od 2014 r., choć dynamika tego wzrostu była malejąca w latach 2014-2016 (wzrost wyniósł odpowiednio: 4,8%, 3,3% i 2,3%). Dane za 2017 r. wskazują na przyspieszenie popytu krajowego do 4,9%, a szacunki na 2018 r. do 5,3%. Dynamika importu zmieniała się podobnie. W 2014 r. wyniosła 110,0% r/r, w kolejnym roku zmniejszyła się do 106,6% r/r, by w 2016 r. nieznacznie wzrosnąć do 107,6%. Dane za 2017 r. wskazują na dalsze przyspieszenie dynamiki importu do 109,8%. W 2017 r. import rósł szybciej niż eksport.

Wykres 1.20. Dynamika realna eksportu na tle dynamiki realnej PKB w UE oraz dynamika realna importu na tle dynamiki realnej popytu krajowego w latach 2010-2017 (2010=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (eksport, import, PKB w UE) i GUS (popyt krajowy).

Skłonność polskich przedsiębiorstw do eksportu i importu wyrobów

Niski odsetek eksporterów wśród polskich firm, ale tendencja jest wzrostowa

O poziomie umiędzynarodowienia gospodarki w dużej mierze świadczy liczba przedsiębiorstw zajmujących się eksportem lub importem. Z szacunków własnych, opartych na danych GUS za 2017 r., wynika, że 4,7% przedsiębiorstw działających w Polsce (tj. 98,1 tys.) sprzedaje wyroby za granicę, a zaledwie 1,0% (20,4 tys.) – usługi[30]. Te niskie wartości są rezultatem bardzo słabych wyników mikroprzedsiębiorstw w tym obszarze.

Wyższy i szybciej rosnący odsetek importerów niż eksporterów

Analogiczne szacunki dla importu – choć lepsze – wskazują, że również w tym przypadku trudno mówić o znaczącym umiędzynarodowieniu polskich przedsiębiorstw. W 2017 r. odsetek importerów osiągnął poziom 8,0% (165,5 tys.), a usług – 1,4% (29,7 tys.). Również w imporcie zdecydowanie najniższy odsetek firm handlujących z zagranicą zanotowano wśród podmiotów mikro. Na przestrzeni lat 2010-2017 odsetek importerów i eksporterów waha się, ale generalnie wykazuje tendencję wzrostową. Co oczywiste szybciej rośnie w imporcie.

Tabela 1.7. Odsetek polskich importerów wyrobów w latach 2010-2017

Wielkość firmy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem	5,2%	7,1%	7,2%	7,6%	7,8%	7,8%	7,6%	8,0%
0-9	3,4%	5,4%	5,5%	5,8%	6,0%	6,0%	5,7%	6,1%
10-49	39,6%	39,2%	39,0%	41,3%	42,4%	42,6%	45,0%	51,4%
50-249	57,4%	57,3%	57,2%	58,2%	58,1%	59,1%	62,9%	67,0%
> 249	88,2%	89,1%	88,8%	89,5%	87,6%	89,9%	89,6%	91,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS 2018 i wydań poprzednich.

Tabela 1.8. Odsetek polskich eksporterów wyrobów w latach 2010-2017

Wielkość firmy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem	3,5%	3,9%	4,3%	4,6%	4,4%	4,4%	4,4%	4,7%
0-9	2,0%	2,6%	2,9%	3,1%	3,0%	3,1%	3,0%	3,3%
10-49	32,4%	28,6%	30,0%	31,5%	31,1%	29,9%	31,5%	36,5%
50-249	47,5%	45,0%	47,1%	47,3%	46,8%	46,3%	48,9%	51,5%
> 249	66,3%	66,9%	67,4%	66,9%	66,3%	66,2%	66,4%	67,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS 2018 i wydań poprzednich.

[30]Są to wartości przybliżone z uwagi na odmienną metodykę zbierania danych dotyczących liczby eksporterów i liczby przedsiębiorstw ogółem. Odsetek przedsiębiorstw eksportujących obliczono przedstawiając relację liczby eksporterów wyrobów i usług opracowaną przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu do liczby przedsiębiorstw niefinansowych, publikowaną przez GUS w *Działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 roku* i wydaniach poprzednich.

Tabela 1.9. Odsetek polskich importerów usług w latach 2010-2017

Wielkość firmy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem	1,0%	1,0%	1,1%	1,3%	1,3%	1,4%	1,5%	1,4%
0-9	0,43%	0,41%	0,48%	0,59%	0,63%	0,68%	0,68%	0,64%
10-49	7,9%	8,0%	9,1%	10,2%	11,0%	12,2%	13,7%	14,9%
50-249	23,0%	23,7%	26,9%	29,9%	31,1%	32,4%	36,8%	38,0%
> 249	60,0%	62,9%	66,3%	69,0%	68,5%	72,3%	73,5%	74,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS 2018 i wydań poprzednich.

Tabela 1.10. Odsetek polskich eksporterów usług w latach 2010-2017

Wielkość firmy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem	0,7%	0,7%	0,8%	0,9%	1,0%	1,0%	1,0%	0,99%
0-9	0,27%	0,27%	0,32%	0,38%	0,42%	0,45%	0,43%	0,41%
10-49	6,2%	6,5%	7,1%	8,1%	8,9%	9,9%	10,0%	11,0%
50-249	16,3%	16,4%	19,1%	22,4%	23,7%	24,6%	26,1%	27,4%
> 249	45,7%	46,5%	50,6%	54,3%	54,4%	56,9%	56,8%	58,1%

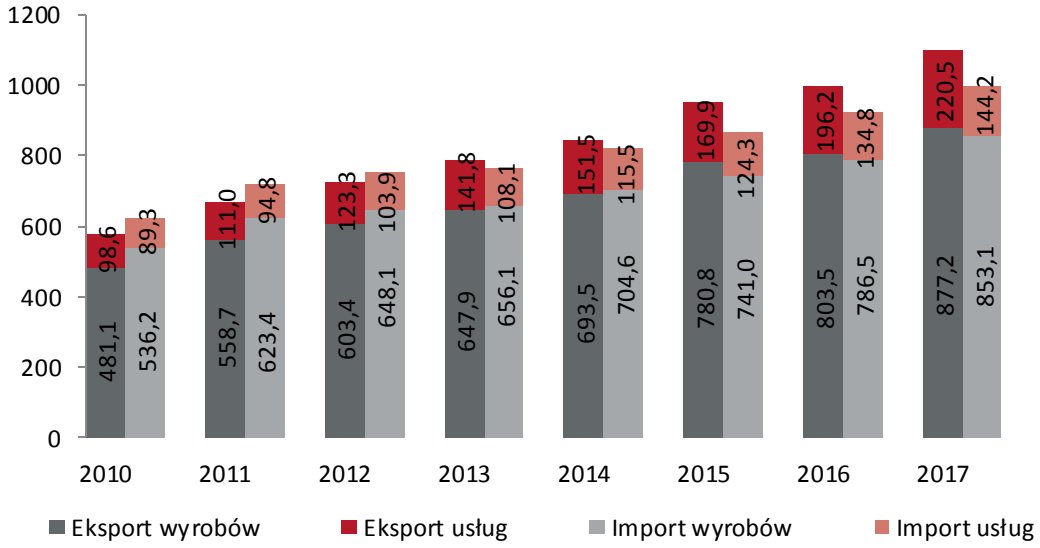
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS 2018 i wydań poprzednich.

Rozmiary handlu zagranicznego polskich przedsiębiorstw

Eksport osiągnął 1,1 bln zł a import – 1 bln zł, rośnie przewaga eksportu nad importem

Według danych GUS eksport wyrobów i usług polskich przedsiębiorstw w 2017 r. wyniósł 1,1 bln zł, a import 1 bln zł. Eksport wyrobów osiągnął 877,2 mld zł, a usług – 220,5 mld zł. Z kolei import wyrobów wyniósł 853,1 mld zł, a usług – 144,2 mld zł. Na przestrzeni lat można zauważyć wyraźną poprawę relacji wartości eksportu do importu ora eksportu do PKB. W 2010 r. stosunek wartości towarów i usług wywiezionych z kraju do tych przywiezionych kształtował się na poziomie 92,7%, w 2013 r. wyniósł 103,3%, a w 2017 r. doszedł do poziomu 110,1% (102,8% w zakresie towarów i 152,9% w usługach). Nadwyżka w handlu wyrobami i usługami wyniosła 100,5 mld PLN (24,1 mld w zakresie towarów i 76,3 mld w usługach). Warto dodać, że nadwyżka w handlu zarówno wyrobów, jak i usług rośnie dynamicznie w ostatnich latach, podobnie jak relacja eksportu do PKB (wzrost o 1,9 p.p. rocznie w latach 2009-2017).

Wykres 1.21. Wartość eksportu oraz importu wyrobów i usług w latach 2010-2017 (w mld PLN)

Źródło opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Dynamika eksportu wyrobów w poszczególnych branżach gospodarki była zróżnicowana na przestrzeni lat. Widać stopniowy relatywny – pomimo wzrostu w ujęciu bezwzględnym – spadek znaczenia Przetwórstwa przemysłowego, które w 2007 r. stanowiło blisko trzy czwarte eksportu (71,1%), a w 2017 r. spadło wyraźnie poniżej dwóch trzecich (60,7%). Wskazuje na to także wyraźnie niższa dynamika eksportu przetwórstwa (187%) niż eksportu ogółem (227%) w okresie 2007-2017. Pomimo tego niektóre branże przetwórstwa takie jak Farmaceutyka (dział 21; dynamika: 340%), Obsługa maszyn (dział 33; 299%), branża spożywcza (dział 10; 259%), czy Przemysł gumowy (dział 22; 240%) rosną bardzo dynamicznie na przestrzeni lat. Spadek bezwzględny zanotowano wyłącznie w Produkcji odzieży (o 35%). Sekcjami gospodarki, które z kolei zyskiwały na znaczeniu były usługi, w szczególności Administrowanie i działalność wpierająca (dynamika: 650%), Obsługa rynku nieruchomości (402%) Zakwaterowanie i gastronomia (297%) oraz sekcja Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (270%).

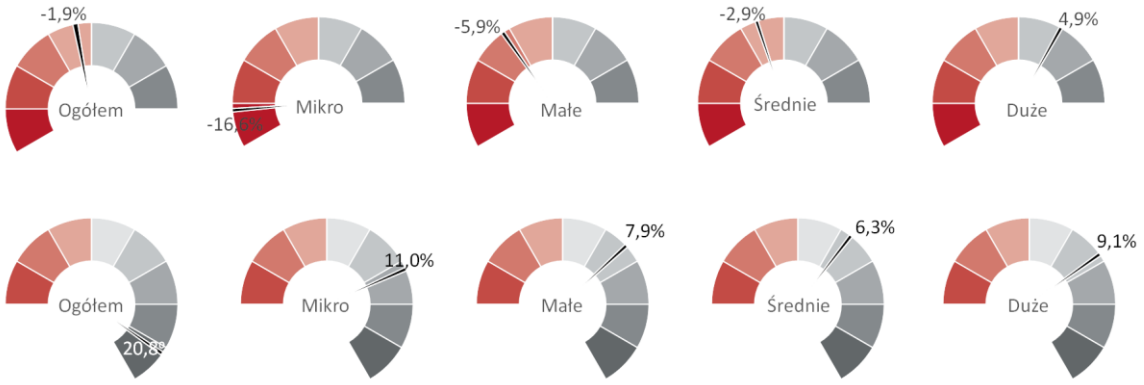
Dane GUS wskazują, że sprzedaż za granicę przeciętnego polskiego eksportera jest niewielka. W przypadku eksportera wyrobów wyniosła ona w 2017 r. 8,9 mln zł (przeciętne MSP – 2,4 mln zł), a eksportera usług – 10,8 mln zł (przeciętne MSP – 4,7 mln zł). Pod względem przeciętnej wartości eksportu od pozostałych grup zdecydowanie odstawały mikroprzedsiębiorstwa (0,6 mln zł w przypadku wyrobów i 2,2 mln zł w usługach). Wyraźnie lepiej wypadły większe podmioty – sprzedaż za granicę przeciętnego małego eksportera to 2,9 mln zł w przypadku wyrobów i 4,4 mln usług; średniego eksportera – odpowiednio: 16,1 mln zł i 9,9 mln zł i dużego – odpowiednio 186,7 mln zł i 39,8 mln zł.

Eksport przeciętnego eksportera wyrobów osiągnął 8,9 mln zł (MSP – 4,7%), a usług 10,8 mln zł (MSP – 4,7%)

W 2017 r. nastąpiło załamanie wzrostu eksportu wyrobów na przeciętnego eksportera. W usługach tendencja wzrostowa została utrzymana

W latach 2010-2016 eksport przeciętnego polskiego eksportera wyrobów wykazywał trend wzrostowy, jednak w 2017 r. nastąpił spadek. Spadek w mikrofirmach był na tyle duży (17,4%), że przeciętna wartość eksportu obniżyła się do poziomu nienotowanego od 2012 r. Spadek w małych firmach nie był tak znaczący, ale mimo to wyraźny (o 5,9% r/r). Lepiej było w średnich przedsiębiorstwach, gdzie spadek nie był duży (o 2,9%). Jedynie w dużych firmach miał miejsce wzrost (o 4,9%). **O wiele lepsza sytuacja była w usługach, gdzie od 2015 r. obserwujemy tendencję wzrostową** (wzrost o 3,1% r/r w 2015 r., 16% r/r w 2016 r. i 20,8% r/r w 2017 r.). W całym okresie 2010-2016 wyraźny trend rosnący wykazywały średnie (wzrost w latach 2010-2016 – 53%) i duże podmioty (82%). Znacznie gorzej radziły sobie mikrofirmy (wzrost o 6%), a trochę lepiej – małe (wzrost o 20%).

Wykres 1.22. Dynamika eksportu wyrobów (na górze) i usług (na dole) na jednego eksportera w 2017 r. w grupach przedsiębiorstw według wielkości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Prawie jedna czwarta (24%) przychodów polskich przedsiębiorstw pochodzi z eksportu. Udział ten rośnie, jednak w 2017 r. spadł on w mikro i średnich firmach

Polskie firmy generują relatywnie duży odsetek swoich przychodów z eksportu. Według szacunków bazujących na danych GUS w 2017 r., prawie jedna czwarta (24,0%) przychodów przedsiębiorstw miała swoje źródło w eksporcie wyrobów i usług. Mikrofirmy osiągnęły najsłabsze wyniki pod tym względem (5,2%), ale małe firmy były już wyraźnie lepsze (13,9%), średnie (19,6%), najlepiej wypadły duże podmioty (26,2%). W długoterminowej perspektywie zarysowuje się wyraźny trend wzrostu umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw, mierzonego odsetkiem przychodów z eksportu wyrobów i usług w przychodach ogółu przedsiębiorstw. W 2017 r., pomimo że odsetek ten dla całej zbiorowości przedsiębiorstw wzrósł, po raz pierwszy od lat spadł udział eksportu w przychodach ogółem w mikro- i średnich firmach.

Tabela 1.11. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2010-2017

	Ogółem	0-9	10-49	50-249	> 249
2010	17,6%	4,5%	11,1%	13,7%	21,3%
2011	18,3%	4,4%	10,7%	14,7%	22,5%
2012	19,3%	5,3%	11,5%	16,2%	22,6%
2013	20,8%	5,6%	12,7%	16,3%	22,5%
2014	21,6%	5,7%	13,0%	18,4%	24,5%
2015	22,6%	5,8%	13,2%	18,6%	25,6%
2016	23,6%	5,9%	13,9%	19,7%	26,2%
2017	24,0%	5,2%	13,9%	19,6%	26,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS 2018 i wydań poprzednich.

Specjalizacja eksportowa polskich przedsiębiorstw

Eksport w dużej mierze zdominowany przez eksporterów wyspecjalizowanych

Eksporterzy wyspecjalizowani[31] są lokomotywą polskiego eksportu pomimo, że stanowią zaledwie jedną trzecią ogółu eksporterów (32,5%, 5,8 tys. firm) odpowiadają za niemal trzy czwarte (72,5%) eksportu polskich przedsiębiorstw. Osiągają ponad pięć razy większą wartość sprzedaży za granicę przypadająca na jedną firmę (94,4 mln zł) niż pozostali eksporterzy (17,3 mln zł). Co więcej, połowa eksportu (50,1%) jest generowana przez eksporterów wysoce wyspecjalizowanych[32] (3,7 tys. podmiotów, 20,8% ogółu eksporterów). Jedna tego typu firma osiąga przeciętnie 102,9 mln zł przychodów z eksportu – sześć razy więcej niż eksporterzy niewyspecjalizowani.

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym w handlu zagranicznym

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym z dużym udziałem w eksporcie i imporcie

Kapitał zagraniczny odgrywa kluczową rolę w polskim eksporcie[33]. Blisko dwie trzecie sprzedaży na eksport (65,0%) pochodzi od przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, przy czym stanowią one zaledwie jedną trzecią populacji polskich eksporterów (31,5%; 5,6 tys. podmiotów). Przeciętny eksporter z udziałem kapitału zagranicznego generuje cztery razy większe przychody z eksportu (87,3 mln zł) niż pozostali eksporterzy (21,6 mln zł).

Podobna sytuacja występuje w imporcie, który jest zdominowany przez kapitał zagraniczny. Firmy z kapitałem zagranicznym generują dwie trzecie (66,1%) importu przedsiębiorstw, choć stanowią jedną trzecią (32,2%) liczby importerów w Polsce.

---

[31] Eksporterów, których przychody z eksportu wyniosły powyżej 50% przychodów ogółem. Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

[32] Chodzi o eksporterów, których udział eksportu w przychodach ogółem wynosi powyżej 75%.

[33] Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu

Rośnie udział w eksporcie wyrobów wysokiej techniki. Nadal mu jednak daleko do średniego poziomu w UE-28

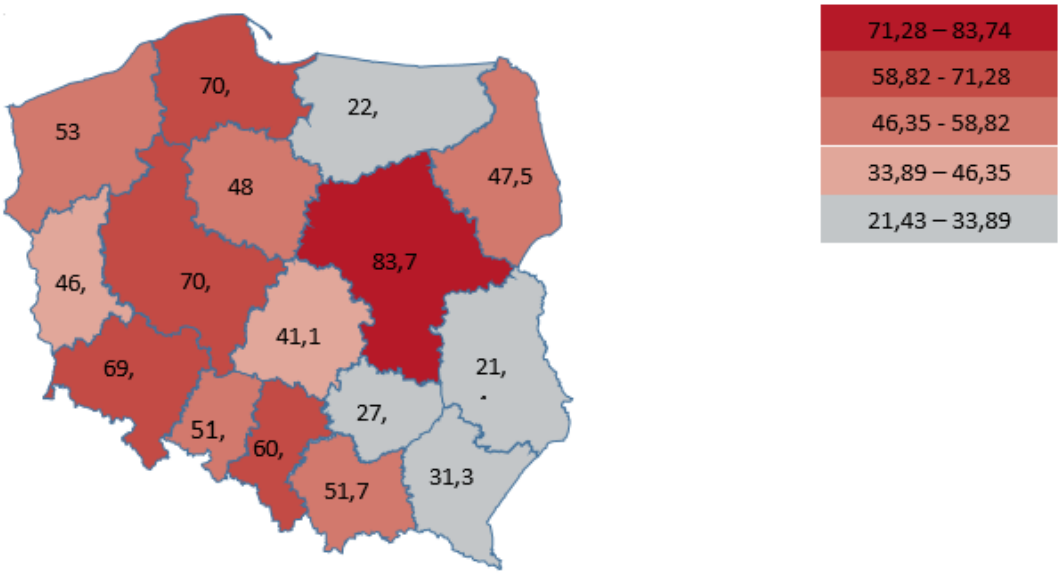
Udział wyrobów wysokiej techniki w polskim eksporcie w 2017 r. wyniósł 8,5% i był ponad dwa razy mniejszy niż średni udział w UE-28 (17,8%). W latach 2007-2017 jego przyrost był relatywnie duży – o 5,5 p.p. (wobec wzrostu średniej unijnej o 1,7 p.p.). Wyroby wysokiej i średnio-wysokiej techniki stanowią obecnie już blisko połowę polskiego eksportu towarów (45,8% w 2017 r.) – dwa razy więcej niż we wstępnej fazie transformacji gospodarczej w Polsce (24,8% w 1995 r.).

Rozdział 2. Ranking Małej i Średniej Przedsiębiorczości[34] w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny

Mazowieckie – liderem rankingu przedsiębiorczości.

W latach 2008 – 2016 Mazowsze było niekwestionowanym liderem rankingu przedsiębiorczości. W 2017 r. powtórzyło ten sukces, zajmując ponownie pierwsze miejsce w 16 z 27 analizowanych kategorii. Wartość syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości dla województwa mazowieckiego wyniosła 83,7, choć była niższa niż rok wcześniej (84,6). Drugie miejsce w rankingu zajęło województwo pomorskie, trzecie – wielkopolskie. Najgorzej wypadły województwa: lubelskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie i podkarpackie z wynikiem wskaźnika syntetycznego odpowiednio: 21,4; 22,9; 27,6; 31,3.

Mapa 2.1. Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

[34] Rankingi sporządzono na podstawie następujących wskaźników:
- liczba przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich);
- liczba pracujących na aktywny podmiot w firmach mikro, małych i średnich;
- pracujący w przedsiębiorstwach aktywnych (mikro, małych i średnich) na 1000 mieszkańców;
- przychody na aktywne przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie;
- przychody na pracującego w aktywnej firmie mikro, małej, średniej;
- udział kosztów w przychodach w aktywnych przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich;
- przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach aktywnych, małych i średnich;
- nakłady inwestycyjne na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo aktywne;
- nakłady inwestycyjne na pracującego w aktywnym przedsiębiorstwie mikro, małym i średnim;

Wskaźnik syntetyczny (WS) został sporządzony według wzoru: WS= (p*n-x)*100/max (p*n-x)
gdzie: n – liczba zmiennych, x – liczba punktów za zmienne stanowiące sumę miejsc zajętych przez region w rankingu w poszczególnych podrankingach, p – liczba miejsc w rankingu, max (p*n-x) – maksymalna liczba punktów jakie można uzyskać w przypadku zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach. Wartość wskaźnika to poziom zrealizowania przez region maksymalnego wyniku, czyli zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach.

Sześć województw, mimo zmian w poziomie wskaźników, utrzymało swoją pozycję w tabeli rankingowej. Przesunięcia pozostałych województw były nawet rzędu +/- 3-4 pozycje. Największy awans zanotowało województwo opolskie – o 3 oczka do góry, a największy spadek zarejestrowano w przypadku województwa łódzkiego – o 4 pozycje.

Ranking 2017 i zmiany r/r
1. Mazowieckie bz.
2. Pomorskie bz.
3. Wielkopolskie bz.
4. Dolnośląskie +1
5. Śląskie -1
6. Zachodniopomorskie +1
7. Małopolskie -1
8. Opolskie +3
9. Kujawsko-pomorskie bz.
10. Podlaskie +2
11. Lubuskie -1
12. Łódzkie -4
13. Podkarpackie bz
14. Świętokrzyskie bz
15. Warmińsko-mazurskie +1
16. Lubelskie -1

Zwycięzcy rankingu

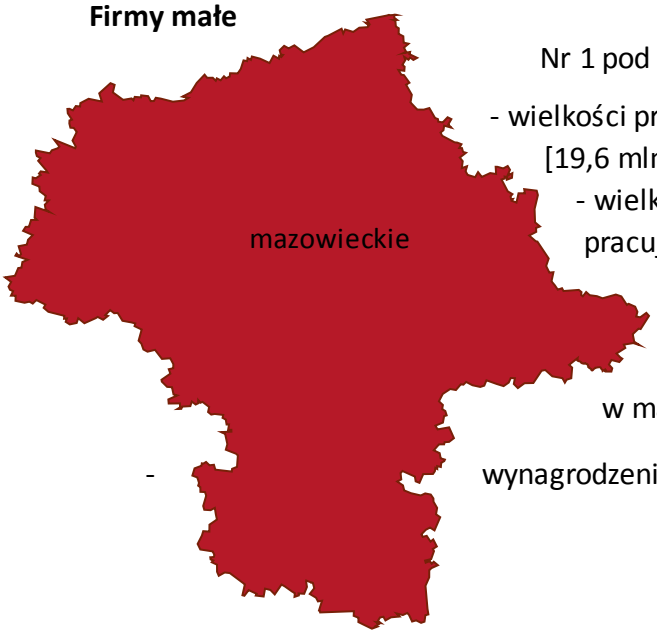
I miejsce: mazowieckie

Firmy mikro

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców [71,1],
- liczby pracujących w mikrofirmach na 1000 mieszkańców [140,2],
- wielkości przychodów przypadających na jedną mikrofirmę [690 tys. zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w mikrofirmie [350 tys. zł],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w mikrofirmie [3402 zł].

Firmy małe

Nr 1 pod względem:

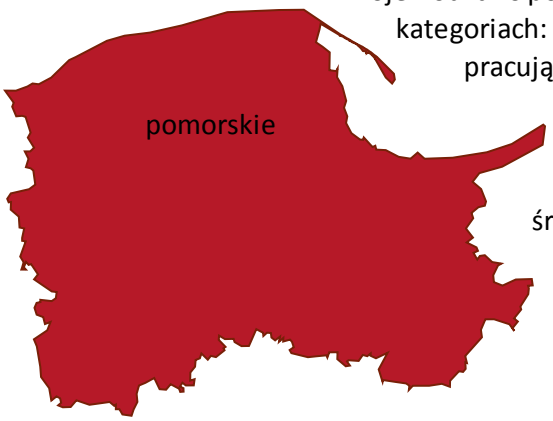
- wielkości przychodów przypadających jedną małą firmę [19,6 mln zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie [920 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na małą firmę [474,6 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w małej firmie [22,3 tys. zł],
- wynagrodzenia brutto w małej firmie [5497 zł].

Firmy średnie

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców (ex æquo z wielkopolskim) [0,50],
- liczby pracujących w średnich firmach na 1000 mieszkańców [53,2],
- wielkości przychodów przypadających na jedną średnią firmę [92,9 mln zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w średniej firmie [870 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na średnią firmę [3993,5 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w średniej firmie [37,4 tys. zł],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w średniej firmie [6256 zł].

II miejsce: pomorskie

Województwo pomorskie zajęło pierwsze miejsce w dwóch kategoriach: nakłady inwestycyjne na mikrofirmę, nakłady na pracującego w mikrofirmie. Z kolei drugie miejsce wśród województw zajęło w kategoriach: przychody na podmiot aktywny średni, przychody na pracującego w średnim podmiocie, nakłady na średnią firmę, nakłady na pracującego w średniej firmie, udział kosztów w przychodach w średniej firmie.

III miejsce: wielkopolskie

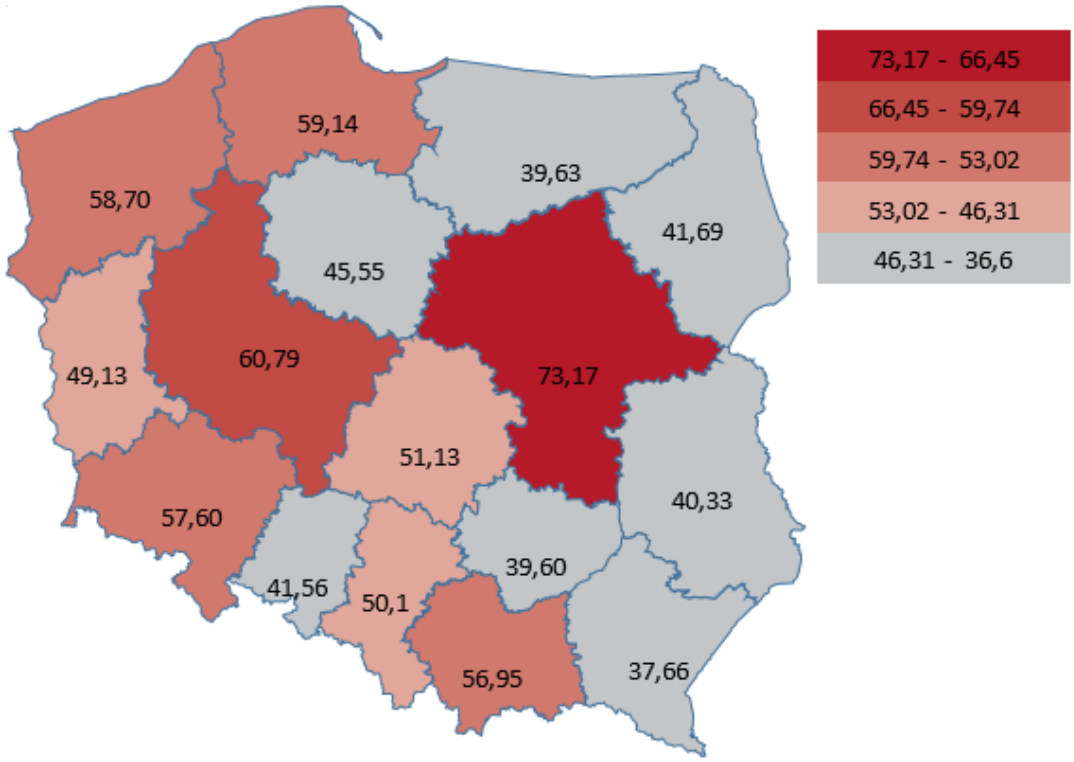
Województwo wielkopolskie zajęło pierwsze miejsce w jednej kategorii – liczba pracujących w małych firmach na 1000 mieszkańców.

II miejsce województwo to zajęło pod względem 8 zmiennych, takich jak: liczba firm (małych i średnich) aktywnych na 1000 mieszkańców, liczba pracujących w mikro na podmiot aktywny, pracujący (w mikro, średnich) na 1000 mieszkańców, wielkość przychodów na firmę (mikro i małą) oraz wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie.

Porównanie województw względem najważniejszych wskaźników przedsiębiorczości

Dla oceny poziomu przedsiębiorczości w układzie regionalnym porównano wartości wskaźników: liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców, liczba przedsiębiorstw powstałych w 2017 r. oraz ich przeżywalność pierwszego roku. W dalszej części rozdziału analizie poddano również takie zmienne jak przychody, nakłady oraz wynagrodzenia w sektorze MSP w ujęciu regionalnym.

Mapa 2.2. Liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców w Polsce w 2017 r. – ujęcie regionalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

Pod względem liczby przedsiębiorstw aktywnych z sektora MSP na 1000 mieszkańców (mapa 2.2) najlepiej wypada województwo mazowieckie (73,2), a za nim wielkopolskie (60,8) i pomorskie (58,7). Powyżej średniej dla kraju, tj. 49,9, plasują się również województwa: zachodniopomorskie, małopolskie, dolnośląskie. Najniższe wartości osiągnęły województwa: podkarpackie (37,7), warmińsko-mazurskie (39,6) oraz lubelskie (40,3).

Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 mieszkańców

Podstawowe wskaźniki dotyczące przedsiębiorstw powstałych w 2016 r. i 2017 r. oraz przeżywalność tych podmiotów w pierwszym roku działalności **wskazują z jednej strony na wzrost przedsiębiorczości w poszczególnych regionach, a z drugiej strony na jej nietrwałość.** W Polsce, w 2017 r. powstało więcej przedsiębiorstw niefinansowych niż przed rokiem (271 813 wobec 256 479). To przełożyło się na wyższy wskaźnik nowo powstałych firm na 1000 mieszkańców (7,1 w 2017 r. wobec 6,7 – w 2016 r.). Najwięcej przedsiębiorstw niefinansowych na 1000 mieszkańców powstaje w województwie mazowieckim (10,6), pomorskim (7,7) i dolnośląskim (7,0). Ogólnie sytuację należy uznać za korzystną, z uwagi na **dodatni bilans podmiotów nowo zarejestrowanych.**

Jednak sytuacja nie wygląda już tak korzystnie gdy analizie poddamy przeżywalność tych podmiotów w pierwszym roku działalności. Odsetek firm, które powstały w 2016 r. i przetrwały pierwszy rok swojej działalności wyniósł około 70%. Przeżywalność pierwszego

roku firm, które powstały w 2017 r. była niższa o 4 p.p. (66%). Najwyższą przeżywalnością cechują się przedsiębiorstwa z województwa: podlaskiego (88,4%), opolskiego (76,7%) i świętokrzyskiego (76,7%), podkarpackiego (71,6%), warmińsko-mazurskiego (68,6%) i lubelskiego (68,9%). Przeżywalność pierwszego roku poniżej 60%, odnotowana w województwie łódzkim i zachodniopomorskim, oznacza, że aż 40% firm powstałych w 2017 r. w tych województwach nie przeżyła pierwszego roku swojej działalności.

Tabela 2.1. Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w 2016 i 2017 roku na 1000 mieszkańców oraz ich przeżywalność – ujęcie regionalne

Przedsiębiorstwa powstałe na 1000 mieszkańców w 2017 r.	Przedsiębiorstwa powstałe na 1000 mieszkańców w 2016 r.	Województwo	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2018/2017	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2017/2016
7,07	6,67	Polska	66,3	69,9
10,58	10,60	mazowieckie	64,60	73,1
8,44	7,71	pomorskie	64,40	69,4
7,63	7,03	dolnośląskie	64,50	60,9
7,38	6,97	zachodniopomorskie	59,90	67,2
7,31	6,21	lubuskie	61,90	60,4
7,20	6,71	małopolskie	68,30	65,8
7,02	7,43	wielkopolskie	61,80	63,9
6,41	5,84	łódzkie	57,60	76,2
6,07	4,94	świętokrzyskie	76,70	62,9
5,85	5,07	lubelskie	68,90	62,1
5,83	4,90	kujawsko-pomorskie	63,90	64,1
5,57	4,68	podkarpackie	71,60	80
5,48	5,68	śląskie	70,80	81,2
5,45	4,64	warmińsko-mazurskie	68,60	78,3
5,43	4,95	podlaskie	88,40	78,6
5,18	4,25	opolskie	76,70	60,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2013-2017,* GUS, 2019.

Przychody i nakłady na aktywne MSP

W 2017 r. przeciętne przychody na jedno aktywne przedsiębiorstwo z sektora MSP wyniosły 2,21 mln zł i były wyższe średnio o ponad 50 tys. zł w porównaniu z 2016 r. Najwyższe średnie przychody aktywnych MSP zanotowano w województwie mazowieckim – 1,72 mln zł i wynik ten był wyższy w porównaniu z przychodami z poprzedniego roku o 800 tys. zł. Wzrosty przychodów w 2017 r. zanotowano niemal we wszystkich województwach.

Tabela 2.2. Przychody (w mln zł) i nakłady (w tys. zł) w MSP w 2016 i 2017 r.

Wyszczególnienie	2016 Przychody na 1 firmę MSP	2016 Nakłady na 1 firmę MSP	2017 Przychody na 1 firmę MSP	2017 Nakłady na 1 firmę MSP	Różnica r/r Przychody na 1 firmę MSP	Różnica r/r Nakłady na 1 firmę MSP
Polska	1,16	41,09	1,21	43,43	0,05	2,33
dolnośląskie	1,01	35,03	1,02	39,57	0,01	4,54
kujawsko-pomorskie	1,03	34,90	1,11	38,99	0,08	4,09
lubelskie	0,95	26,12	0,92	26,49	-0,03	0,37
lubuskie	1,00	33,32	1,00	41,04	0,00	7,72
łódzkie	0,94	37,89	0,99	36,24	0,05	-1,65
małopolskie	1,05	35,28	1,08	32,42	0,03	-2,86
mazowieckie	1,64	63,01	1,72	59,31	0,08	-3,69
opolskie	1,13	36,38	1,17	45,91	0,04	9,53
podkarpackie	0,99	35,85	1,02	41,66	0,03	5,81
podlaskie	1,03	32,59	1,10	37,93	0,07	5,34
pomorskie	1,13	39,77	1,11	60,38	-0,02	20,61
śląskie	1,19	41,13	1,26	42,07	0,07	0,94
świętokrzyskie	0,90	25,26	0,92	31,57	0,02	6,31
warmińsko-mazurskie	0,86	29,90	0,88	30,69	0,02	0,78
wielkopolskie	1,23	41,07	1,26	43,67	0,03	2,61
zachodniopomorskie	0,89	31,57	0,93	33,55	0,04	1,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Skala 3-kolorowa, analiza w kolumnach.

Minimum - najniższe wartości otrzymują kolor szary, punkt środkowy – mediana - otrzymuje kolor biały a najwyższe maksymalne wartości otrzymują kolor czerwony. Kolory o mniejszej intensywności (czerwonego/szarego) w zależności od zabarwienia znajdują się pomiędzy wartościami min/max a wartością środkową.

Ogólnym wzrostom przeciętnych przychodów przypadających na aktywne MSP towarzyszy w większości województw wzrost nakładów inwestycyjnych. **Średnie nakłady inwestycyjne przypadające na aktywne MSP w 2017 r. wyniosły 43,43 tys. zł i wzrosły przeciętnie o 2,33 tys. zł w porównaniu z 2016 r.** Najwyższe średnie nakłady inwestycyjne poniosły MSP w województwie pomorskim – 60,38 tys. zł, o 20,61 tys. zł wyższe niż rok wcześniej.

Wzrost nakładów zanotowano we wszystkich województwach z wyjątkiem łódzkiego, mazowieckiego i małopolskiego, co w porównaniu z sytuacją w 2016 r. prezentuje się zdecydowanie korzystniej. Wyraźnie widać, że wzrost przychodów przełożył się na wzrost inwestycji.

Największy wzrost nakładów w porównaniu z poprzednim rokiem zanotowano w województwie pomorskim (o 20,6 tys. zł) a spadek w województwie mazowieckim (o 3,7 tys. zł).

Przeciętne wynagrodzenia w aktywnych MSP

Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach aktywnych w 2017 r. wyniosła odpowiednio: 2822, 3981 i 4662 zł.

Tabela 2.3. Przeciętne wynagrodzenia brutto w mikro, małych i średnich firmach w 2017 roku (w zł)

Wyszczególnienie	mikro	małe	średnie
Polska	2 822	3 981	4 662
dolnośląskie	2 939	4 340	4 965
kujawsko-pomorskie	2 559	3 470	3 989
lubelskie	2 512	3 169	3 806
lubuskie	2 579	3 454	4 000
łódzkie	2 543	3 408	3 883
małopolskie	2 737	3 685	4 688
mazowieckie	3 402	5 497	6 256
opolskie	2 614	3 556	4 411
podkarpackie	2 420	3 019	3 644
podlaskie	2 464	3 207	3 729
pomorskie	2 795	4 253	4 870
śląskie	2 725	4 006	4 487
świętokrzyskie	2 422	3 132	3 983
warmińsko-mazurskie	2 442	3 161	3 610
wielkopolskie	2 812	3 815	4 293
zachodniopomorskie	2 803	3 798	4 473

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Skala 2-kolorowa, analiza w kolumnach. Minimum-najniższe wartości otrzymują kolor szary a najwyższe wartości czerwony, pośrednie odcieniami o mniejszej intensywności szarego lub czerwonego.

Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie odnotowano w województwie mazowieckim, dolnośląskim i pomorskim.

Najniżej opłacano pracujących w województwach: podkarpackim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim i podlaskim. Różnica pomiędzy najwyższym przeciętnym wynagrodzeniem a najniższym w mikrofirmie wynosi – 982 zł, w małym przedsiębiorstwie – 2478 zł i średnim – 2646 zł.

Największe negatywne zmiany można zaobserwować wśród małych firm. To wśród tej grupy podmiotów doszło do widocznego zmniejszenia liczby firm w przeliczeniu na 1000 mieszkańców i w przeliczeniu na pracujących. Zmiany strukturalne spowodowały zmniejszenie kosztów w przychodach. Dokonując analizy poszczególnych wskaźników odnoszących się do przedsiębiorstw aktywnych warto zwrócić uwagę na wzrost liczby mikrofirm na 1000 mieszkańców.

Niewykluczone, że wyższe wskaźniki mikroprzedsiębiorstw są skutkiem rezygnacji z dotychczasowej pracy w innych przedsiębiorstwach i próby własnych sił w swoim biznesie. To częściowo tłumaczyłoby zmniejszenie liczby pracujących przypadających na małe firmy, a także wzrost pracujących w mikro przypadających na 1000 mieszkańców.

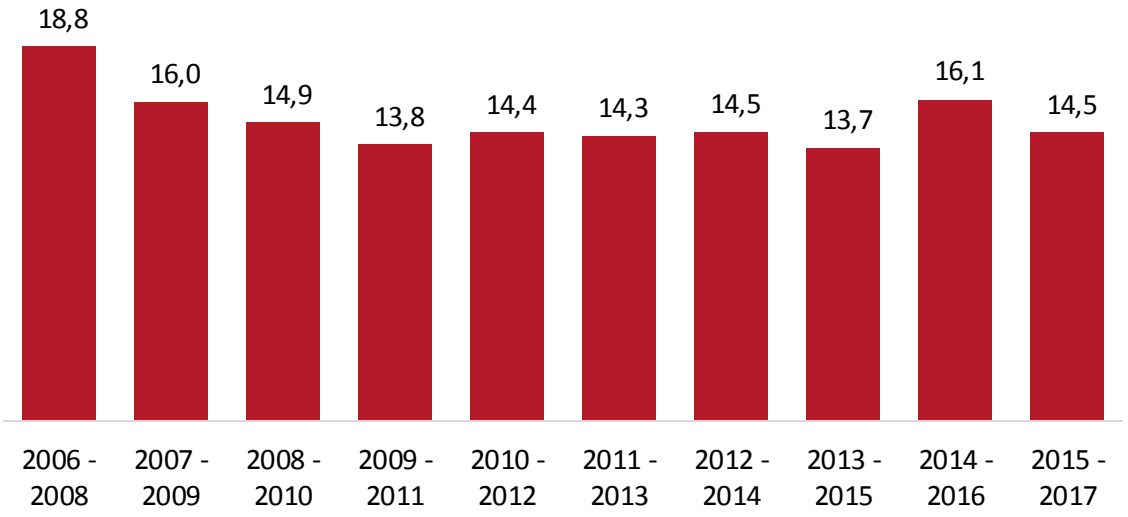
Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw

Wyniki badań GUS dotyczące działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w ostatniej dekadzie wskazują na zmniejszenie działalności innowacyjnej firm w Polsce. Ostatni okres badawczy z najwyższym udziałem firm innowacyjnym przypadł na lata 2006-2008, gdy na światowych rynkach rozpoczął się kryzys gospodarczy. Prawdopodobnie sytuacja światowa wpływa pośrednio na zachowania przedsiębiorców, w tym ograniczanie działalności innowacyjnej i obserwowane spowolnienie gospodarcze.

Wskaźniki innowacyjności przedsiębiorstw od lat na niskim poziomie.
Tylko 7 firm na 100 wdraża innowacje produktowe lub procesowe.

Według najnowszych danych GUS, w latach 2015-2017 udział innowacyjnych przedsiębiorstw ogółem wyniósł 14,5% i był niższy o 1,6 p.p. w porównaniu z wynikami z badania 2014 - 2016. Badania prowadzone przez GUS obejmują przedsiębiorstwa, z liczbą pracujących powyżej 9 pracowników, tj. bez mikrofirm, co oznacza, że to badanie nie dostarcza wiedzy na temat 98% populacji polskich przedsiębiorstw. Jednocześnie jak wynika z innych najnowszych danych, to właśnie mikroprzedsiębiorstw przybywa najwięcej (patrz wykres 3.1).

Wykres 3.1. Średni udział innowacyjnych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw sektora usług i sektora przemysłu w latach 2006-2017 (w %)

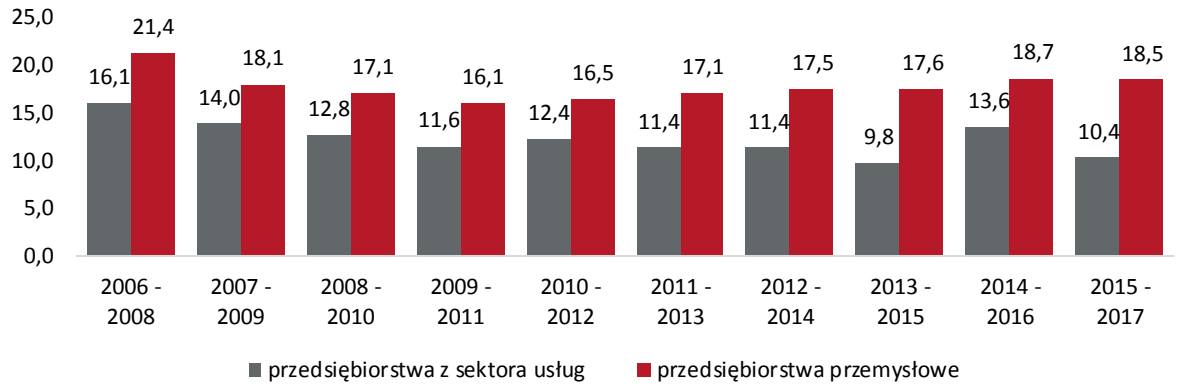

Źródło: BDL, 22.01.2019 r.

W sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych udział firm innowacyjnych wyniósł odpowiednio 18,5% i 10,4%, był mniejszy niż w poprzednim okresie badawczym odpowiednio o 0,2 p.p. i o 3,2 p.p.

Udział innowacyjnych przedsiębiorstw w sektorze przemysłowym jest większy niż w sektorze usługowym.

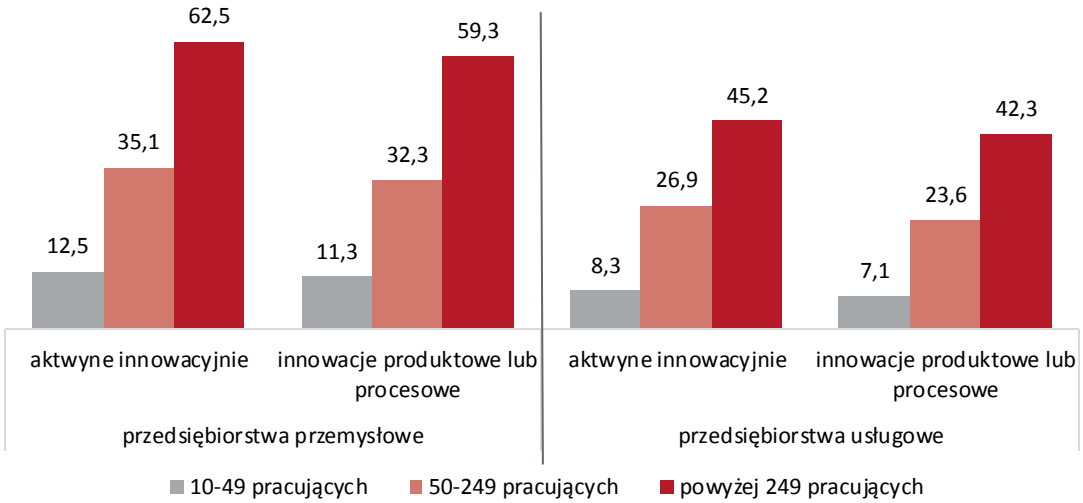
Wykres 3.2. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze przemysłowym i usługowym (w %)

Źródło: BDL, 22.01.2019 r.

Podobnie jak w latach poprzednich, innowacje produktowe lub procesowe najczęściej wprowadzały podmioty o liczbie pracujących 250 osób i więcej (59,3% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 42,3% usługowych wobec odpowiednio 58,7% i 42,3% w poprzednim okresie).

Wykres 3.3. Innowacyjne przedsiębiorstwa w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w latach 2015-2017 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017*, GUS 2018.

Najbardziej innowacyjne branże sektora przemysłowego to:

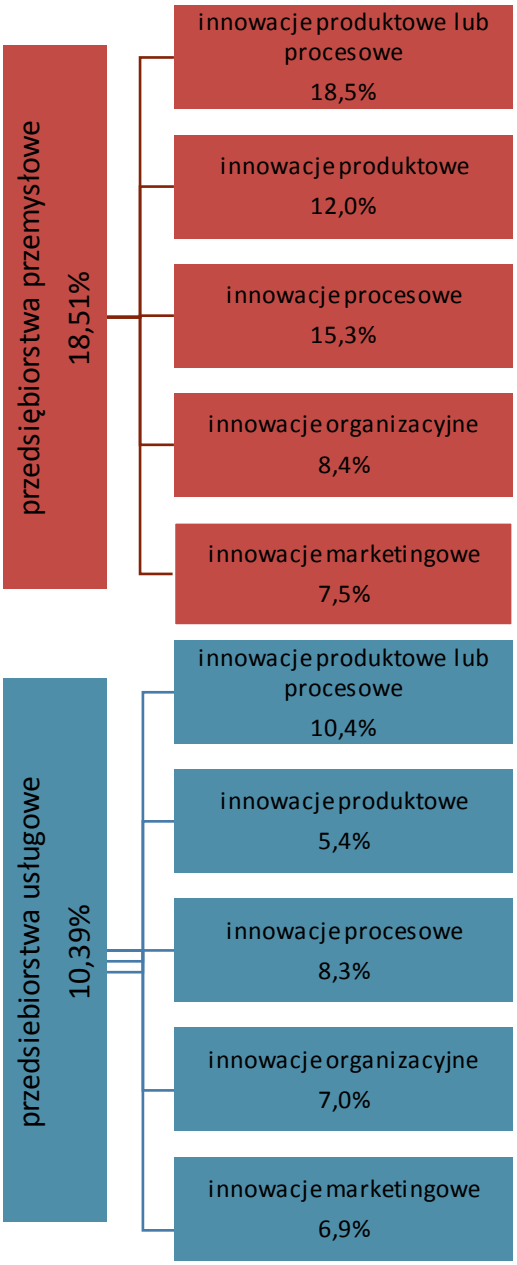
- Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych - 53%
- Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych – 47%
- Wydobywanie węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu) – 44%

Najbardziej innowacyjne branże sektora usług to:

- Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego – 70%
- Badania naukowe i prace rozwojowe – 49%
- Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych – 28%.

Przedsiębiorstwa przemysłowe najczęściej wprowadzają innowacje procesowe (15,3%) lub produktowe (12%). Innowacje organizacyjne (8,4%) czy marketingowe (7,5%) są rzadziej wprowadzane, zwykle jako uzupełnienie do już wdrożonych innowacji procesowych lub produktowych.

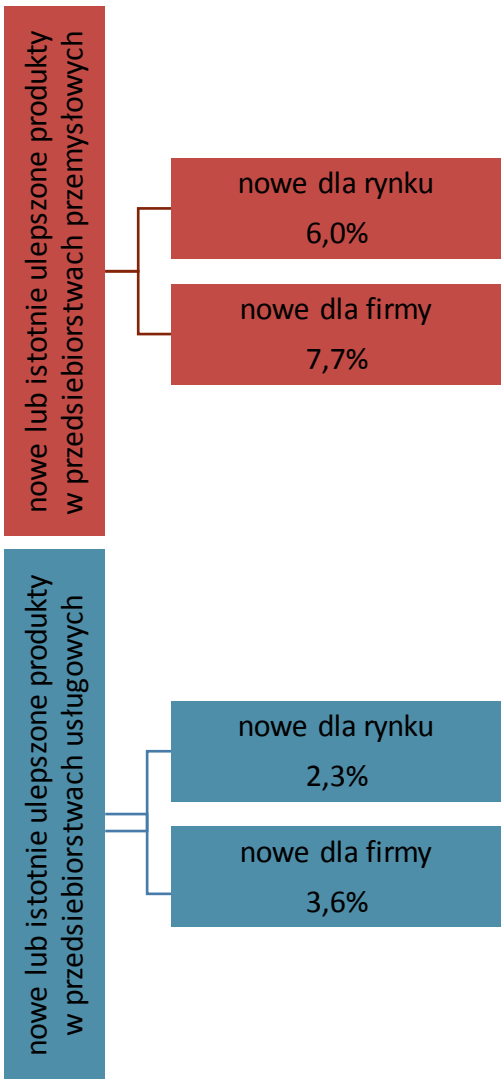
Rysunek 3.1. Wprowadzane rodzaje innowacji w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych w latach 2015-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017*, GUS, 2018.

W przedsiębiorstwach usługowych sytuacja wygląda nieco inaczej – innowacje procesowe (8,3%) i organizacyjne (7%) i marketingowe (6,9%) są wprowadzane najczęściej. W tych firmach innowacje produktowe są najmniej popularne (5,4%).

Rysunek 3.2. Udział innowacji produktowych wprowadzanych przez przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe ze względu na skalę nowości

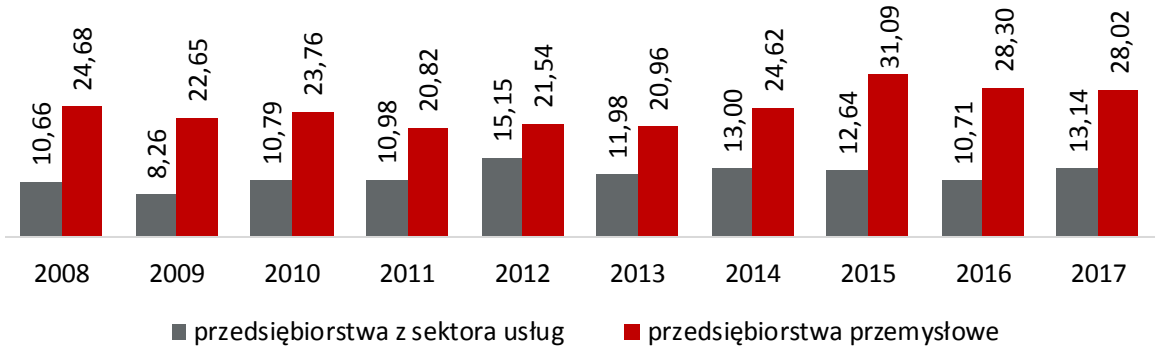
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017*, GUS, 2018.

Nakłady na działalność innowacyjną

41,2 mld zł – nakłady firm na działalność innowacyjną

Nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w 2017 r. wyniosły 41,2 mld zł. Niemal 15% przedsiębiorstw przemysłowych przeznaczyło na ten cel 28 mld i było to nieco mniej niż w poprzednim roku. W przypadku przedsiębiorstw usługowych, udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną wyniósł 8,2%, a ich wartość to 13,1 mld zł i były wyższe o 2,5 mld zł niż rok wcześniej.

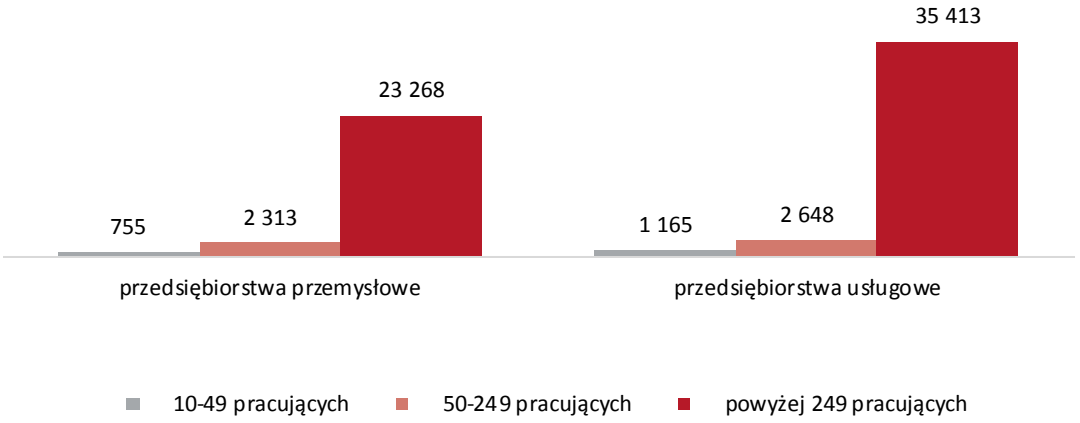
Wykres 3.4. Nakłady na działalność innowacyjną (mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017*, GUS 2018 i wydań poprzednich.

Średnio przedsiębiorstwa przemysłowe, które inwestowały w działalność innowacyjną przeznaczały na ten cel 5,7 mln zł, a przedsiębiorstwa usługowe – 5,5 mln zł. W 2017 r. W porównaniu z rokiem poprzednim nakłady przypadające na jedno przedsiębiorstwo przemysłowe zmniejszyły się o 0,2 mln zł, natomiast na jedno przedsiębiorstwo usługowe wzrosły o 1,8 mln zł.

Wykres 3.5. Nakłady na działalność innowacyjną na jedno przedsiębiorstwo, które poniosło takie nakłady w 2017 r. (tys. zł)

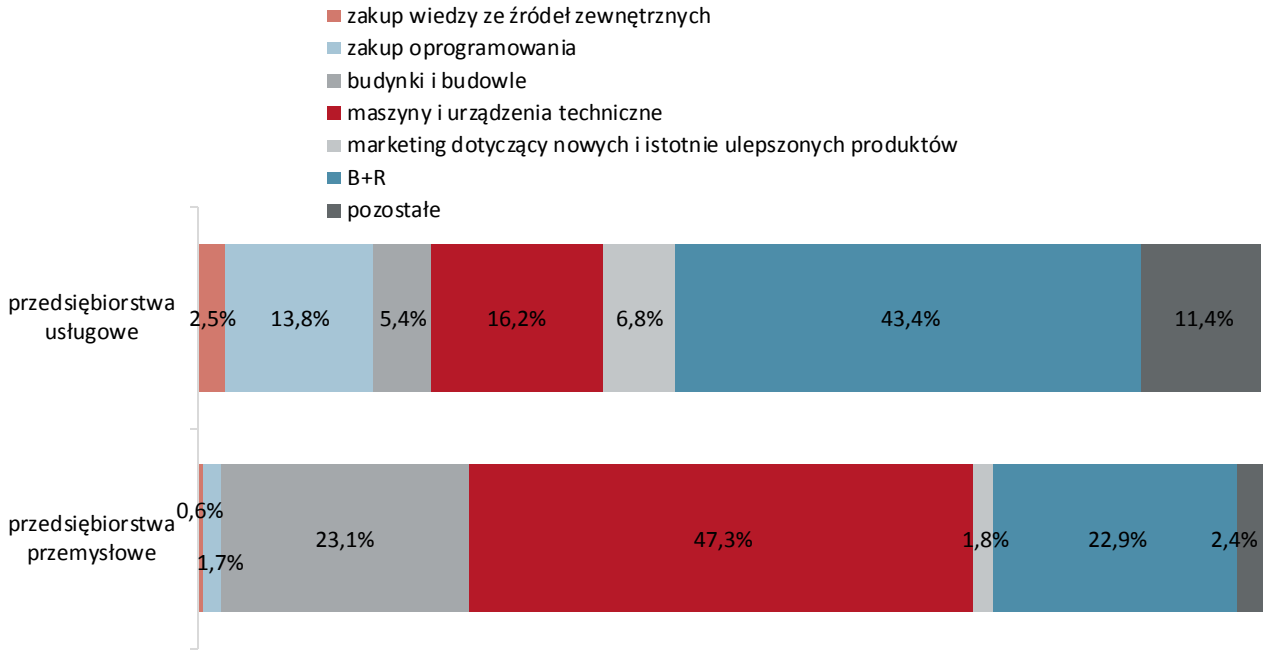
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017*, GUS, 2018.

W poszczególnych kategoriach wielkości przedsiębiorstw, wartość średnich nakładów rośnie wraz ze wzrostem wielkości firmy. Najmniej przeznaczają małe przedsiębiorstwa przemysłowe – średnio 755 tys. zł, nieco więcej - małe przedsiębiorstwa usługowe, bo około 1,2 mln zł. Średnich przedsiębiorstw przemysłowych wynoszą około 2,3 mln zł, a adekwatnej wielkości firmy usługowe – więcej - 2,6 mln zł. Średnie wartości nakładów przypadające na przedsiębiorstwo z liczbą pracujących pond 250 pracowników w sektorze przemysłu to ponad 23 mln zł, z kolei w sektorze usług aż 35,4 mln zł.

Struktura nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych znacznie się różni od struktury nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw usługowych. W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych kluczową rolę odgrywają nakłady inwestycyjne na środki trwałe (70% nakładów na działalność innowacyjną), w tym m.in.: maszyny i urządzania techniczne, budynki, grunty. W przypadku przedsiębiorstw usługowych najwięcej środków jest przeznaczana na działalność B+R (43%).

W strukturze nakładów firm usługowych dominują nakłady na B+R a w firmach przemysłowych - zakup maszyn i urządzeń technicznych.

Wykres 3.6. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach według rodzajów działalności innowacyjnej

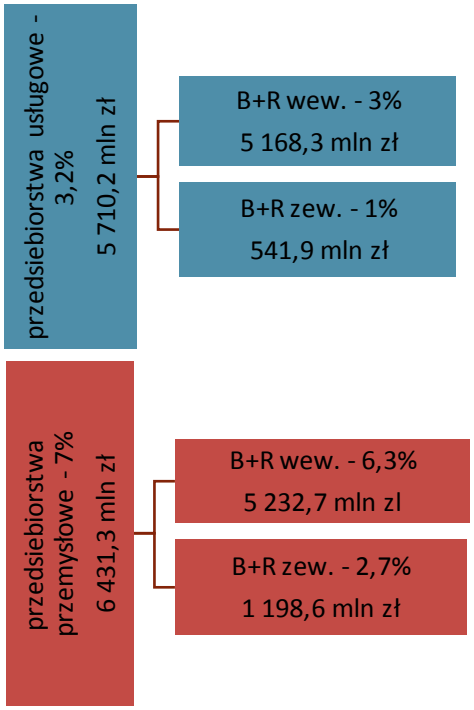

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017*, GUS, 2018.

Działalność badawczo-rozwojowa

Prace badawcze i rozwojowe (B+R) związane z opracowywaniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów (innowacji produktowych) i procesów (innowacji procesowych), wykonane przez własne zaplecze rozwojowe lub nabyte od innych jednostek zasługują na szczególną uwagę. Są one bardzo ważne gdyż prowadzą do powstawania nowej wiedzy, a następnie do nowych produktów, które mają szansę komercjalizacji.

Rysunek 3.3. Działalność B+R wśród przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017*, GUS 2018.

Wśród przedsiębiorstw przemysłowych takie nakłady ponosiło około 7% firm. Zdecydowanie częściej firmy prowadzą wewnętrzną działalność B+R, co oznacza, że działają w oparciu o wiedzę swoich pracowników. Choć wartościowo nakłady na B+R przedsiębiorstw przemysłowych (5,7 mld) są na zbliżonym poziomie do wielkości nakładów B+R ponoszonych przez przedsiębiorstwa sektora usługowego (6,4 mld), to jednak z uwagi na odmienną strukturę, stanowią one 23% nakładów na działalność innowacyjną. W przypadku przedsiębiorstw usługowych, odsetek firm które prowadzą działalność B+R jest znacznie mniejszy – 3,2%, a wydatki na działalność B+R stanowią 43% nakładów na działalność innowacyjną.

Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw i na B+R w relacji do PKB

Intensywność prac B+R określa się relacją nakładów B+R w stosunku do PKB. W Polsce wskaźnik ten od lat systematycznie rośnie. W 2017 r. wyniósł 1,03% a do 2020 r. planowane jest osiągnięcie poziomu nakładów na działalność B+R równego 1,7% PKB (dla UE – 3%)[35]. Wskaźnik ten obejmuje wszystkie nakłady wewnętrzne poniesione na działalność badawczą i rozwojową przez wszystkie jednostki (zgrupowane w cztery sektory: sektor rządowy, przedsiębiorstw, szkolnictwa wyższego i sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych) w kraju, prowadzące tę działalność, niezależnie od źródeł pochodzenia środków, w relacji do PKB.

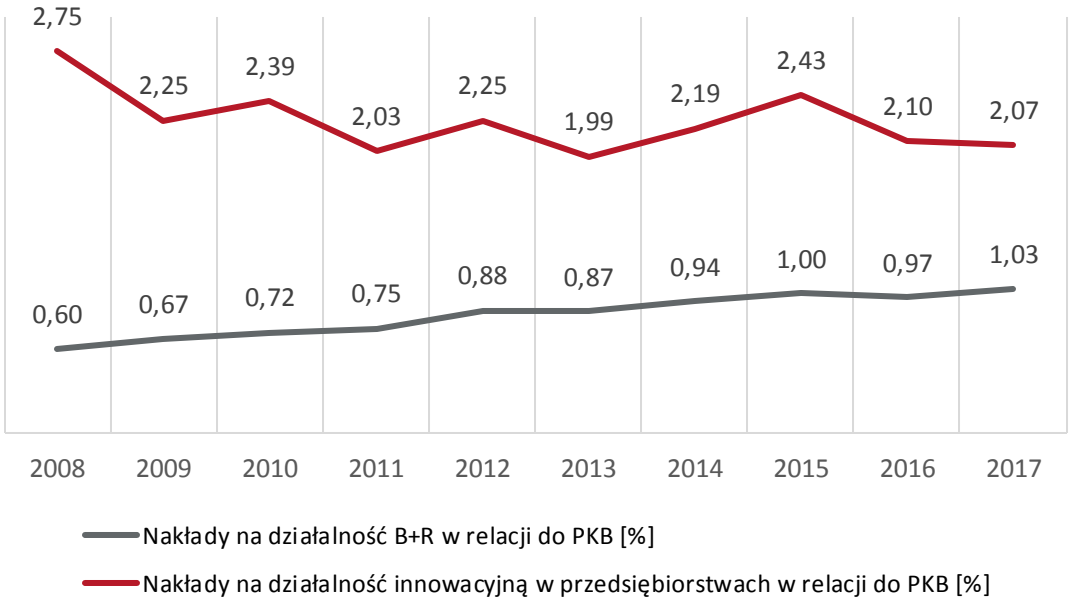
GERD od lat systematycznie rośnie – w 2017 r. wyniósł 1,03% PKB

[35] Na podstawie Strategii Europa 2020.

Wskaźnik stanowi główny miernik z zakresu statystyki działalności badawczo-rozwojowej, charakteryzujący konkurencyjność i poziom rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Warto podkreślić, że w tym okresie imponująco wzrosło zaangażowanie sektora przedsiębiorstw w działalność B+R, a spadło sektora rządowego (udział firm wzrósł ponad 3,5-krotnie, zaś sektora rządowego – zmniejszyło się niemal 11-krotnie). Może to wskazywać na konsekwentną realizację założeń polityki dot. pobudzania sektora przedsiębiorstw do działalności B+R.

Udział firm w tworzeniu GERD w latach 2008-2017 wzrósł 4 krotnie

Wykres 3.7. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach oraz nakłady na B+R w relacji do PKB, w %

Źródło: https://strateg.gov.pl

Nieco innym wskaźnikiem, wskazującym na znaczenie sektora przedsiębiorstw dla innowacyjności gospodarki jest wskaźnik: nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB. Jest on obrazem nakładów na działalność innowacyjną poniesionych łącznie w przedsiębiorstwach przemysłowych i z sektora usług o liczbie pracujących 10 osób i więcej, w relacji do PKB. W badaniu innowacyjności pod uwagę brane są wszelkie wydatki na innowacje produktowe i procesowe bieżące i inwestycyjne, w tym również wydatki na B+R, poniesione w roku sprawozdawczym na prace zakończone sukcesem (tzn. wdrożeniem innowacji), niezakończone (kontynuowane) oraz przerwane lub zaniechane, niezależnie od źródeł ich finansowania. Krzywa łamana prezentująca ten wskaźnik oddaje zachowania inwestycyjne przedsiębiorców w zależności od różnych czynników gospodarczych, np. koniunktury lub dekoninktury.

Źródła finansowania działalności innowacyjnej

Środki własne przedsiębiorstw są głównym źródłem finansowania nakładów na działalność innowacyjną. W 2017 r. stanowiły one niemal 76% wszystkich poniesionych na ten cel nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych (o 4 p. p. więcej niż przed rokiem) oraz 86% – w przedsiębiorstwach usługowych (o 2,5 p. p. mniej).

Tabela 3.1. Źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych

Przedsiębiorstwa przemysłowe	Nakłady ogółem (mln zł)	Środki własne	Budżetowe	Pozyskane z zagranicy - ogółem	Pozyskane z UE - razem	Pozyskane z UE z PO IR	Kredyty bankowe	Inne źródła
Ogółem	28 023,50	76%	2%	4%	4%	2%	7%	12%
10-49	1 559,20	46%	4%	24%	23%	14%	17%	7%
50-249	4 313,50	57%	4%	10%	10%	4%	20%	9%
>249	22 150,80	81%	1%	1%	1%	0%	4%	13%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017,* GUS 2018.

W zależności od wielkości firmy udział środków własnych w finansowaniu działalności innowacyjnej jest zróżnicowany – ze środków własnych w największym stopniu korzystają przedsiębiorstwa duże (94% w przypadku firm usługowych i 81% w przypadku firm przemysłowych). Małe przedsiębiorstwa z sektora przemysłu czy usług posiłkują się w znacznym stopniu środkami z zagranicy z UE (odpowiednio 23% i 9%, czy korzystają z kredytów bankowych (17%, 16%). Dla średnich firm przemysłowych kredyty są dość znaczące, gdyż stanowią 20% środków z których są finansowane innowacje, środki z zagranicy – 10%. Trudno jednoznacznie wskazać z jakich innych środków korzystają jeszcze małe firmy, ale mogą to być pożyczki od znajomych czy bardziej wyrafinowane – aniołów biznesu, bez których innowacje mogłyby nie zostać wdrożone.

Firmy finansują działalność innowacyjną przede wszystkim ze środków własnych.

Tabela 3.2. Źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw usługowych

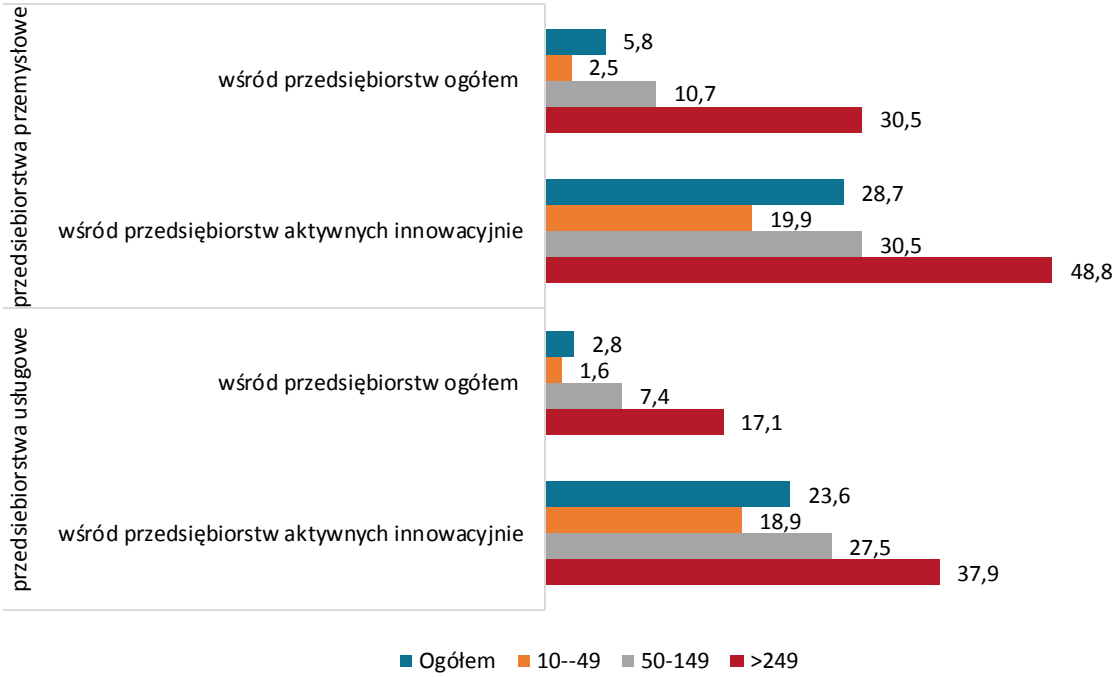
Przedsiębiorstwa przemysłowe	Nakłady ogółem (mln zł)	Środki własne	Budżetowe	Pozyskane z zagranicy - ogółem	Pozyskane z UE - razem	Pozyskane z UE z PO IR	Kredyty bankowe	Inne źródła
Ogółem	13 142,20	86%	2%	4%	2%	1%	4%	4%
10-49	1 634,10	49%	5%	9%	9%	4%	16%	20%
50-249	1 840,50	74%	8%	4%	4%	2%	11%	4%
>249	9 667,70	94%	1%	3%	1%	0%	1%	2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017,* GUS 2018.

Współpraca

Badanie innowacyjności przedsiębiorstw za lata 2015-2017 wskazuje, że **przedsiębiorstwa przemysłowe wykazują większą aktywność w zakresie współpracy z innymi podmiotami – 28,7% (było 32,8%) w porównaniu z przedsiębiorstwami z sektora usług – 23,6% (było 26,9%).**

Wykres 3.8. Współpraca w zakresie innowacji z przedsiębiorstwami lub innymi instytucjami (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017,* GUS 2018.

Dla porównania, wśród ogółu przedsiębiorstw przemysłowych, w latach 2015-2017 współpracowało 5,8% było (6,7%) a wśród przedsiębiorstw usługowych - 2,8% (było 3,9%).

Odsetek firm podejmujących współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej wzrasta wraz z wielkością firmy: wśród przedsiębiorstw przemysłowych fakt współpracy potwierdziło 19,9% (było 25,6%) małych aktywnych innowacyjnie firm, średnich – 30,5% (było 33,7%) i dużych – 48,8% (było 50,8%). Z kolei wśród przedsiębiorstw usługowych współpracuje – 18,9% małych (było 21,9%), 27,5% średnich (było 34,4%) i 37,9% dużych firm (było 44,7%)

Wielkość firmy determinuje współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej

Przychody ze sprzedaży

Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych wprowadzonych na rynek w latach 2015-2017 w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł dla przedsiębiorstw przemysłowych 7,1%, tj. o 1,0 p.p. mniej niż udział przychodów w 2016 r. ze sprzedaży tych produktów wprowadzonych w latach 2014-2016. Dla przedsiębiorstw usługowych w 2017 r. wskaźnik ten wyniósł 3,0%, tj. o 0,9 p.p. mniej niż w poprzednim okresie.

Przychody netto ze sprzedaży produktów nowych dla rynku i dla przedsiębiorstwa spadły w porównaniu z przychodami z 2016 r.

Tabela 3.3. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem w 2017 r., wprowadzonych na rynek w latach 2015-2017

Typ przedsiębiorstwa	ogółem	nowe dla rynku	nowe tylko dla przedsiębiorstwa	w tym eksport
przedsiębiorstwa przemysłowe	7,1%	3,4%	3,6%	3,7%
przedsiębiorstwa usługowe	3,0%	1,5%	1,5%	0,6%

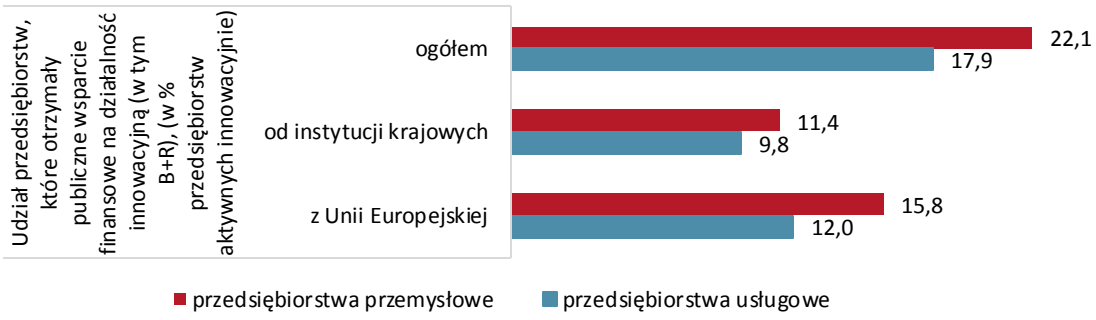
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017,* GUS 2018.

Publiczne wsparcie

Pomoc publiczna obejmuje wiele narzędzi skierowanych do przedsiębiorstw, w tym również różnego rodzaju mechanizmy wsparcia działalności innowacyjnej mające na celu tworzenie dla przedsiębiorstw lepszych warunków do wprowadzania innowacji. Wśród przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie z takiego wsparcia korzystało 22% przedsiębiorstw przemysłowych i niemal 18% przedsiębiorstw usługowych. W podobnym stopniu zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe korzystały ze środków od instytucji krajowych jak i z Unii Europejskiej.

Około 1/5 innowacyjnych przedsiębiorstw korzysta z pomocy publicznej na działalność innowacyjną.

Wykres 3.9. Wsparcie publiczne na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017,* GUS 2018.

Ochrona własności intelektualnej w przedsiębiorstwach

Zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe jak i usługowe najczęściej zgłaszają do ochrony znaki towarowe (3,1%). Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny (w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy), jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia w obrocie towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa.[36] Potocznie na znak towarowy mówi się „znak handlowy", „znak firmowy", „firmowa nazwa" lub „logo". Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego *w sposób zarobkowy lub zawodowy* na określonym obszarze. Uprawniony może wskazać, że jego znak został zarejestrowany, poprzez umieszczenie w sąsiedztwie znaku towarowego litery „R".

Tabela 3.4. Udział przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, które dokonały zgłoszeń do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) w latach 2015-2017

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Wynalazki
Przedsiębiorstwa przemysłowe	3,10%	1,20%	1,00%	2,40%
Przedsiębiorstwa usługowe	3,10%	0,30%	0,20%	0,50%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017,* GUS 2018.

[36] https://www.uprp.pl/co-to-jest-znak-towarowy/Lead05,160,1710,4,index,pl,text/

Tabela 3.5 Liczba zgłoszeń dokonanych do UPRP przez przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe w latach 2015-2017

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Wynalazki
Przedsiębiorstwa przemysłowe - ogółem	4665	1412	932	1656
Przedsiębiorstwa przemysłowe – małe	1122	484	164	455
Przedsiębiorstwa przemysłowe – średnie	1480	406	522	671
Przedsiębiorstwa przemysłowe - duże	2064	522	246	530
Przedsiębiorstwa usługowe - ogółem	1720	116	94	540
Przedsiębiorstwa usługowe – małe	1020	56	9	167
Przedsiębiorstwa usługowe – średnie	849	46	7	36
Przedsiębiorstwa usługowe - duże	2092	125	21	434

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2015-2017,* GUS 2018.

Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw

Znaczenie mikroprzedsiębiorstw w gospodarce

Polska gospodarka, podobnie jak większość gospodarek, jest zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa[37]. Ich udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 96%.

Mikroprzedsiębiorstwa mają największy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 30,2% (dane za 2016 r.), a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 41,1%.

Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy: na przestrzeni ostatnich lat rośnie ich liczba, wartość produkcji, przychody, liczba pracujących i zatrudnionych

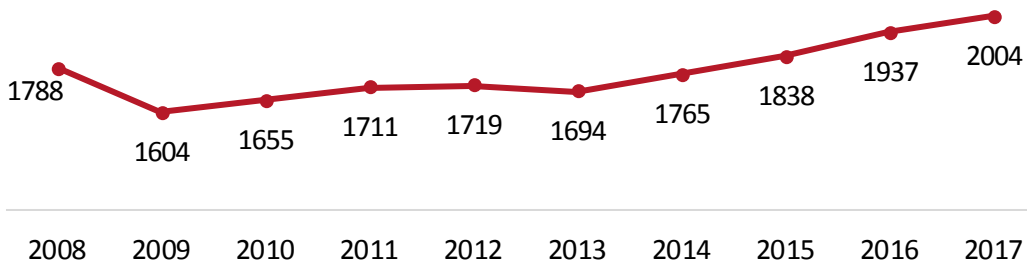
Podobnie wysoki udział charakteryzuje polskie mikrofirmy, gdy pod uwagę weźmiemy liczbę pracujących w poszczególnych klasach wielkości przedsiębiorstw. Podmioty mikro generują 40% miejsc pracy w całym sektorze (liczba pracujących w takich firmach wynosi blisko 4 mln osób). Większość mikroprzedsiębiorstw to firmy jednoosobowe, a przeciętna liczba zatrudnionych w tej grupie podmiotów to ok. 1,4 mln osób.

Liczba i struktura mikroprzedsiębiorstw w Polsce

W latach 2016-2017 odnotowano istotny wzrost liczby aktywnych mikroprzedsiębiorstw (o 3,5% r/r)

Analiza danych dotyczących liczby polskich mikroprzedsiębiorstw w latach 2008-2017 pokazuje rosnący trend w tym obszarze. Po zauważalnym spadku r/r liczebności tej grupy firm w 2009 r., w kolejnych latach nastąpił wzrost ich liczby i w roku 2017 była ona wyższa o 12% w porównaniu z rokiem 2008. Największe procentowo wzrosty liczby mikrofirm miały miejsce w latach 2014-2016 (o 4,2% r/r w latach 2014 i 2015, o 5,4% r/r w roku 2016). W 2017 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła o 3,5% (wykres 4.1, tabela 4.1).

Wykres 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2017 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

[37] Podmioty zatrudniające od 0 do maksymalnie 9 osób (bez względu na ich formę prawną).

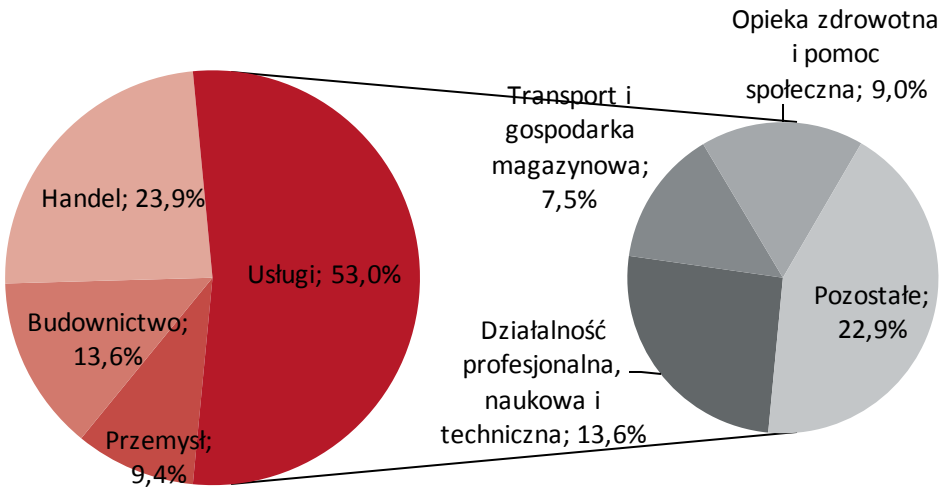
Tabela 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2017 (w tys.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba mikroprzedsiębiorstw	1787,9	1604,4	1655,1	1710,6	1719,2	1693,8	1764,6	1838,4	1937,3	2004,3
w tym firmy osób fizycznych	1701,1	1514,3	1567,3	1612,9	1612,9	1585,1	1644,7	1691,1	1754,7	1791,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Największa liczba mikroprzedsiębiorstw działa w Usługach (53,0%) i Handlu (23,9%). Co siódma firma prowadzi działalność w Budownictwie (13,6%), a co dziesiąta w Przemyśle (9,4%) (wykres 4.2). Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw nie zmieniła się istotnie na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres 4.2. Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw w Polsce w 2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

W 2017 r. blisko trzy czwarte populacji mikroprzedsiębiorstw działało na polskim rynku pięć lat lub dłużej (72,6% – 1,46 mln firm), zaś blisko jedna piąta – od dwóch do czterech lat (18,4% – 370 tys. firm). Co jedenasta mikrofirma to podmiot młody, funkcjonujący na rynku nie dłużej niż rok (8,9% – 179 tys. firm). Na przestrzeni lat 2009-2017 można zauważyć wzrostowy trend udziału w strukturze mikroprzedsiębiorstw podmiotów najstarszych[38]. W krótkim okresie (porównanie roku 2017 z 2016) w strukturze

W strukturze mikrofirm na przestrzeni lat 2009-2017 rośnie udział podmiotów najstarszych, działających na rynku 5 lub więcej lat (w 2009 r. było ich 60%, w 2017 r. – blisko 73%)

[38] Choć dopiero w 2017 r. udział ten był wyższy o 2,6 p.p. niż w roku 2008.

najmniejszych firm spadł udział podmiotów młodszych (działających na rynku do czterech lat), a wzrósł najstarszych (funkcjonujących 5 lat lub dłużej) (tabela 4.2).

Tabela 4.2. Struktura mikroprzedsiębiorstw według lat prowadzenia działalności (w %)

Liczba lat	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1 rok i mniej	11,6%	13,4%	13,1%	10,6%	11,2%	10,7%	11,6%	9,5%	9,2%	8,9%
2-4 lata	18,4%	26,4%	25,9%	25,8%	24,9%	24,5%	28,0%	22,8%	21,0%	18,4%
5 lat i więcej	70,0%	60,2%	61,0%	63,6%	63,9%	64,8%	60,4%	67,7%	69,8%	72,6%
Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Najpopularniejszą formą ewidencji księgowej stosowaną przez mikroprzedsiębiorstwa jest prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów (67,2% – 1,3 mln firm). Blisko co szósta mikrofirma prowadzi ewidencję przychodów (18,5% – 371 tys. firm), co dziesiąta – księgę rachunkową (10,4% – 208 tys. firm), a tylko 4,0% – kartę podatkową (79 tys. firm). Na przestrzeni lat 2008-2017 wzrosła liczba firm korzystających z podatkowej księgi przychodów i rozchodów oraz księgi rachunkowej, spadła natomiast prowadzących ewidencję przychodów i kartę podatkową (tabela 4.3).

Tabela 4.3. Struktura mikroprzedsiębiorstw według form ewidencji księgowej w latach 2008-2017

Mikroprzedsiębiorstwa prowadzące:	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
- księgę rachunkową	6,0%	6,8%	6,1%	6,6%	7,1%	7,4%	7,7%	9,0%	9,4%	10,4%
- podatkową księgę przychodów i rozchodów	64,5%	66,5%	66,9%	67,5%	68,3%	69,4%	69,8%	68,5%	68,2%	67,2%
- ewidencję przychodów	23,5%	21,3%	21,2%	20,9%	19,6%	18,7%	18,5%	18,1%	18,1%	18,5%
- kartę podatkową	6,0%	5,4%	5,8%	5,1%	4,9%	4,6%	4,1%	4,4%	4,3%	4,0%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Sytuacja gospodarcza i finansowa mikroprzedsiębiorstw w 2016 roku

W latach 2008-2017 odnotowano wzrostowy trend wartości produkcji w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem (o 44,2%, gdy porównamy rok 2017 z 2008). Jednak w przypadku mikroprzedsiębiorstw w roku 2009 obserwujemy istotny spadek wartości produkcji tej grupy (o 30% w stosunku do 2008 r.), znacznie większy niż przedsiębiorstw ogółem (o 4,7%). W kolejnych latach wartość produkcji mikrofirm była niższa niż w 2008 r. i dopiero w 2017 r. odnotowano jej wzrost (o 5,7% w stosunku do 2008 r.). Warto dodać, że w analizowanym okresie liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła o 12,1%.

W krótkim okresie (porównanie 2017 r. z 2016 r.) wartość produkcji mikrofirm ogółem wzrosła o 10,9%, przy czym największy wzrost dotyczył mikroprzedsiębiorstw osób prawnych (o 18,5%[39]). W przypadku mikrofirm osób fizycznych wartość produkcji wzrosła o 6,2% (tabela 4.4).

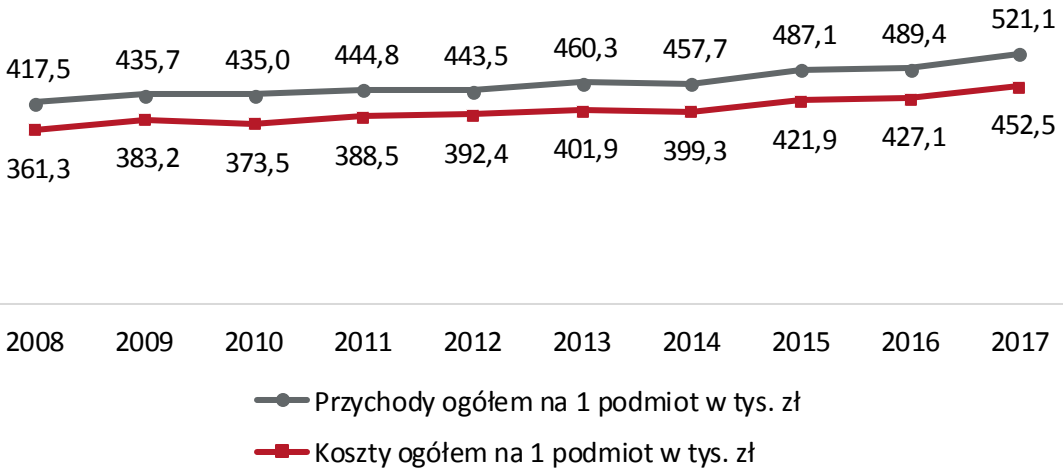
Tabela 4.4. Wartość produkcji w mln zł w latach 2008-2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	2412917	2298750	2454793	2708963	2749045	2801693	2890325	3075326	3127445	3478338
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem, z czego:	987104	691175	703093	753962	749202	774467	797693	886571	940207	1042893
mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	397916	226456	242766	238757	234220	270391	270957	311107	368739	436262
mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	589188	464718	460327	515205	514982	504076	526736	575464	571468	606630

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Lata 2008-2017 pokazują także systematyczny wzrost przychodów i kosztów mikroprzedsiębiorstw. Zarówno przychody, jak i koszty przypadające na jedno przedsiębiorstwo, rosły w analizowanym okresie w podobnym tempie – w roku 2017 w porównaniu z rokiem 2008 zarówno przychody jak i koszty były wyższe o 25%. W roku 2017, w porównaniu z poprzednim, wzrost kosztów na jedno przedsiębiorstwo był nieznacznie niższy niż przychodów (koszty – 5,9% r/r, przychody – 6,5% r/r). Wskaźnik poziomu kosztów, czyli procentowa relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem, w analizowanym okresie nie ulegał większym wahaniom (w roku 2008 i 2017 wynosił około 87%).

Wykres 4.3. Przychody i koszty ogółem przypadające na jedno mikroprzedsiębiorstwo w latach 2008-2017 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

[39] Jest to spowodowane istotnym wzrostem liczby mikroprzedsiębiorstw osób prawnych w roku 2017 w porównaniu z poprzednim rokiem (o 16,8%).

W latach 2008-2017 odnotowano także wzrost wartości dodanej wytworzonej przez mikroprzedsiębiorstwa (wzrosła ona z 221 166 mln zł do 326 715 mln zł – o 47,7%). Przy czym w latach 2009-2012 wystąpił nieznaczny spadek tej wartości, a w latach kolejnych nastąpił jej wzrost (w roku 2017 – o 12,3% r/r).

Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych rozwijają się szybciej niż osób prawnych – biorąc pod uwagę wzrost nakładów inwestycyjnych przypadających na jedno przedsiębiorstwo czy wskaźnik rentowności obrotu brutto

Na przestrzeni lat 2008-2017 odnotowano natomiast spadek rentowności sektora przedsiębiorstw niefinansowych[40]. Przy czym na tle całej populacji przedsiębiorstw najwyższą rentownością charakteryzują się mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych.
W analizowanym okresie wartość wskaźnika rentowności obrotu brutto tej grupy firm ulegała wahaniom, ale w roku 2017 była na najwyższym poziomie w analizowanym okresie. W przypadku całej populacji przedsiębiorstw w roku 2017 wskaźnik ten był niższy o 1,1 p.p. niż w roku 2008, a w przypadku podmiotów mikro osób prawnych – spadł aż o 4,0 p.p. (tabela 4.5).

Tabela 4.5. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w mikroprzedsiębiorstwach na tle wybranych przedsiębiorstw w latach 2008-2017 (w %)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	8,2%	8,3%	8,8%	8,1%	5,9%	6,4%	6,5%	6,3%	6,6%	7,1%
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	15,6%	15,1%	16,8%	15,0%	11,5%	12,7%	12,8%	13,4%	12,7%	13,2%
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	8,2%	11,6%	14,5%	9,7%	2,6%	6,7%	4,1%	4,3%	3,1%	4,2%
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	18,9%	16,8%	18,1%	17,5%	15,6%	16,0%	17,4%	18,5%	19,0%	19,7%
Duże przedsiębiorstwa	5,4%	6,2%	6,2%	6,6%	4,3%	4,6%	4,2%	3,0%	4,6%	5,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Kolejna kwestia to nakłady inwestycyjne[41]. W 2017 r. w dla przedsiębiorstw ogółem wzrosły one o 3,1% w porównaniu z poprzednim rokiem (z 188,6 mld zł do 194,4 mld zł), ale były niższe niż w roku 2015, kiedy to osiągnęły wartość 200,6 mld zł. Przy czym w 2017 r. mikroprzedsiębiorstwa osiągnęły wyższą dynamikę nakładów inwestycyjnych niż przedsiębiorstwa ogółem – 13,4% r/r. W przypadku mikroprzedsiębiorstw osób prawnych wynosiła ona aż 15,0% r/r., fizycznych zaś – 11,4% r/r.
Nakłady inwestycyjne na jedno przedsiębiorstwo w mikroprzedsiębiorstwach ogółem stanowiły przeciętnie 10,5% wytworzonej wartości dodanej (udział ten był wyższy w przypadku mikrofirm osób prawnych – 14,7%, niższy zaś w przypadku tych prowadzonych przez osoby fizyczne – 7,6%).

[40] Mierzonej wskaźnikiem rentowności obrotu brutto – procentową relacją wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem.
[41] Prezentowane wartości obejmują nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Mikrofirmy osób fizycznych charakteryzował też wyższy niż ogółu przedsiębiorstw udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w nakładach ogółem (w 2017 r. wynosił on 19,5% w porównaniu z 11,0% dla ogółu firm) (tabela 4.6).

Tabela 4.6. Nakłady inwestycyjne na jedno przedsiębiorstwo (w tys. zł) i udział nakładów w wartości dodanej (w %) w latach 2008-2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	86,2	85,9	82,2	90,4	86,3	91,6	99,5	104,8	93,7	93,6
jako procent wartości dodanej	*19,5%*	*17,9%*	*17,1%*	*18,7%*	*18,0%*	*18,2%*	*19,7%*	*20,0%*	*18,2%*	*16,9%*
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	11,4	13,6	15,0	16,5	14,2	15,6	17,0	16,2	15,6	17,1
jako procent wartości dodanej	*9,2%*	*10,0%*	*11,6%*	*13,2%*	*11,5%*	*11,9%*	*12,6%*	*11,1%*	*10,4%*	*10,5%*
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	744,7	114,3	150,6	150,6	101,7	143,2	150,9	111,5	94,1	92,6
jako procent wartości dodanej	*41,3%*	*12,8%*	*17,5%*	*20,8%*	*16,2%*	*20,0%*	*21,5%*	*16,9%*	*14,8%*	*14,7%*
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	6,8	7,6	7,4	8,4	8,4	6,9	7,2	7,9	7,5	8,1
jako procent wartości dodanej	*131,3%*	*8,4%*	*8,4%*	*9,4%*	*9,4%*	*7,5%*	*7,7%*	*7,8%*	*7,5%*	*7,6%*
Udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w % w nakładach ogółem (mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych)	10,7%	15,6%	17,6%	17,1%	16,0%	16,5%	15,8%	15,9%	19,1%	19,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Mikroprzedsiębiorstwa a rynek pracy

W mikroprzedsiębiorstwach w roku 2017 pracowało blisko 4 mln osób, w tym 1,4 mln zatrudnionych. W porównaniu do poprzedniego roku liczba pracujących w tej grupie podmiotów wzrosła o 3,2% (o 123,6 tys. osób), a zatrudnionych o 2,9% (o 40,5 tys. osób). W porównaniu z 2008 r. liczba pracujących w roku 2016 była wyższa o blisko 7%, a zatrudnionych – o 1,2%.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy rosnący trend, jeżeli chodzi o liczbę pracujących i zatrudnionych w mikrofirmach. Dotyczy to także osób samozatrudnionych, których w III kw. 2018 roku było blisko 1,3 mln i którzy stanowili 8,4% wszystkich pracujących w polskiej gospodarce

Tylko niewiele ponad jedna trzecia pracujących w mikrofirmach to pracownicy najemni (35,5% w 2017 r.). Udział osób pracujących w mikroprzedsiębiorstwach wśród wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw wynosił w 2017 r. 40,4%. Obniżył się poziom bezrobocia rejestrowanego, wzrosła liczba ofert pracy w urzędach pracy, wzrósł wskaźnik zatrudnienia[42].

Tabela 4.7. Liczba pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach (w tys. osób i w %) w latach 2008-2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba pracujących	3727,2	3464,2	3399,1	3508,6	3459,5	3371,5	3495,1	3667,6	3862,0	3985,6
Liczba zatrudnionych	1398,1	1361,0	1282,2	1303,0	1269,8	1203,7	1246,4	1325,3	1374,5	1414,9
- odsetek pracujących (bez zatrudnionych)	62,5%	60,7%	62,3%	62,9%	63,3%	64,3%	64,3%	63,9%	64,6%	64,5%
- odsetek zatrudnionych	37,5%	39,3%	37,7%	37,1%	36,7%	35,7%	35,7%	36,1%	35,6%	35,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018.

Mikroprzedsiębiorstwa w 2017 r. były miejscem pracy dla przeciętnie dwóch pracujących oraz dla niespełna jednego zatrudnionego (0,7). Jednocześnie im młodsze jest przedsiębiorstwo, tym mniej osób w nim pracuje, a w najkrócej działających podmiotach zatrudnienie jest marginalne. Dopiero w starszych firmach, działających na rynku powyżej 5 lat, liczba pracujących w przeliczeniu na jedno mikroprzedsiębiorstwo przekracza 2 osoby (tabela 4.8).

Tabela 4.8. Pracujący i zatrudnieni na jedno mikroprzedsiębiorstwo w 2017 roku

Lata prowadzenia działalności	**Pracujący**	**Zatrudnieni**
1 i mniej	1,36	0,12
2	1,68	0,40
3	1,77	0,51
4 lub 5	1,80	0,55
powyżej 5	2,16	0,86
Ogółem	**1,99**	**0,71**

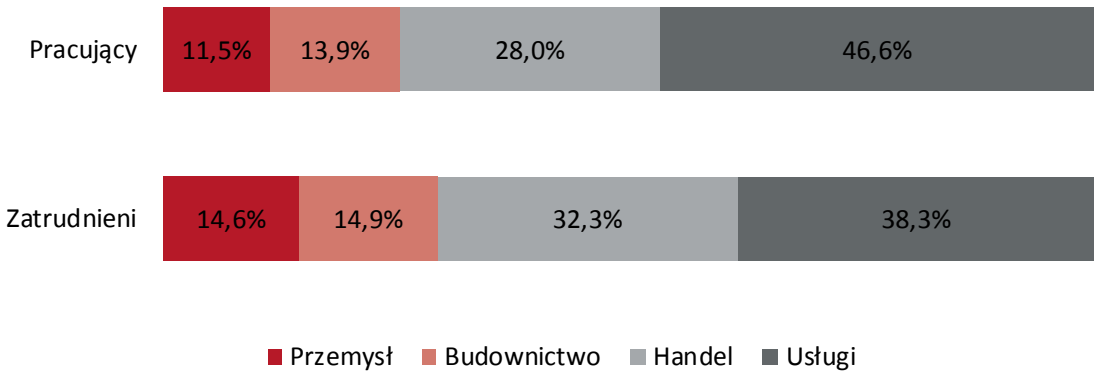
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

[42] Stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła pod koniec 2017 r. 6,6% i była niższa o 1,6 p.p. niż rok wcześniej, Liczba ofert pracy, które wpłynęły do urzędów pracy w roku 2017 była o 13,4% wyższa niż w 2016 r. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (15-64 lata) w IV kw. 2016 r. wyniósł 66,4% - wzrost o 1,3 p.p. w stosunku do IV kw. 2016 r. Dane za publikacją *Rynek pracy w Polsce w 2017 r.*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2018.

Zdecydowana większość mikrofirm działa w Usługach i Handlu (77%), dlatego te sekcje są też najczęstszym miejscem pracy dla pracujących i zatrudnionych w tej grupie przedsiębiorstw

Gdy analizie poddamy branże działalności mikroprzedsiębiorstw, to zarówno pod względem pracujących, jak i zatrudnionych dominują Usługi i Handel (wykres 4.4). Na przestrzeni ostatnich lat struktura ta nie uległa większym zmianom. Branże o największym nasyceniu pod względem pracujących i zatrudnionych to: Zakwaterowanie i gastronomia (3,0 pracujących i 1,2 zatrudnionych na jeden podmiot) oraz Przemysł (2,4 pracujących i 1,1 zatrudnionych). Z kolei branże, gdzie udział zatrudnionych na przedsiębiorstwo jest znikomy to: Edukacja, Opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz Kultura, rozrywka i rekreacja.

Wykres 4.4. Struktura pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach w 2017 r. wg branż (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, 2018.

Samozatrudnieni

Zmieniające się warunki rynkowe sprawiają, że coraz większe znaczenie mają elastyczne formy pracy i działalności gospodarczej. Jedną z nich jest samozatrudnienie. Samo pojęcie samozatrudnienia nie jest jednoznaczne – w różnych krajach stosuje się odmienne definicje tego zjawiska. Na potrzeby niniejszego raportu przyjęliśmy, że samozatrudnienie jest formą pracy realizowaną jednoosobowo na własny rachunek, jako samodzielna, pozarolnicza działalność gospodarcza w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa (które nie zatrudnia pracowników)[43].

Według danych GUS[44] w IV kwartale 2018 r. liczba pracujących ogółem (bez sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) wynosiła blisko 15 mln osób. Liczba pracujących na własny rachunek osiągnęła 1,9 mln, przy czym 626 tys. z nich to pracodawcy,

[43] Na podstawie: B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska *Samozatrudnienie w Polsce – problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja* w *Wiadomości statystyczne* nr 7, Lipiec 2016, GUS, 2016.

[44] Na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2018 r.*, GUS, 2019.

czyli osoby zatrudniające co najmniej jednego pracownika najemnego. Liczba osób pracujących na własny rachunek, które mogą zgodnie z przytoczoną wyżej definicją być uznane za samozatrudnionych wynosi więc blisko 1,3 mln.

Samozatrudnieni stanowią 8,7% pracujących ogółem. Większość z nich, bo ponad dwie trzecie, to mężczyźni (70%) i osoby pracujące w miastach (72%) (tabela 4.9). W IV kwartale 2018 r. w porównaniu z IV kw. 2017 r. odnotowano wzrost liczby samozatrudnionych – o 66 tys. osób (5,4%).

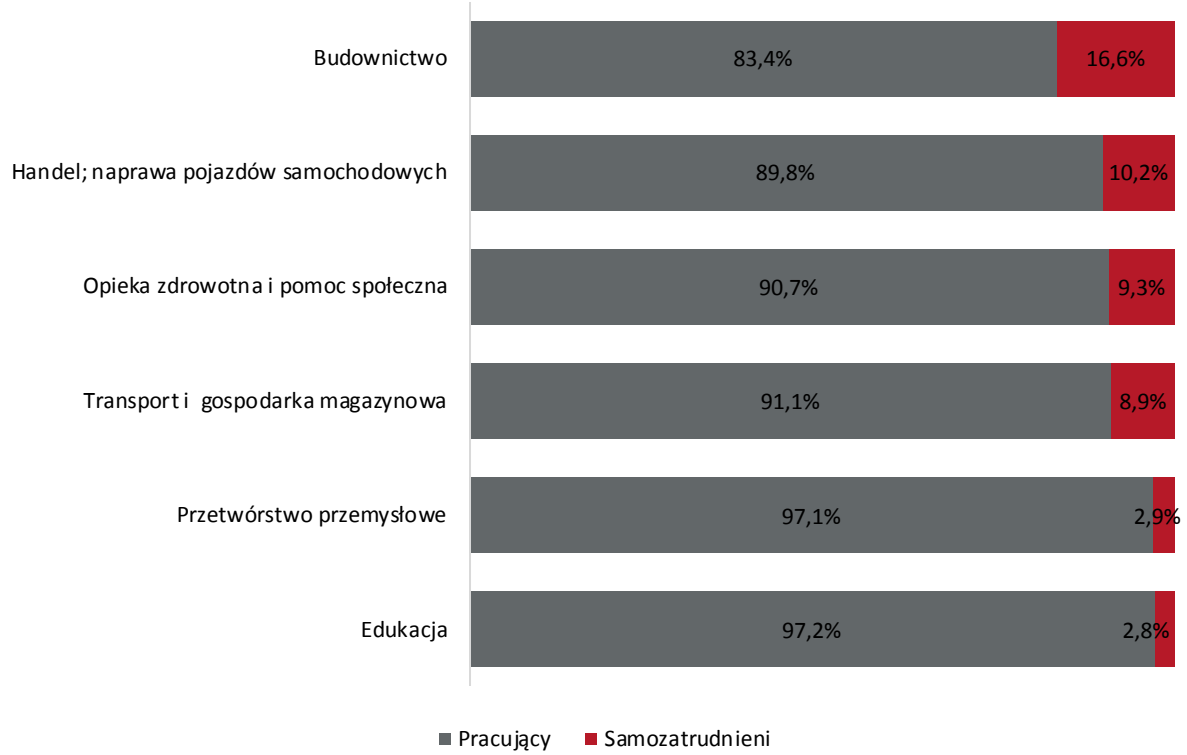
Tabela 4.9. Liczba samozatrudnionych w IV kwartale 2018 r.

	Pracujący ogółem (tys.)	**Samozatrudnieni (tys.)**	**Udział samozatrudnionych w pracujących ogółem**
Ogółem	14 852	1 289	8,7%
Kobiety	6 710	382	5,7%
Mężczyźni	8 143	907	11,1%
Miasta	9 781	921	9,4%
Wieś	5 072	364	7,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2018 r.*, GUS, 2019.

Firmy osób samozatrudnionych najczęściej działają w sekcjach: *Budownictwo (16,8%)*, *Handel i naprawa pojazdów samochodowych (10,2%)*, *Opieka zdrowotna i pomoc społeczna* (9,3%) oraz *Transport i gospodarka magazynowa (8,9%)* (Wykres 4.5).

Wykres 4.5. Udział samozatrudnionych w ogóle pracujących w wybranych sekcjach gospodarki w IV kw. 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2018 r.*, GUS, 2019.

Wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach

Wynagrodzenia w mikrofirmach w ostatnich latach rosną szybciej niż przeciętnie w sektorze przedsiębiorstw

Przeciętne wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwach wynosiło w 2017 r. 2822 zł, co stanowiło 63,4% przeciętnego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach ogółem. W latach 2008-2017 obserwujemy systematyczny wzrost wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach, przy czym dynamika zmian jest większa niż w przypadku ogółu przedsiębiorstw. W roku 2017 w porównaniu z 2008 r. przeciętne wynagrodzenie w mikrofirmach wzrosło o 63,5%, podczas gdy w przypadku ogółu przedsiębiorstw – o 48,5% (tabela 4.10).

W 2017 r. najwyższe zarobki odnotowano w mikroprzedsiębiorstwach z sekcji Informacja i komunikacja (4731 zł), oraz Obsługa rynku nieruchomości (3792 zł), najniższe zaś w firmach działających w branży Pozostała działalność usługowa (2318 zł), Zakwaterowanie i gastronomia (2415 zł) oraz Transport i gospodarka magazynowa (2532 zł).

Tabela 4.10. Wysokość średnich miesięcznych wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	3000	3139	3300	3481	3628	3761	3899	4017	4182	4454
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem, z tego:	**1726**	**1879**	**2006**	**2059**	**2172**	**2210**	**2315**	**2437**	**2616**	**2822**
- mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	3050	3042	3402	3368	3344	3276	3425	3480	3696	3878
- mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	1422	1585	1642	1735	1831	1891	1965	2060	2179	2337
Średnie wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwie ogółem jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach (%)	57,5%	59,9%	60,8%	59,1%	59,9%	58,8%	59,4%	60,7%	62,6%	63,4%
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach (%)	47,4%	50,5%	49,8%	49,8%	50,5%	50,3%	50,4%	51,3%	52,1%	52,5%
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % wynagrodzenia minimalnego	126,3 %	124,2 %	124,7 %	125,2 %	122,1 %	118,2 %	117,0 %	117,7 %	117,8 %	116,9 %
Minimalne wynagrodzenie za pracę	1126	1276	1317	1386	1500	1600	1680	1750	1850	2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2018 oraz danych ZUS (http://www.zus.pl/wynagrodzenie-minimalne).

Analiza danych dotyczących wynagrodzeń w mikrofirmach pokazuje ich duże zróżnicowanie między przedsiębiorstwami osób fizycznych i osób prawnych. Wynagrodzenia pracowników zatrudnionych przez osoby fizyczne są znacznie niższe niż w firmach należących do osób prawnych i w roku 2017 stanowiły 60% przeciętnego wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach osób prawnych. Na przestrzeni lat 2008-2017 nastąpiła jednak pozytywna zmiana w tym obszarze – zarobki w firmach osób fizycznych rosną szybciej niż w firmach osób prawnych (w roku 2008 średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej stanowiło 47% przeciętnego wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwie osoby prawnej). W roku 2017 w porównaniu z 2016 r. wynagrodzenia w najmniejszych firmach wzrosły o blisko 8%.

Jednak, gdy porównamy dynamikę zmian przeciętnego wynagrodzenia w mikrofirmach osób fizycznych do zmian minimalnego wynagrodzenia o pracę (lata 2008-2017), to można zauważyć, że wynagrodzenia w takich podmiotach rosną wolniej niż minimalne wynagrodzenie. W roku 2008 średnie wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w firmie osoby fizycznej stanowiło 126% minimalnego wynagrodzenia za pracę, a w roku 2017 – relacja ta spadła do niecałych 117% (tabela 4.11).

Tabela 4.11. Zmiany minimalnego wynagrodzenia oraz średnich wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach osób fizycznych w latach 2008-2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Minimalne wynagrodzenie - w zł	1126	1276	1317	1386	1500	1600	1680	1750	1850	2000
Minimalne wynagrodzenie – zmiana w zł	190	150	41	69	114	100	80	70	100	150
Minimalne wynagrodzenie – zmiana w %	20,30%	13,30%	3,20%	5,20%	8,20%	6,70%	5,00%	4,20%	5,70%	8,10%
Średnie wynagrodzenie pracowników – w zł	1422	1585	1642	1735	1831	1891	1965	2060	2179	2337
Średnie wynagrodzenie pracowników – zmiana w zł	-73	163	57	93	96	60	74	95	119	158
Średnie wynagrodzenie pracowników – zmiana w %	-4,9%	11,5%	3,6%	5,7%	5,5%	3,3%	3,9%	4,8%	5,8%	7,3%
Przeciętna liczba zatrudnionych – w tys. osób	1138	1087	1017	1045	983	926	948	973	979	969
Przeciętna liczba zatrudnionych – zmiana w %	6,8%	-4,5%	-6,4%	2,7%	-5,9%	-5,8%	2,3%	2,7%	0,6%	-1,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS Działalność przedsiębiorstw niefinansowych (lata 2008-2017) oraz danych ZUS (http://www.zus.pl/wynagrodzenie-minimalne). * rok poprzedni = 100

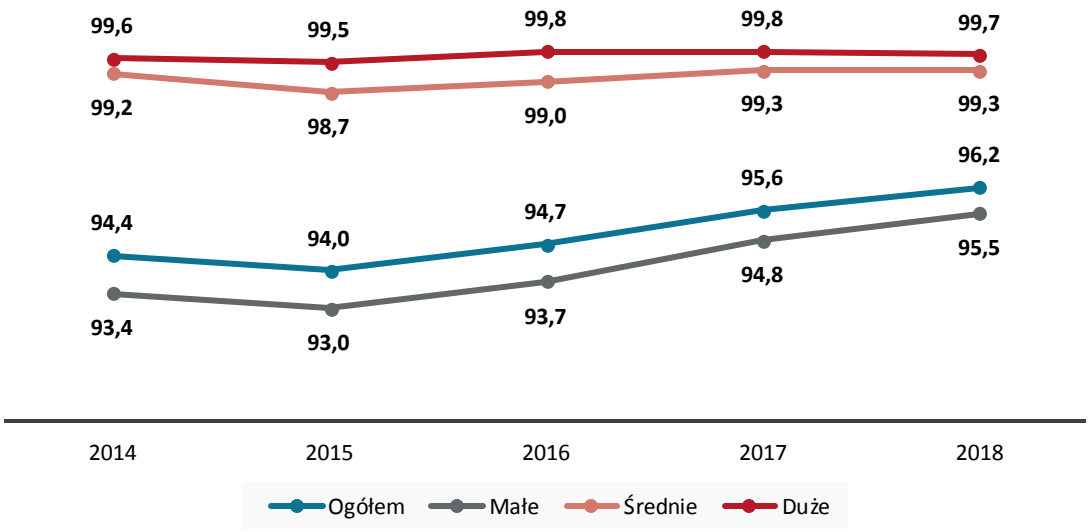
Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach[45]

Wyposażenie przedsiębiorstw w komputery[46]

W 2018 r. korzystanie z komputerów zadeklarowano 96,2% przedsiębiorstw, w tym prawie wszystkie podmioty duże (99,7%) i średnie (99,3%)

W ostatnich latach odsetek polskich firm korzystających z komputerów utrzymuje się niezmiennie na wysokim poziomie. W 2018 r. wyniósł 96,2%, tj. o 0,6 p.p. niż rok wcześniej. Najwyższe wartości tego wskaźnika notowano wśród przedsiębiorstw dużych i średnich – niemal 100%. Od kilku lat systematyczny wzrost notują małe firmy, które w 2018 r. osiągnęły wartość ww. wskaźnika na poziomie 95,5% (wykres 5.1).

Wykres 5.1. Przedsiębiorstwa wykorzystujące komputery według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach

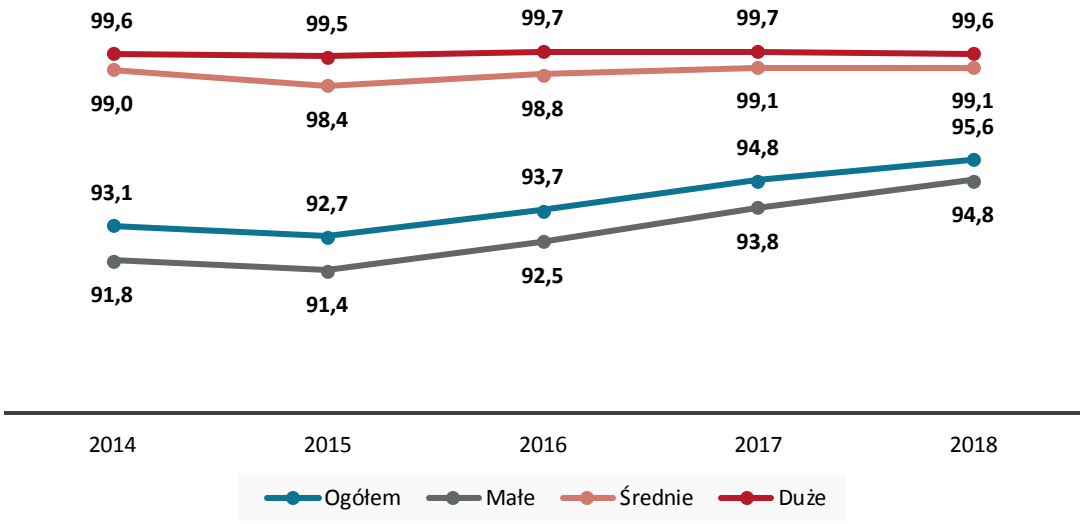
W 2018 r. odsetek podmiotów posiadających dostęp do Internetu wyniósł 95,6% i wzrósł nieznacznie w ciągu ostatnich pięciu lat (wykres 5.2). Wśród dużych przedsiębiorstw wskaźnik dostępu jest równy prawie 100%. Najsłabiej wyposażone zarówno w komputery, jak i w dostęp do Internetu, były małe firmy.

W 2018 r. dostęp do Internetu posiadało 95,6% badanych przedsiębiorstw. Największy wzrost dostępności do Internetu poprzez łącze szerokopasmowe odnotowano wśród przedsiębiorstw małych

[45] Dane w całym rozdziale dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracowników powyżej 9 osób.

[46] Komputery stacjonarne i komputery przenośne (laptopy, notebooki, netbooki) i inne urządzenia przenośne takie jak smartfony, PDA.

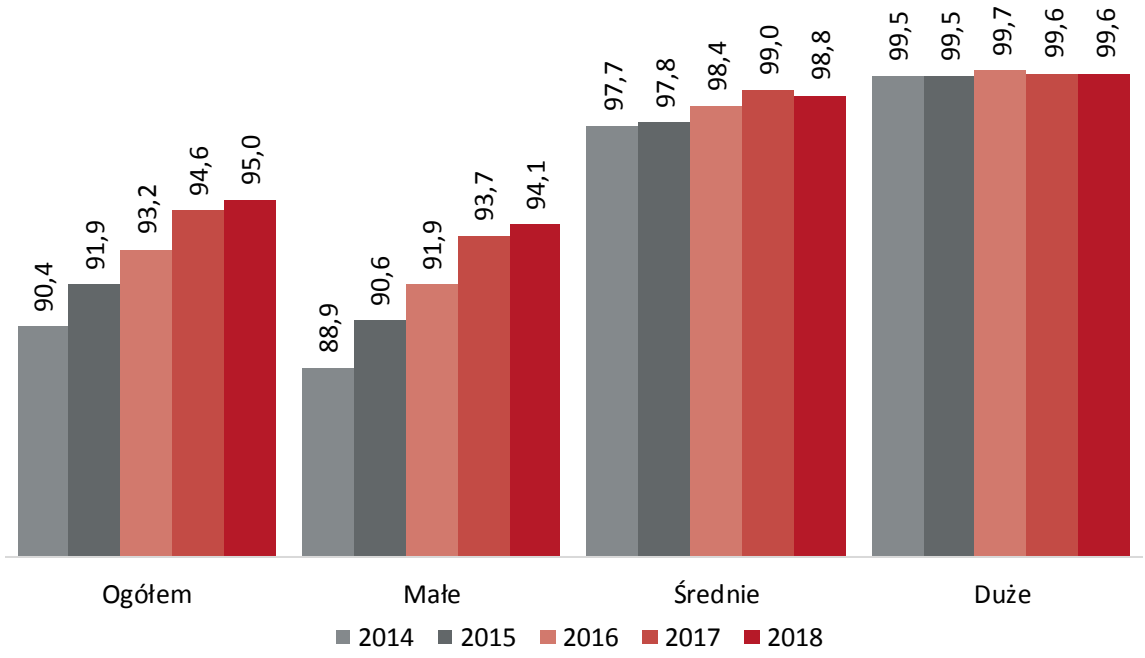
Wykres 5.2. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

W latach 2014-2018 dostępność łączy szerokopasmowych wzrosła, szczególnie w małych firmach (wykres 5.3). W 2018 r. 95% przedsiębiorstw łączyło się z Internetem poprzez łącze szerokopasmowe (wzrost 0,4 p.p. r/r).

Wykres 5.3. Dostęp do Internetu przez łącza szerokopasmowe w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w %)

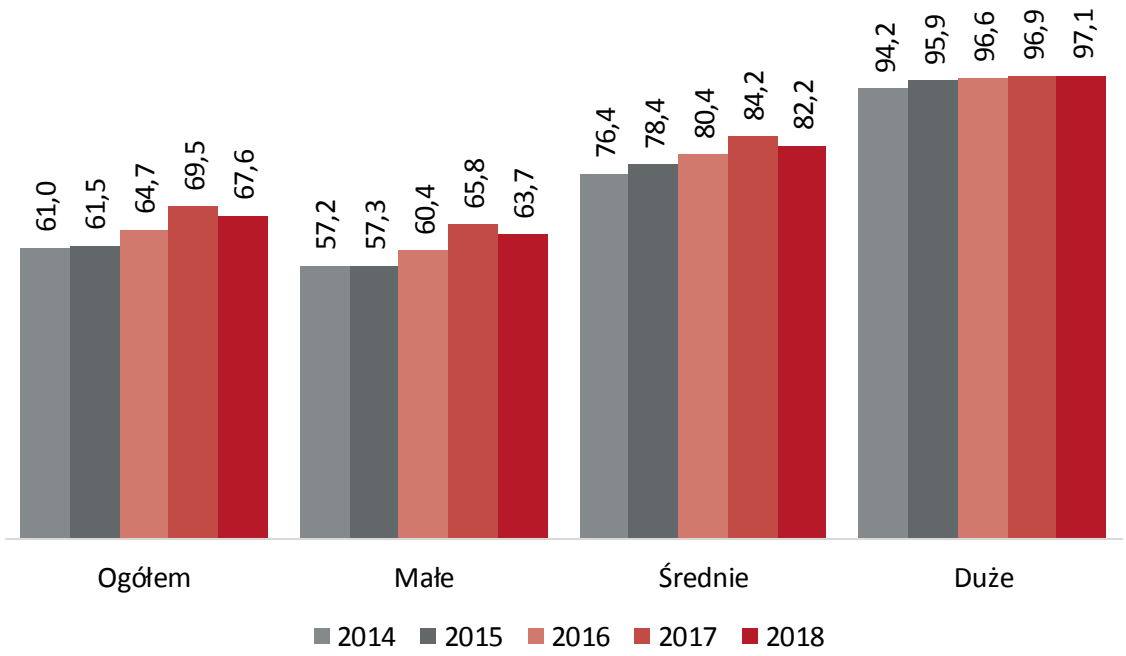

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Najczęściej firmy korzystały z łączy szerokopasmowych (95%), rzadziej z mobilnych łączy szerokopasmowych (67,6%).

W 2018 r. odsetek firm korzystających z Internetu mobilnego, umożliwiającego zdalny dostęp do sieci, nieznacznie zmniejszył się w porównaniu z poprzednim rokiem (spadek o 1,9 p.p. w porównaniu z rokiem poprzednim do 67,6%). Widać jednak pod tym względem wyraźne różnice między klasami wielkości przedsiębiorstw – w 2018 r. mobilnym dostępem dysponowało 97,1% dużych przedsiębiorstw i niespełna 64% małych.

Wykres 5.4. Mobilny dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w %)

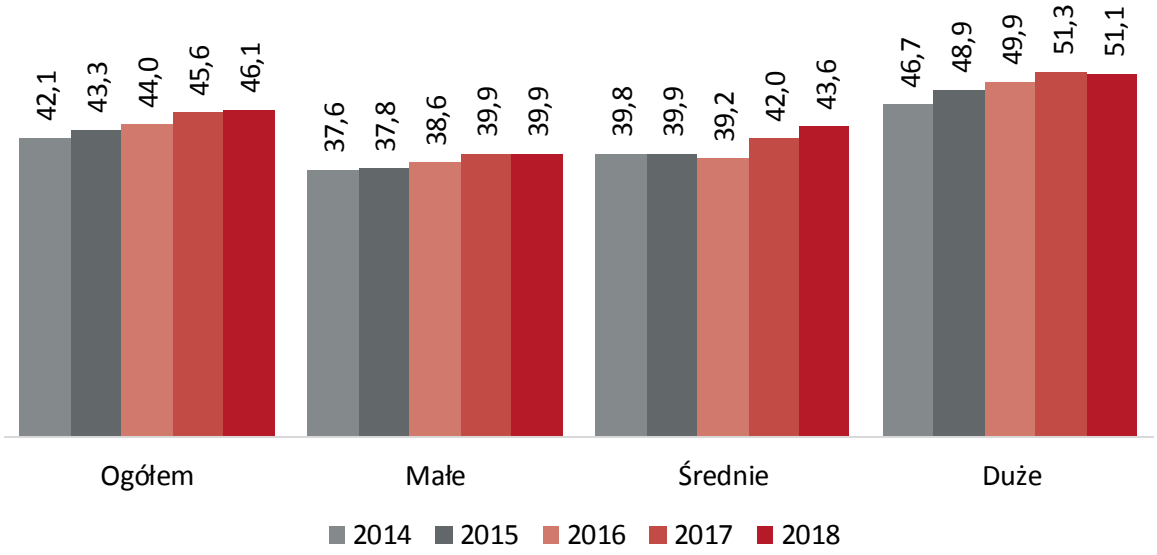

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Pracownicy korzystający z komputerów

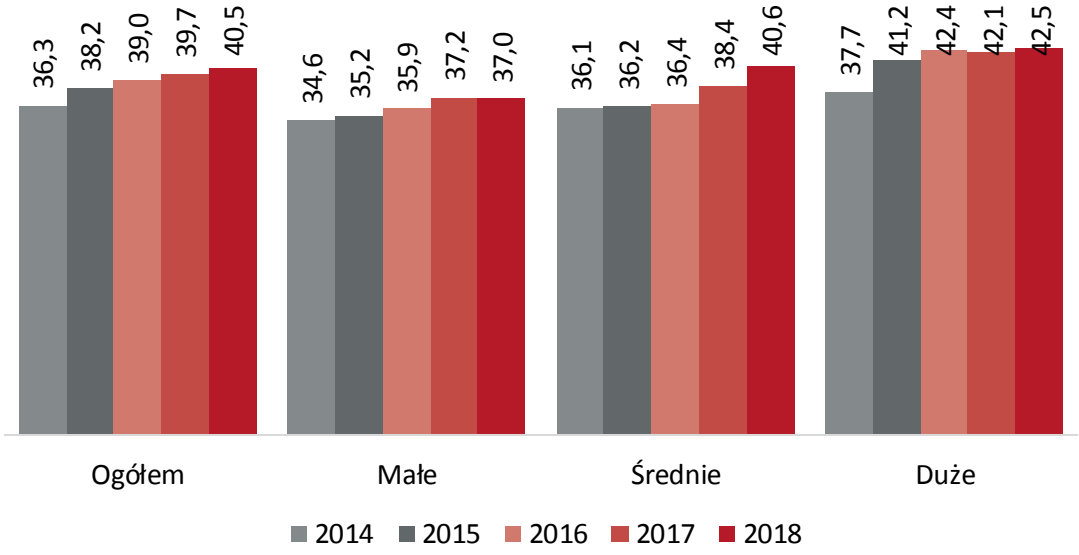
Z 45,6% w 2017 r. do 46,1% w 2018 r. wzrósł odsetek pracowników wyposażonych w komputery. Ponad 40% pracowników posiadało w 2018 r. komputery z dostępem do Internetu (wzrost o 0,8 p.p. w porównaniu z poprzednim rokiem). Co drugi pracownik dużego przedsiębiorstwa wyposażony był w służbowy komputer, na ogół podłączony do Internetu.

Wykres 5.5. Pracownicy wykorzystujący komputery w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w % ogółu przedsiębiorstw danej grupy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Wykres 5.6. Pracownicy wykorzystujący komputery z dostępem do Internetu w przedsiębiorstwach według klas wielkości (w % ogółu przedsiębiorstw danej grupy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Odsetek pracowników korzystających w pracy z komputera jest uzależniony od rodzaju prowadzonej przez firmę działalności. Najwyższy wskaźnik występuje w podmiotach prowadzących *Działalność związaną z informacją i komunikacją* (96,2%), *Działalność finansową i ubezpieczeniową* (95,6%) oraz w firmach zajmujących się *Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną* (83,3%).

Najrzadziej wyposażeni w komputery są pracownicy przedsiębiorstw z sekcji *Zakwaterowanie i gastronomia* (31%), *Budownictwo* (33%) oraz *Administrowanie i działalność wspierająca* (35,2%). W tych grupach zaledwie co czwarty pracownik wykorzystywał w swojej pracy komputer.

Specjaliści ICT

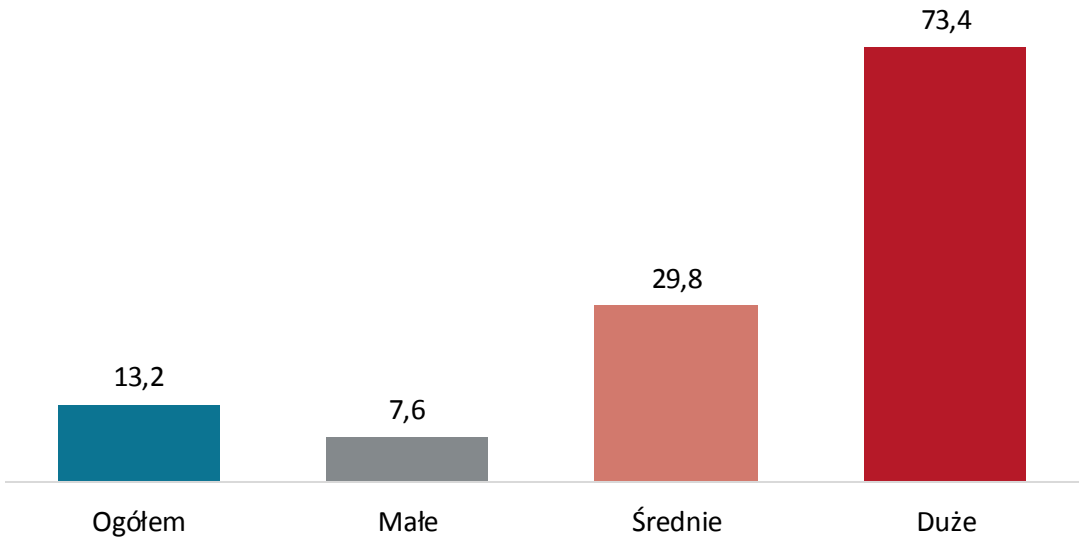
Większość małych i średnich przedsiębiorstw nie zatrudnia pracowników o specjalistycznych kompetencjach cyfrowych. Takie osoby są pracownikami niespełna 8% małych i 30% średnich firm. Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w dużych firmach – prawie 3/4 z nich zatrudnia specjalistów ICT.

W 2018 r. specjalistów z dziedziny ICT zatrudniało 13,2% przedsiębiorstw w Polsce, a największą aktywność w tym zakresie wykazały podmioty duże (73,4%)

Pracodawcy mają problem z rekrutacją kompetentnych cyfrowo pracowników. Z tego względu coraz większą popularnością cieszy się outsourcing usług IT, szczególnie wśród małych i średnich firm. Zarządzający firmami dostrzegają też, że bardziej opłacalne jest nawiązanie współpracy z jednym wyspecjalizowanym i doświadczonym dostawcą zewnętrznym niż rozwijanie własnego działu IT.

W 2018 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, odsetek firm, które zatrudniały lub próbowały zatrudnić pracowników na stanowiska wymagające specjalistycznych umiejętności w dziedzinie ICT, wzrósł o 0,9 p.p. Wzrost pod tym względem zanotowały zarówno przedsiębiorstwa małe (o 0,8 p.p.), jak i średnie (również o 0,8 p.p.). Natomiast w firmach dużych odsetek ten nieznacznie zmalał o 0,1 p.p.

Wykres 5.7. Przedsiębiorstwa zatrudniające osoby posiadające specjalistyczne umiejętności w dziedzinie ICT według klas wielkości w 2018 r. (% firm)

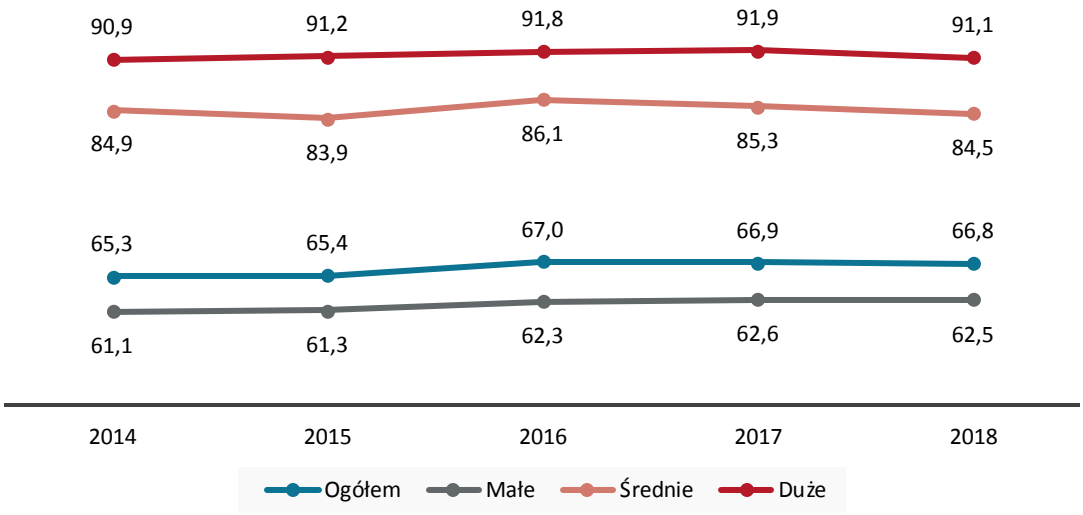
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Strona internetowa

Dwie trzecie przedsiębiorstw posiadało własną stronę internetową w 2018 r.

W 2018 r. własną stronę posiadało 67% przedsiębiorstw. Liderem pod tym względem były firmy duże (91,1%), a najsłabiej wypadły firmy małe (62,5%). Odsetek firm posiadających stronę internetową jest stały od 5 lat i oscyluje w granicach 65-67% (wykres 5.8).

Wykres 5.8. Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową według klas wielkości w 2018 r.

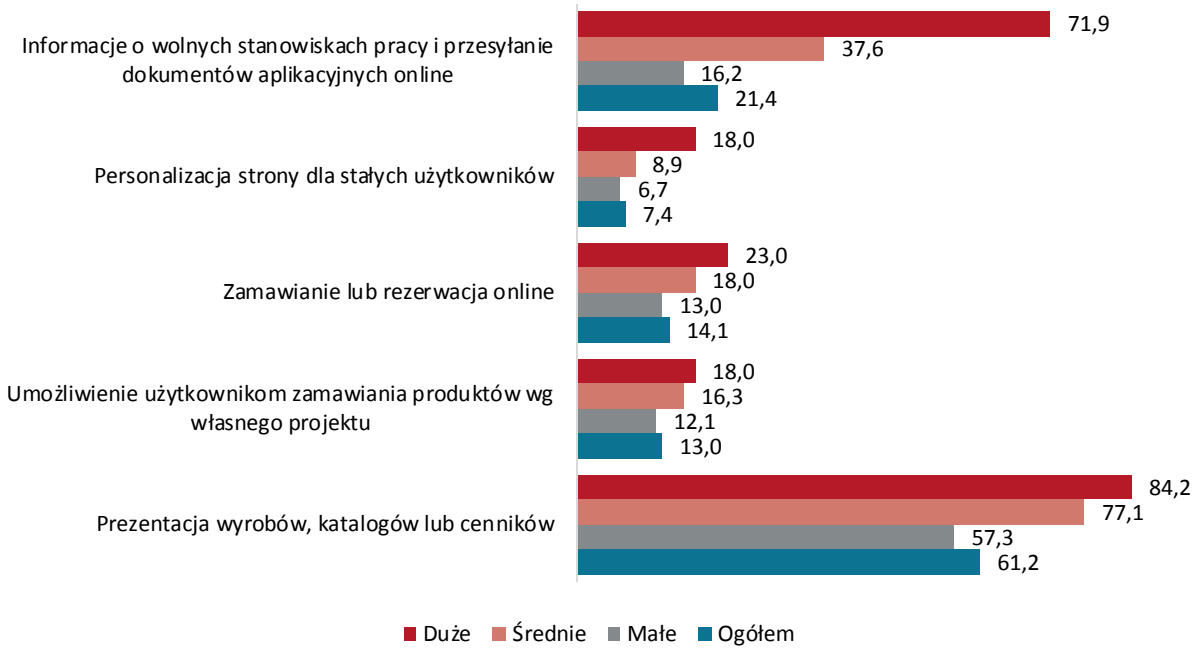

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Firmy najczęściej wykorzystują stronę internetową do prezentacji katalogów wyrobów i usług

Większość przedsiębiorstw postrzega swoją stronę internetową jako narzędzie marketingowe. Najczęściej strona jest wykorzystywana do prezentacji wyrobów, katalogów, cenników produktów bądź usług przedsiębiorstwa (61,2% firm ogółem). Kolejną chętnie udostępnianą funkcją, szczególnie przez duże firmy jest zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i przesyłanie dokumentów aplikacyjnych online (71,9% z nich korzysta z tej funkcji). Firmowe strony umożliwiają również między innymi składanie zamówień i sprawdzanie stanu ich realizacji online. Do najrzadziej używanych w przedsiębiorstwach funkcji strony należy jej personalizacja dla stałych użytkowników.

Wykres 5.9. Przeznaczenie stron internetowych w przedsiębiorstwach w 2018 r. (w % firm według klas wielkości)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Media społecznościowe

W 2018 r. prawie jedna trzecia (30,3%) przedsiębiorstw w Polsce korzystała przynajmniej z jednego z mediów społecznościowych, tj. o 2,9 p.p. więcej niż w 2017 r. Poprawa sytuacji w tym zakresie jest wynikiem zarówno większej świadomości siły oddziaływania samych mediów i zatrudniania specjalistów od komunikacji i marketingu, jak i wyższych budżetów na promocję własnej oferty. W większości przypadków wykorzystywane są serwisy społecznościowe, w mniejszym stopniu blogi i portale umożliwiające udostępnianie multimediów.

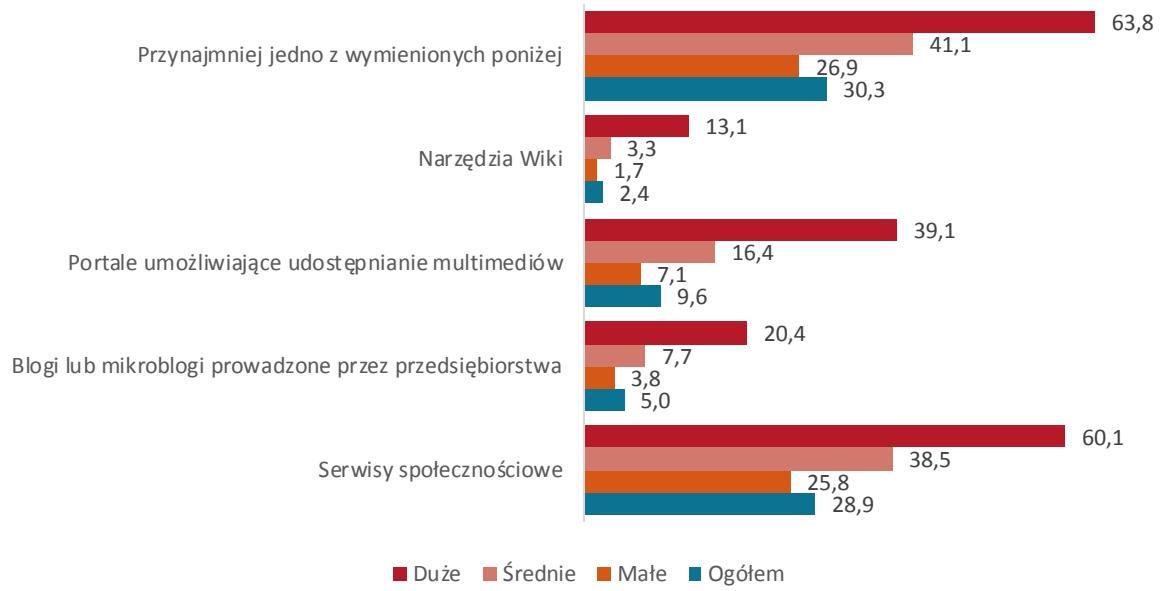
W 2018 r. prawie co trzecie przedsiębiorstwo w Polsce korzystało z możliwości, jakie dają media społecznościowe. Najczęściej duże firmy.

Uwzględniając klasę wielkości, najchętniej z mediów społecznościowych korzystały firmy duże (63,8%), które w 2018 r. odnotowały wzrost o 5,4 p.p. w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrósł również udział firm średnich i małych, w obu przypadkach o 2,7 p.p. r/r.

Social media stają się coraz częściej głównym kanałem utrzymywania relacji z klientami. Niektóre przedsiębiorstwa rezygnują z kontaktu telefonicznego na rzecz poczty elektronicznej lub portali społecznościowych. Wzrost popularności tych ostatnich sprawił, że są coraz chętniej wykorzystywane przez firmy do promowania produktów i marek. Pozwala to na stworzenie grupy lojalnych klientów i skuteczne pozyskiwanie nowych.

Komunikując się w social mediach firmy zachęcają klientów do dzielenia się pomysłami, które potem mogą wykorzystać w pracach nad tworzeniem lub rozwojem produktów i usług. Coraz częściej media społecznościowe bywają wykorzystywane w trakcie rekrutacji pracowników. Z powodzeniem stają się także narzędziem służącym usprawnieniu komunikacji wewnątrz firmy, umożliwiając wymianę wiedzy, opinii i pomysłów pracowników.

Wykres 5.10. Wykorzystanie mediów społecznościowych w przedsiębiorstwach według klasy wielkości w 2018 r. (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Chmura obliczeniowa[47]

Usługi w chmurze umożliwiają, szczególnie małym podmiotom, korzystanie z najnowszych rozwiązań technologicznych bez konieczności inwestowania dużych środków w zakup oprogramowania i infrastruktury IT, zapewniając elastyczność i optymalne wsparcie ich rozwoju[48].

Z płatnych usług w chmurze obliczeniowej w 2018 r. korzystało prawie 43% dużych przedsiębiorstw, 19% średnich i tylko 9% małych

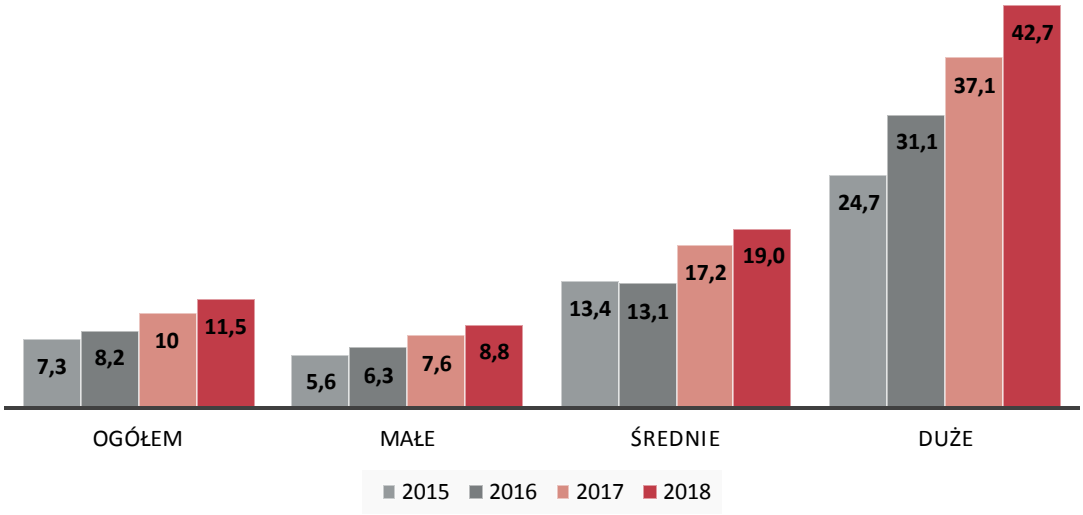
[47] Pod pojęciem CHMURY OBLICZENIOWEJ (ang. cloud computing) rozumie się korzystanie ze skalowalnych usług ICT za pomocą Internetu. Usługi mogą obejmować dostęp do oprogramowania, korzystanie z określonej mocy obliczeniowej, przechowywanie danych.

[48] *Badanie „Nowoczesne IT w MŚP 2017" przeprowadzone przez Ipsos MORI na zlecenie Microsoft w lutym i marcu 2017 r. objęło 1001 pracowników reprezentujących polski sektor małych i średnich firm, zatrudniających do 250 pracowników. https://news.microsoft.com/pl-pl/2017/08/07/optymizm-polskich-firm-napedza-inwestycje-w/*

Wśród korzyści, jakie firma może osiągnąć korzystając z usług chmury obliczeniowej, należy także wymienić mniejsze zapotrzebowanie na powierzchnię biurową i ograniczenie liczby osób zajmujących się obsługą informatyczną w firmie. W 2018 r. z usług chmury obliczeniowej korzystało 11,5% przedsiębiorstw, przy czym największą popularność usługi te zyskały wśród firm dużych (42,7%).

Najmniejsze zainteresowanie tego rodzaju technologiami odnotowano w firmach małych (8,8%). W 2018 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, wykorzystanie rozwiązań chmurowych wyraźnie wzrosło w firmach dużych (o 5,6 p.p. r/r) oraz średnich (o 1,8 p.p. r/r).

Wykres 5.11. Przedsiębiorstwa korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej według klas wielkości (% firm)

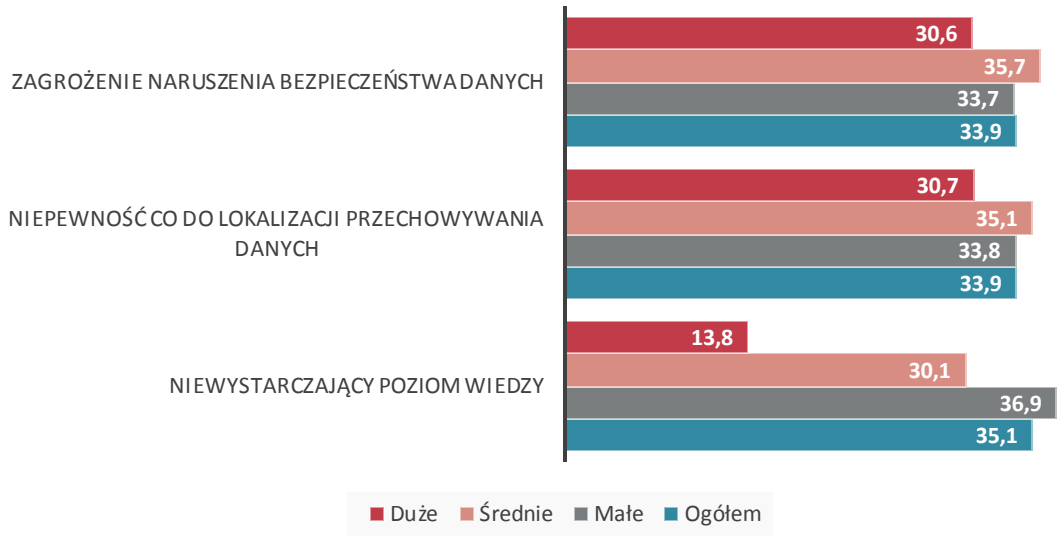

Źródło: opracowanie własne na podstawie Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2012–2016, GUS, 2016, *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*, GUS, 2017 oraz *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Najczęstszą przyczyną niekorzystania przez przedsiębiorstwa z usług oferowanych w chmurze obliczeniowej był niewystarczający poziom wiedzy (35,1% ogółu firm). Ten powód najczęściej wskazywały podmioty małe (36,9%), najrzadziej – duże (13,8%). Z kolei dla dużych firm największym problemem była niepewność co do lokalizacji przechowywania danych (30,7%) oraz zapewnienie bezpieczeństwa danych (30,6%). Wartość większości wskazań zestawionych na wykresie 5.12 zwiększyła się w stosunku do 2017 r., co dowodzi, że w 2018 r. firmom było nieco trudniej korzystać z usług opartych o chmurę obliczeniową niż rok wcześniej. Znaczny wpływ na tę sytuację mogło mieć wejście w życie tzw. rozporządzenia RODO[49].

[49] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych). Rozporządzenie zaczęło obowiązywać bezpośrednio w poszczególnych krajach UE od dnia 25 maja 2018 r. Rozporządzenie

Wykres 5.12. Przedsiębiorstwa według klas wielkości wskazujące na wybrane przyczyny niekorzystania z usług w chmurze obliczeniowej w 2018 r. (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014-2018*, GUS, 2018.

Cyfryzacja w firmach

Cyfryzacja biznesu jednoznacznie kojarzy się z pozytywnymi zmianami. Znacząco podnosi efektywność pracy, usprawnia komunikację i działania w grupach, pozwala na lepszą obsługę klienta. Zmiana stylu pracy z analogowego na cyfrowy oznacza większą sprawność i konkurencyjność firmy. W dobie totalnej digitalizacji życia, brak aktywności we wdrażaniu nowych technologii to, z biznesowego punktu widzenia, działanie w dłuższej perspektywie skazane na niepowodzenie. Cyfryzacja jest obecnie najskuteczniejszym narzędziem zarządzania i wdrażania innowacji.

Polska może pochwalić się jedną z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek w Unii Europejskiej. Niestety cechą rodzimego rynku jest niski poziom cyfryzacji. Pod względem wskaźnika gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (Digital Economy and Society Index, DESI), Polska zajmuje 24. pozycję w grupie 28 państw członkowskich UE[50].

Polska czyni stałe postępy w zakresie parametrów DESI, w takim samym tempie, jakie odnotowano dla całej UE. W 2017 r. Polska poprawiła swoje miejsce w rankingu pod względem łączności i kapitału ludzkiego. Poprawiła również wyniki w zakresie korzystania z Internetu, integracji technologii cyfrowej i cyfrowych usług publicznych. Poczyniono widoczne postępy w zakresie rozwoju mobilnych usług szerokopasmowych oraz szybkich i ultraszybkich łączy szerokopasmowych, natomiast postępy dotyczące wszystkich wskaźników kapitału ludzkiego były umiarkowane.

---

reguluje przetwarzanie przez osoby fizyczne, przedsiębiorstwa lub organizacje danych osobowych dotyczących osób fizycznych w UE.

[50] Indeks DESI 2018 (bazuje na danych z 2017 r.)

Pomimo częstszego korzystania z połączeń wideo, sieci społecznościowych i zakupów przez Internet Polska spadła w rankingu, jeśli chodzi o korzystanie z Internetu. Utrzymała tę samą pozycję w przypadku integracji technologii cyfrowej pomimo znacznej poprawy w zakresie elektronicznej wymiany informacji, korzystania z usług w chmurze i e-fakturowania. Główne wyzwania, które obecnie stoją przed Polską to wprowadzanie technologii cyfrowych przez przedsiębiorstwa i rozwój cyfrowych usług publicznych[51].

Podsumowanie

Zaletą korzystania z nowoczesnych technologii jest poprawa efektywności pracy oraz oszczędność czasu wynikające m.in. z szybszej wymiany informacji umieszczanych w chmurze. Rozwiązania cyfrowe są również pomocne w budowaniu relacji z klientem, umożliwiają pozyskiwanie informacji zwrotnej na temat jakości obsługi, czy preferencji zakupowych. Niestety, statystyki pokazują, że jeszcze nie wszystkie polskie przedsiębiorstwa dostrzegają potencjał tego kanału komunikacji.

Wciąż występuje duża dysproporcja w dyfuzji rozwiązań ICT w gospodarce. Największy potencjał tkwi w małych i średnich przedsiębiorstwach, które nie mając możliwości zatrudniania wykwalifikowanych w tym kierunku pracowników i wdrażania nowoczesnych rozwiązań, są zagrożone wykluczeniem cyfrowym.

[51] *Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI) 2018. Sprawozdanie krajowe dotyczące Polski,* Komisja Europejska, 2018.

Porównanie Indeksu DESI dla Polski – edycje 2017 i 2018: Miejsce Polski w poszczególnych obszarach Indeksu

	ogółem	1.Łączność	2.Kapitał ludzki	3.Korzystanie z internetu	4.Integracja technologii cyfrowej	5.Cyfrowe usługi publiczne
DESI 2018	24	21	20	25	27	24
DESI 2017	24	22	21	24	27	18

Rozdział 6. Koniunktura i otoczenie biznesu 2018

Na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowano ilościowe dane z badania *Koniunktura i otoczenie biznesu*, zrealizowanego przez PARP w ramach Panelu Polskich Przedsiębiorstw w 2019 roku. Koncentrujemy się na wynikach badania, które pozwalają bliżej przyjrzeć się zagadnieniom wpływającym na przedsiębiorczość w naszym kraju. Punktem odniesienia do wszystkich analiz są dane z lat poprzednich, przede wszystkim 2018 roku.

Podobnie jak w analizach przygotowywanych przez PARP w latach poprzednich (patrz: poprzednie raporty „Koniunktura i otoczenie biznesu") skoncentrowaliśmy się na takich wskaźnikach koniunktury jak: postrzeganie obecnej i przyszłej koniunktury, strategie konkurencyjności oraz kondycja polskich przedsiębiorstw.

Koniunktura według Panelu Polskich Przedsiębiorstw PARP

Informacje o badaniu:

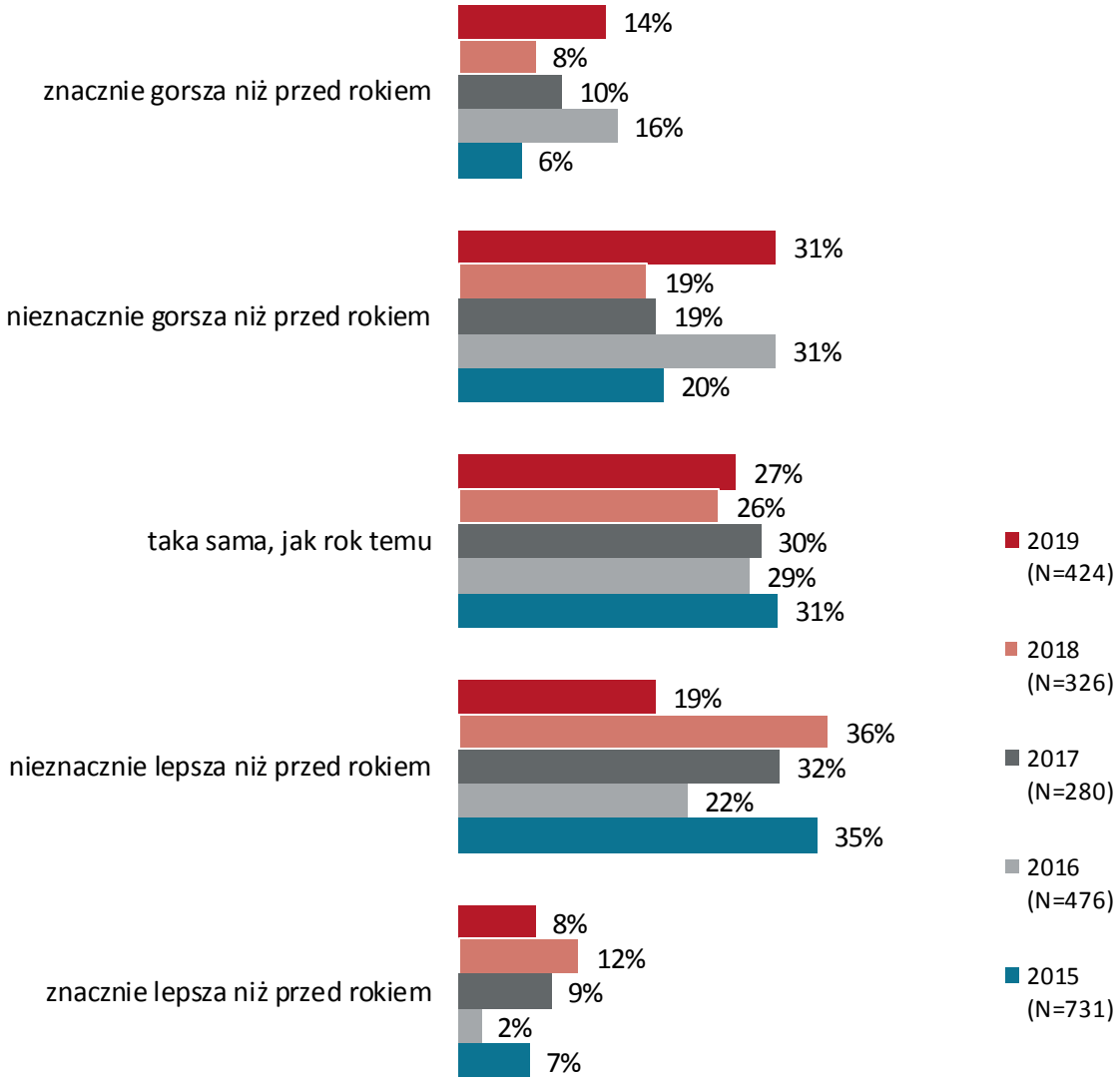
Badanie zrealizowała Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach programu badawczego Panel Polskich Przedsiębiorstw, w dniach 1 – 23 kwietnia 2019 r. Przeprowadzono 448 wywiadów z reprezentatywną grupą właścicieli i osób zarządzających firmami działającymi w Polsce. Badanie zostało zrealizowane przy użyciu techniki CAWI (Computer-Assisted Web Interview).

Ocena obecnej koniunktury

W roku 2019 koniunktura w polskiej gospodarce oceniona została niżej niż w latach poprzednich (2018 i 2017). W tegorocznym badaniu tylko 27% respondentów uznało, że koniunktura w polskiej gospodarce jest lepsza niż przed rokiem, co jest wynikiem zdecydowanie niższym niż w 2018 r. (48%). W 2019 r. większa grupa badanych niż w poprzednich dwóch latach miała poczucie, że koniunktura jest gorsza niż przed rokiem – 14% uważa, że jest znacznie gorsza, a 19% - że jest nieznacznie gorsza. To ocena zbliżona do tej z 2016 r.

Wykres 6.1. Postrzeganie koniunktury w polskiej gospodarce

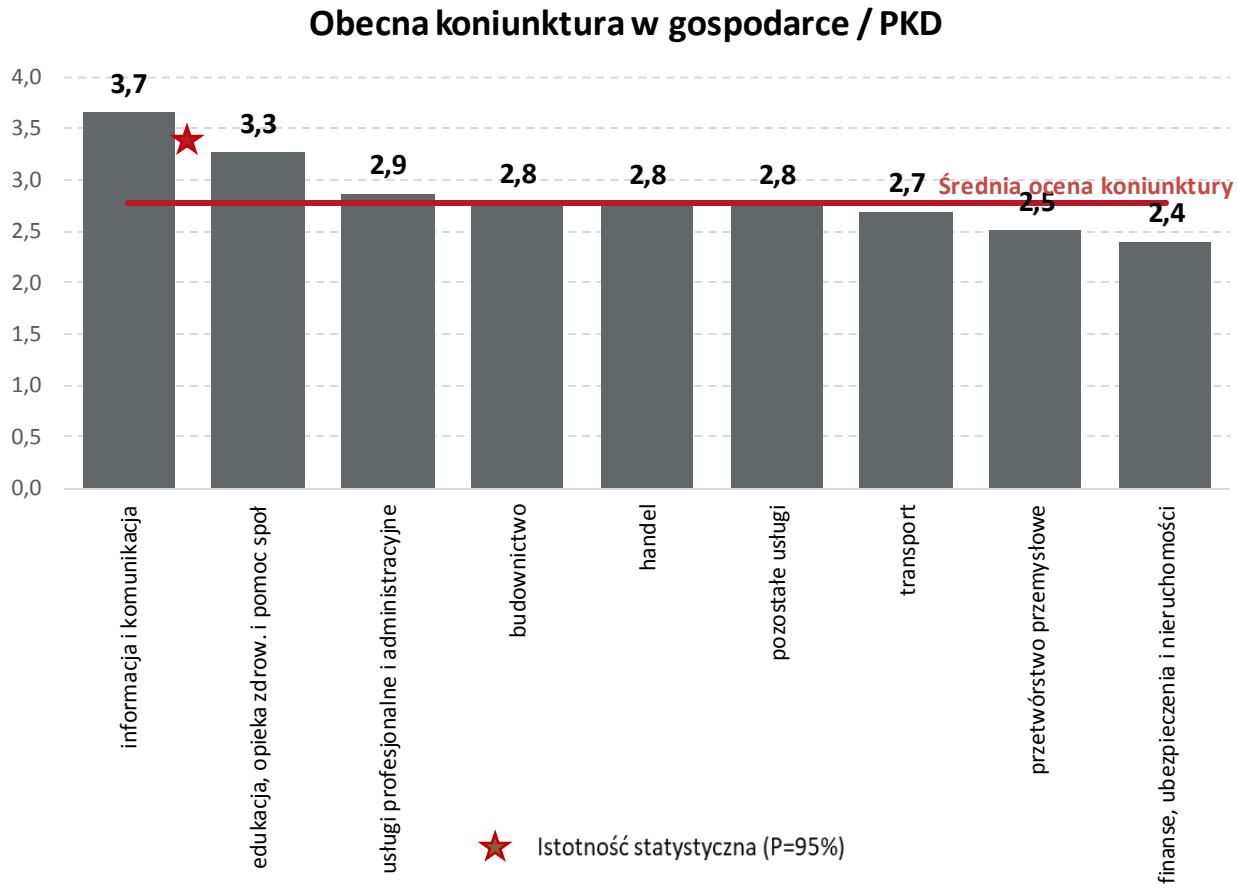
„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w gospodarce polskiej jest..."

Jak pokazuje wykres 6.2, najwyższą średnią ocenę koniunktury zanotowano w branży Informacja i komunikacja (wynik istotnie statystycznie wyższy niż średnia), najniższą z kolei w branży Finanse, ubezpieczenia i nieruchomości, co również jest spójne z obrazem sprzed roku.

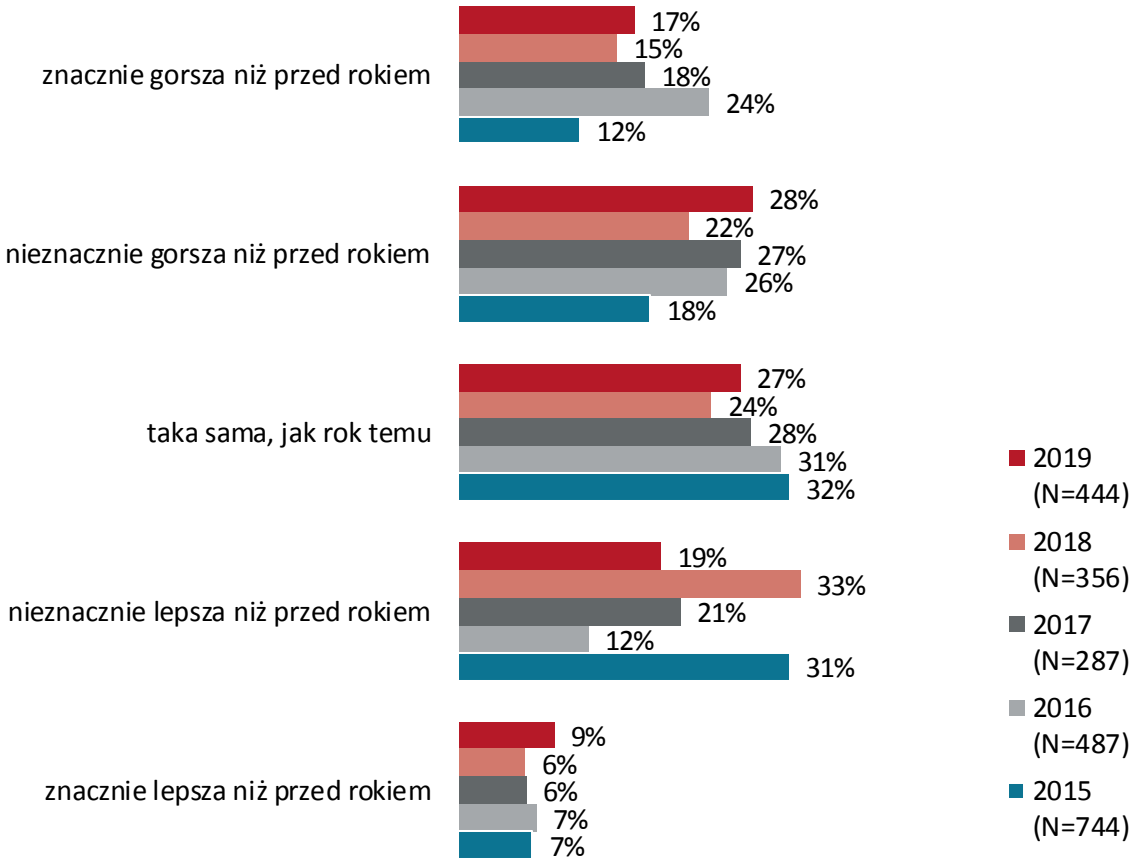
Wykres 6.2. Postrzeganie koniunktury w polskiej gospodarce / sekcja PKD

„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w gospodarce polskiej jest...” Ocena na skali od 1 „znacznie gorsza niż w marcu 2018” do 5 „znacznie lepsza niż w marcu 2018”

Wykres 6.3. Postrzeganie koniunktury w branży, w której działa firma

„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w branży, w której funkcjonuje Państwa firma, jest... ?”

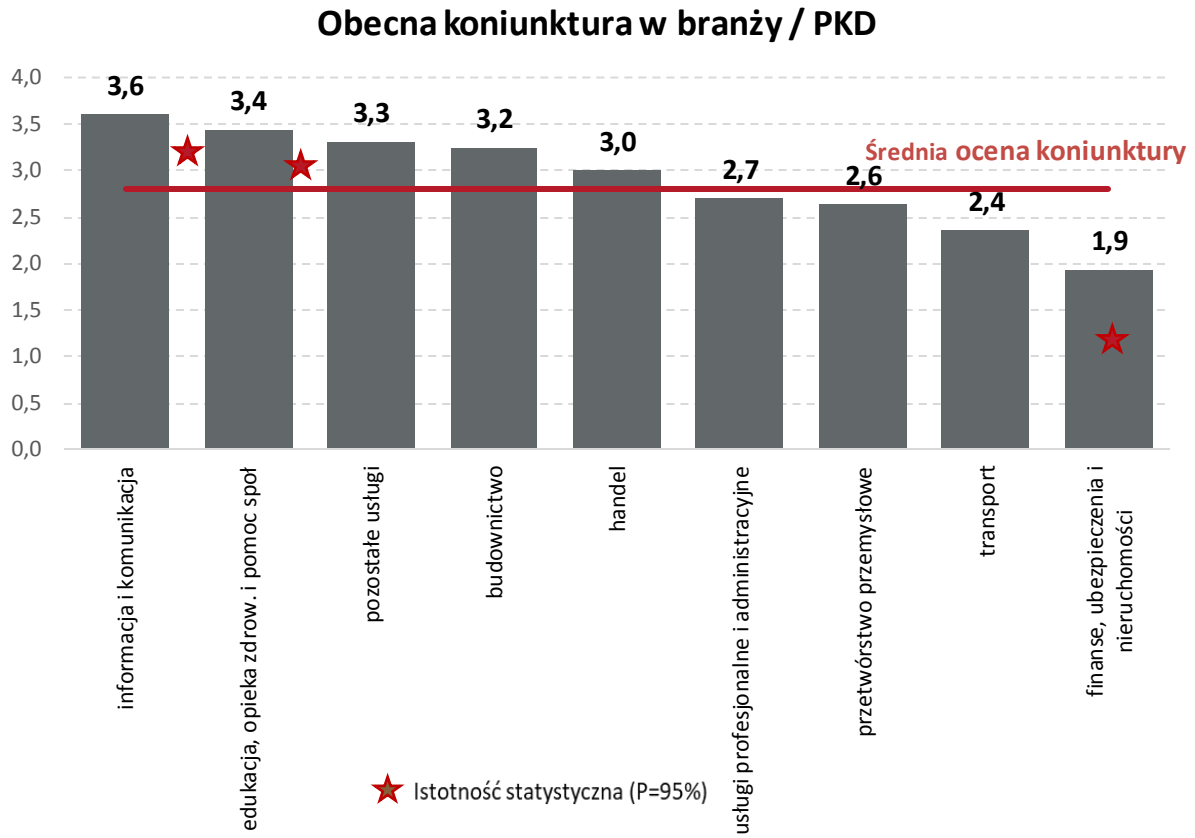

W porównaniu z oceną koniunktury, badani przedsiębiorcy bardziej krytycznie odnieśli się do koniunktury w swojej branży – 17% oceniało ją jako znacznie gorszą niż przed rokiem, a kolejne 28% jako nieznacznie gorszą. Patrząc na wartości pozytywne („koniunktura w branży jest lepsza niż przed rokiem”) należy stwierdzić, że ocena koniunktury w branży uległa pogorszeniu: jedynie dla 19% badanych jest ona nieznacznie lepsza niż przed rokiem, zaś dla kolejnych 9% – znacznie lepsza. Ten ostatni wskaźnik poprawił się w porównaniu z 2018 rokiem (wówczas zdecydowane polepszenie koniunktury w branży odnotowało jedynie 6% badanych), jednak suma obu wskaźników wyniosła w 2019 roku 28%, podczas, gdy w 2018 roku – 39%.

W 2019 roku tylko przedstawiciele z branży finansowej, ubezpieczeniowej i nieruchomości ocenili koniunkturę w branży znacząco niżej niż przedsiębiorcy z innych sekcji. Firmy z dwóch branż: Informacja i komunikacja oraz Edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna oceniły koniunkturę w swoich branżach wyżej niż wyniosła średnia ocena koniunktury (wyniki istotnie statystycznie wyższe niż średnia).

Wykres 6.4. Postrzeganie koniunktury w branży, w której działa firma / sekcje PKD

„Jak, w porównaniu z marcem ubiegłego roku, oceniają Państwo obecną koniunkturę? Obecna koniunktura w branży, w której funkcjonuje Państwa firma, jest... ?" Ocena na skali od 1 „znacznie gorsza niż w marcu 2017" do 5 „znacznie lepsza niż w marcu 2017"

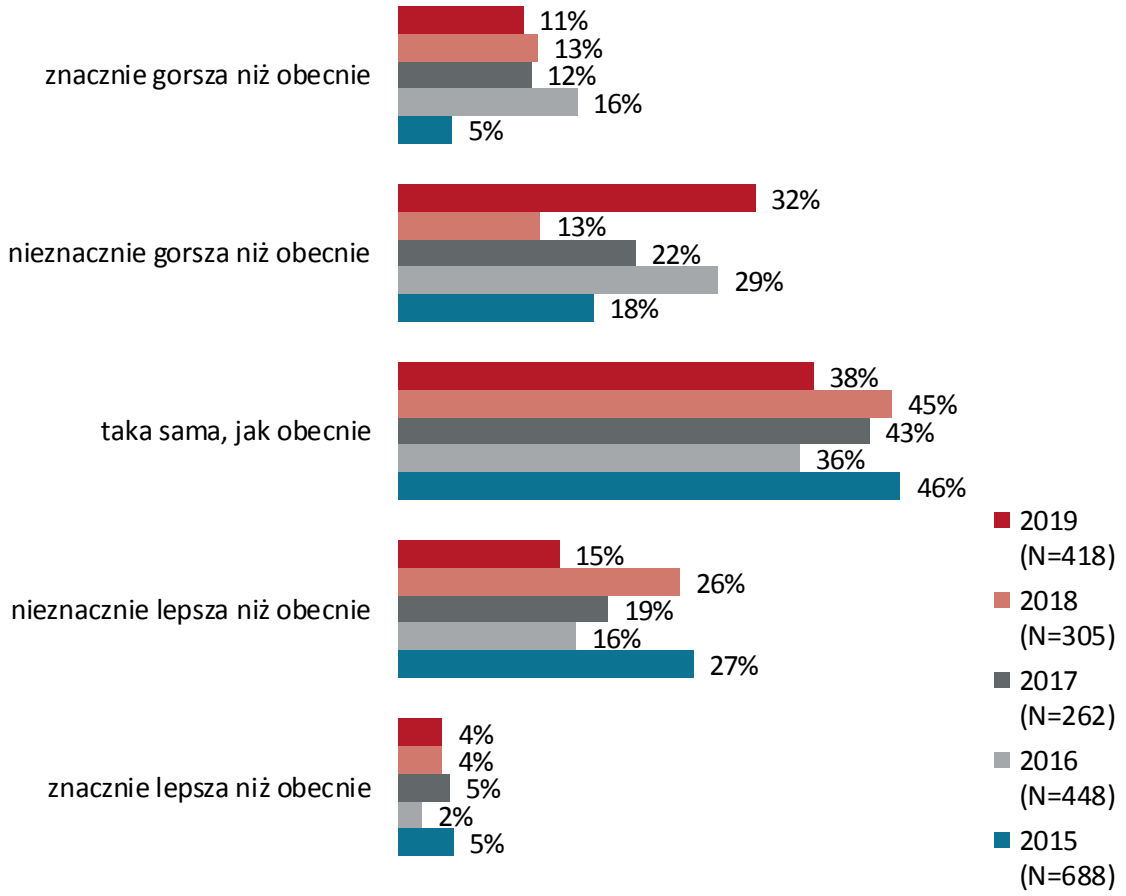

Ocena przyszłej koniunktury

Na pytanie o najbliższą przyszłość polskiej gospodarki 19% badanych przedsiębiorców odpowiedziało, że spodziewa się umiarkowanej bądź znaczącej poprawy koniunktury w ciągu najbliższych trzech miesięcy. Jest to znacząco niższy wynik niż przed rokiem, gdy poprawy spodziewało się 30% badanych. 43% badanych w 2019 roku oczekuje pogorszenia koniunktury, co jest znaczącą zmianą in minus w porównaniu z rokiem 2018 (wówczas pogorszenia koniunktury oczekiwało 26% badanych). Tak niskich szacunków nie odnotowano od 2016 roku.

Wykres 6.5. Postrzeganie przyszłej koniunktury w gospodarce polskiej

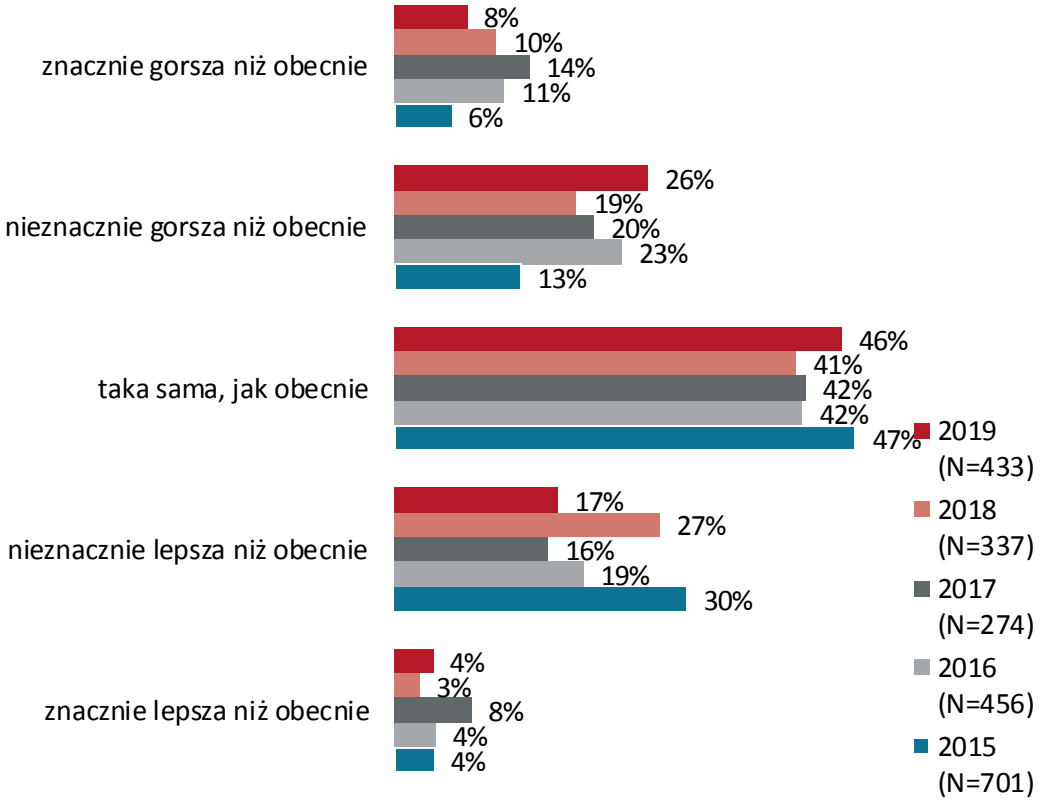
„Jaka, Państwa zdaniem, będzie koniunktura za trzy miesiące? Za trzy miesiące koniunktura w gospodarce polskiej będzie..."

Również ocena przyszłej koniunktury w branży, w której działa firma jest mniej optymistyczna niż przed rokiem. Pogorszenia sytuacji oczekuje 34% badanych (w 2018 roku było ich 29%). Polepszenia koniunktury w branży spodziewa się 21% respondentów, podczas, gdy w 2018 roku było ich o 9 p.p. więcej.

Wykres 6.6. Postrzeganie przyszłej koniunktury w branży, w której działa firma

„Jaka, Państwa zdaniem, będzie koniunktura za trzy miesiące? Za trzy miesiące koniunktura w branży, w której funkcjonuje Państwa firma, będzie..."

Determinanty oceny koniunktury

Co wpływa na zmianę w postrzeganiu koniunktury? Odpowiedzi mogą dostarczać analizy dotyczące podaży pracowników, kosztów oraz popytu na wyroby firm. Na wykresach zamieszczonych poniżej przedstawiono analizę przewag. Analiza ta pokazuje na ile większa (wartości dodatnie) lub mniejsza (wartości ujemne) jest przewaga lub jej brak – tych respondentów, którzy uważają, że dane zjawisko występuje nad tymi, którzy uważają przeciwnie.

Jak pokazuje wykres 6.7, zdaniem badanych w latach 2015-2019 z roku na rok rosły koszty zatrudnienia. Jedyny moment, gdy przewaga respondentów twierdzących, że koszty te rosną nad tymi respondentami, którzy twierdzili, że koszty te maleją była nieco niższa niż wynikałoby to z trendu, był w 2018 roku. W 2019 roku przewaga tych, którzy twierdzili, że koszty zatrudnienia rosną nad tymi, którzy twierdzą, że koszty zatrudnienia maleją wynosiła już blisko 82%. Na wysokie koszty zatrudnienia narzekają przede wszystkim firmy średnie (przewaga: 97%) oraz duże (przewaga: 96%).

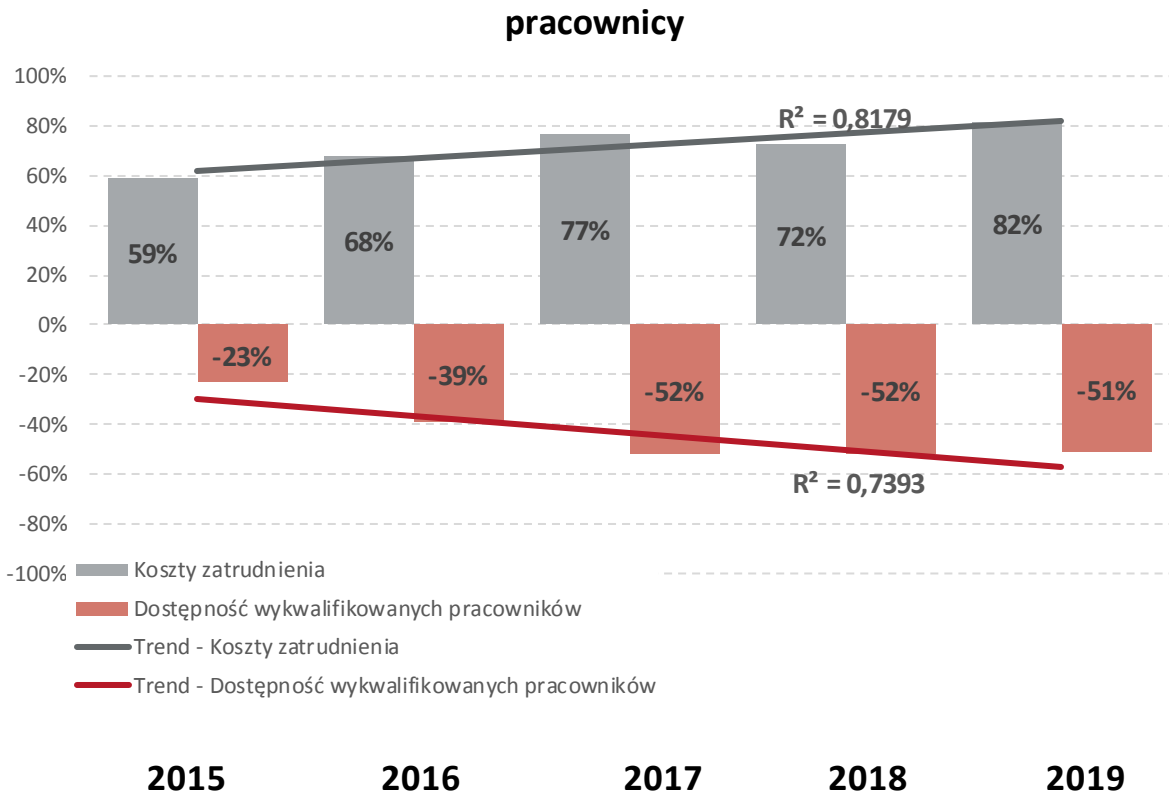
Odwrotny trend daje się zauważyć w przypadku dostępności wykwalifikowanych pracowników. W rekordowym, 2015 roku, przewaga tych badanych, którzy twierdzili, że istnieje niedostateczna podaż wykwalifikowanych pracowników nad tymi badanymi, którzy twierdzili, że na rynku daje się zauważyć ich nadpodaż wynosiła 23%. Od tamtego czasu odsetek ten systematycznie się zwiększa, by w zeszłym roku osiągnąć 51,9%. W 2019 przewaga ta nieznacznie stopniała do 51,1%. Wciąż jeszcze oznacza to, że znacznie ponad połowa badanych uważa, że na rynku jest niewystarczająca liczba wykwalifikowanych pracowników.

Na brak wykwalifikowanych pracowników najbardziej narzekają respondenci reprezentujący firmy średnie (69%) oraz małe (59%). Nieco mniejsze problemy ze zdobyciem wykwalifikowanego personelu mają największe i najmniejsze firmy na rynku (wykres 6.8).

Wykres 6.7. Ocena kosztów pracy i dostępności wykwalifikowanych pracowników

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?"

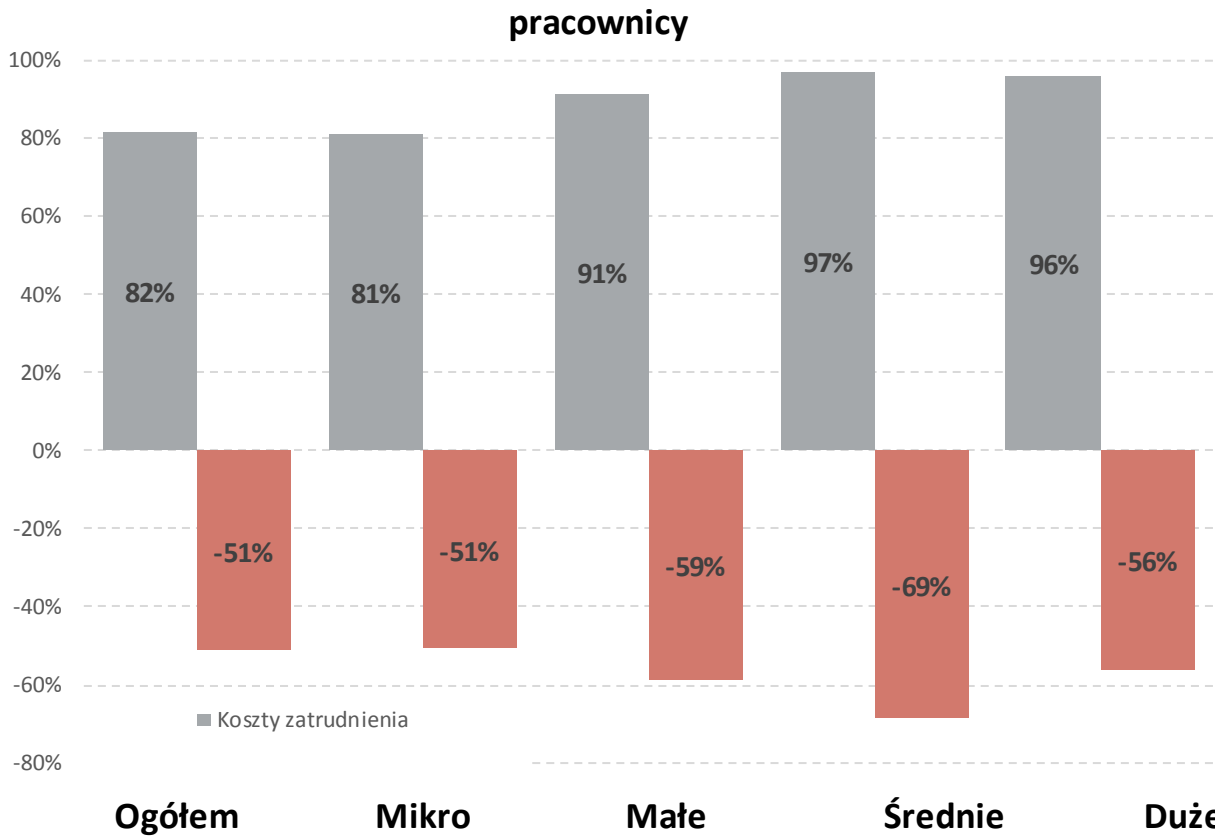
Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

Wykres 6.8. Ocena kosztów pracy i dostępności wykwalifikowanych pracowników – wielkość firmy

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?"

Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

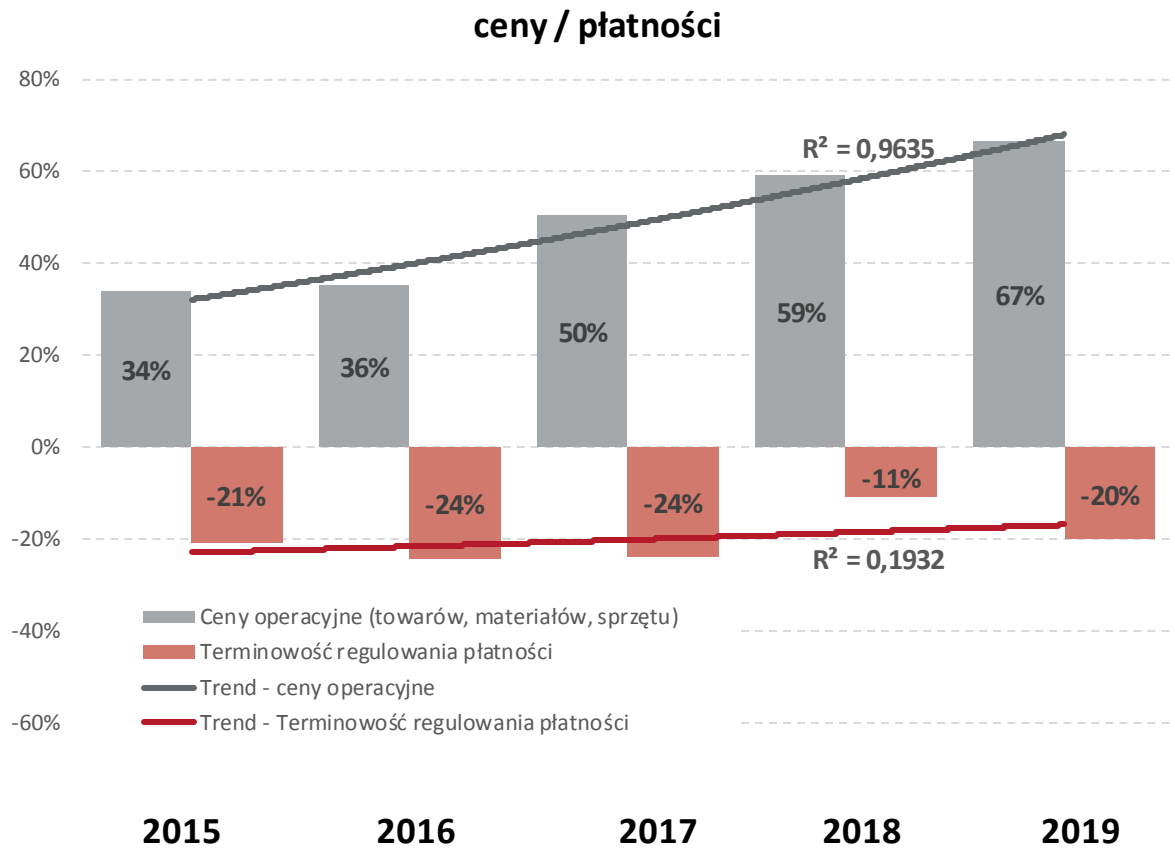
Kondycję polskich przedsiębiorstw pogarsza na dodatek również kwestia cen operacyjnych, rosnących nieprzerwanie od 2015 r. W 2019 r. przewaga respondentów, którzy twierdzili, że ceny towarów, materiałów i usług potrzebnych do działania firmy wzrosły (nad tymi, którzy twierdzili, że spadły) wyniosła 67%. W średnich przedsiębiorstwach przewaga ta sięgnęła 82%. Linia trendu wskazuje, że wzrost cen operacyjnych, obserwowany od 2015 roku będzie się utrzymywał.

Nieznacznie pogorszyła się również terminowość regulowania płatności – przewaga tych respondentów, którzy twierdzą, że kontrahenci spóźniają się z płatnościami nad tymi, którzy twierdzą, że regulują je na czas jest znaczna (20%). Przewaga ta wzrosła w porównaniu z zeszłym rokiem, gdy wynosiła 11%. Warto jednak zauważyć, że przewaga ta była jeszcze wyższa w latach 2015-2017, gdy wynosiła 21%-24%.

Wykres 6.9. Ocena wysokości cen operacyjnych i terminowości regulowania płatności przez kontrahentów

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?”

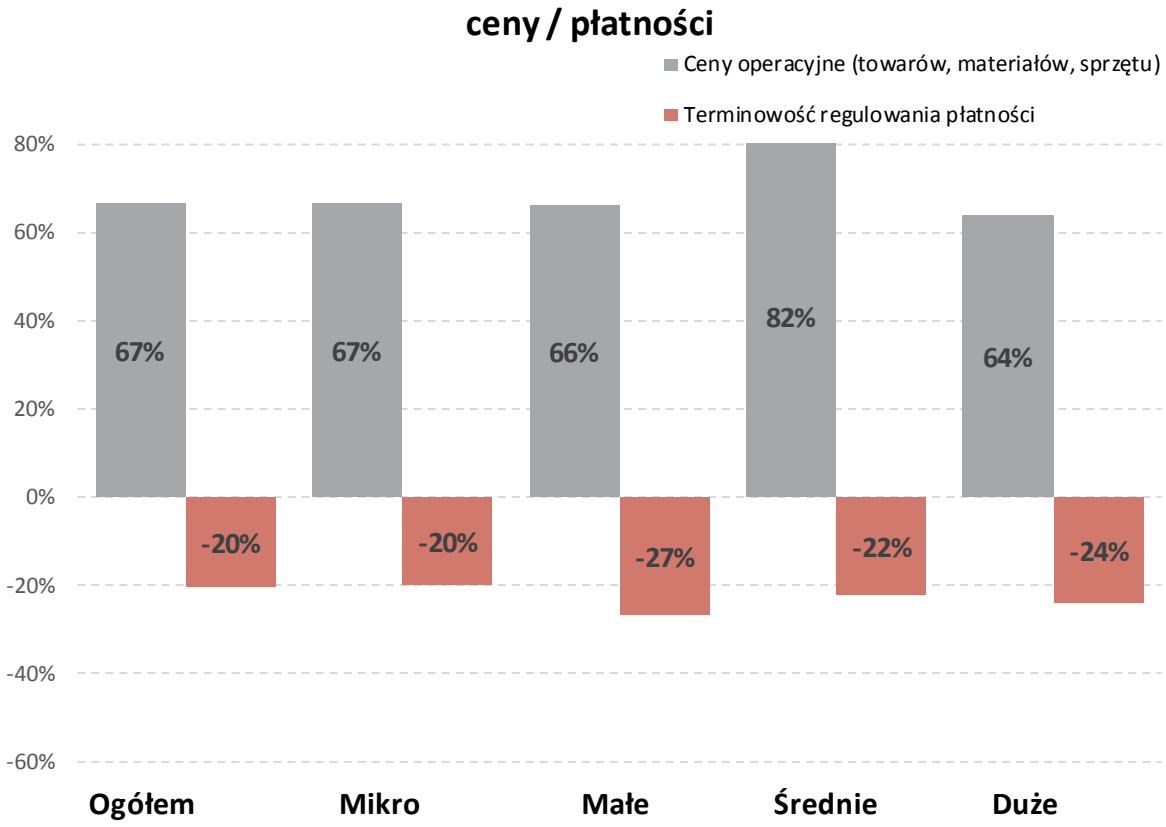
Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

Wykres 6.10. Ocena wysokości cen operacyjnych i terminowości regulowania płatności przez kontrahentów – wielkość firmy

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?"

Wykres przedstawia różnice między osobami, które oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

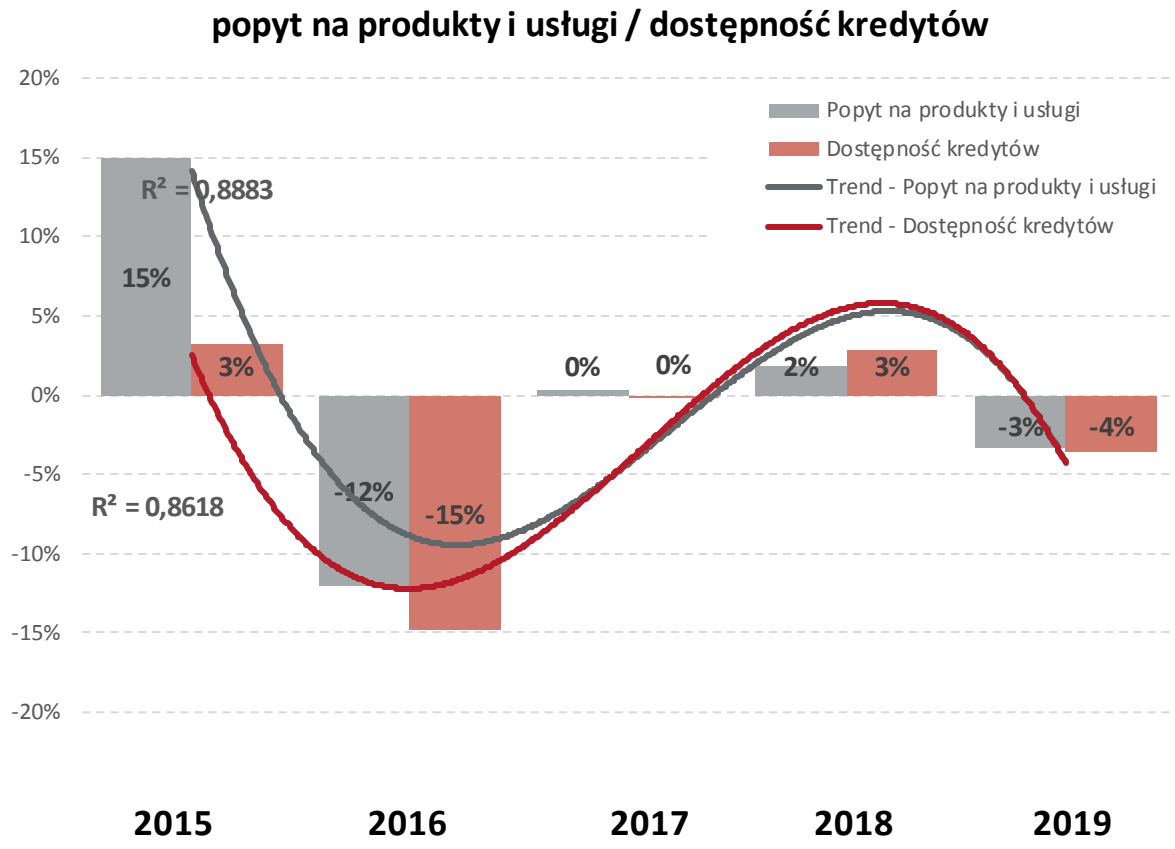
Ocena dostępności kredytów, jak i popytu na produkty i usługi pokazuje w 2019 roku nieznaczną przewagę tych, którzy uważają, że oba te wskaźniki spadają nad tymi, które rosną. Wartości obu przewag są jednak nieznaczne: -3% w przypadku popytu oraz -4% w przypadku dostępności kredytów. Wciąż jednak sytuacja na rynku kredytów i popytu na wytwory przedsiębiorstw postrzegana jest jako mniej optymistyczna niż w roku 2015.

Z analiz przeprowadzonych pod kątem ocen przedstawicieli firm różnej wielkość wynika, że w 2019 r. tylko wśród przedstawicieli małych firm przeważał pogląd, że popyt na produkty i usługi wzrasta (wykres 6.12). W przypadku dostępu do kredytów, wśród przedstawicieli wszystkich wielkości firm przeważa pogląd, że kredyty stały się mniej dostępne nad tymi, którzy mają w tej kwestii odmienne zdanie.

Wykres 6.11. Ocena popytu na usługi i towary oraz dostępności kredytów

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?"

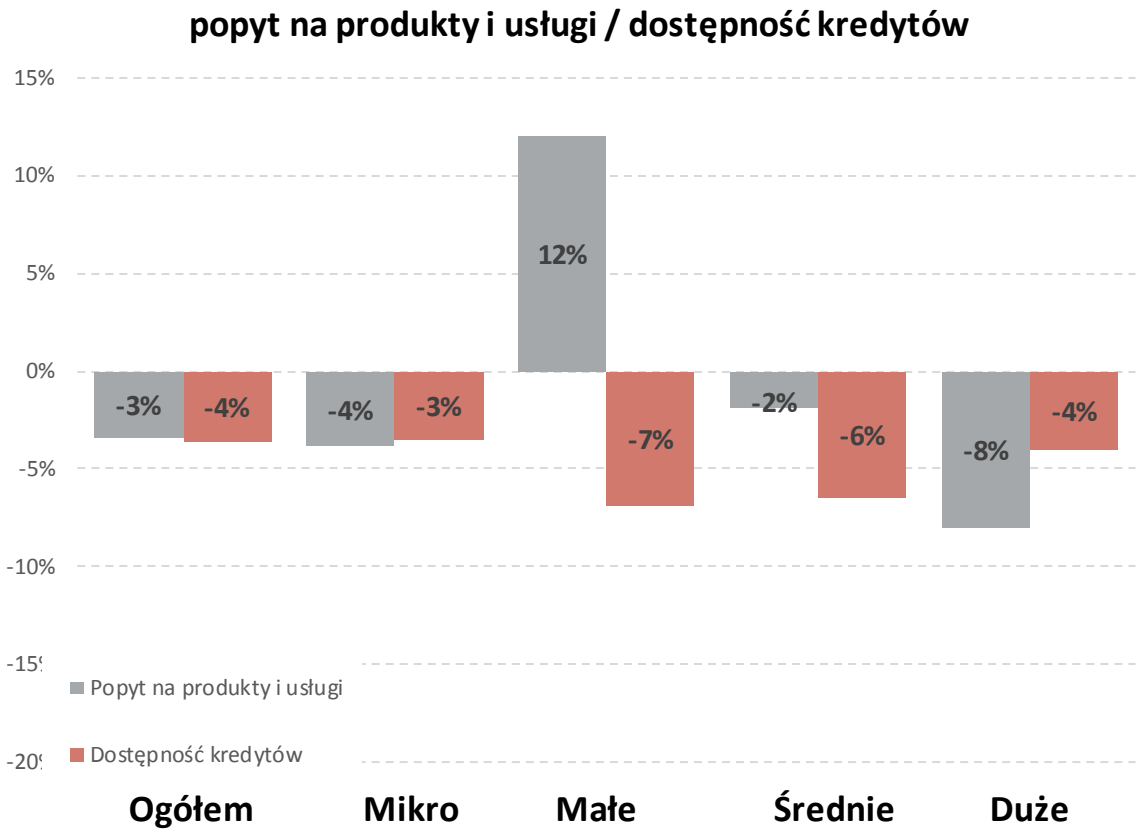
Wykres przedstawia różnice między osobami, oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę niezgadzających się z danym stwierdzeniem.

Wykres 6.12. Ocena popytu na usługi i towary oraz dostępności kredytów – wielkość firmy

„W jaki sposób, w ciągu ostatnich sześciu miesięcy, zmieniły się poniższe parametry?"

Wykres przedstawia różnice między osobami, oceniały parametry na plus i na minus. Wartości dodatnie oznaczają przewagę zgadzających się, zaś wartości ujemne – przewagę nie zgadzających się z danym stwierdzeniem

Czy jednak tylko te czynniki mają wpływ na postrzeganie koniunktury? Na podstawie analizy regresji logistycznej wyłoniono elementy, które w ocenie respondentów mają istotny wpływ na postrzeganie obecnej i przyszłej koniunktury w gospodarce oraz branży.

Na zielono zaznaczono w tabeli 3 te elementy, które według badanych w 2019 r. uległy poprawie w porównaniu z rokiem 2018, zaś na czerwono te, które w bieżącym roku zostały ocenione niżej. Prezentowana tabela regresji zawiera współczynniki mówiące o sile powiązania poszczególnych elementów (takich jak popyt na towary czy koszty zatrudnienia) ze wskaźnikami koniunktury. Im wyższa wartość procentowa, tym bardziej dany element wpływa na postrzeganie koniunktury. Elementy nieistotnie wpływające na postrzeganie danego rodzaju koniunktury zaznaczono w tabeli jako „-" .

Analiza regresji pokazuje, że ocena obecnej koniunktury w gospodarce jest silnie uzależniona od cen towarów i materiałów oraz od dostępności kredytów[52]. Istotnym elementem jest również popyt na towary i usługi, jednak ten element jest mniej istotny w ocenie obecnej koniunktury w gospodarce niż przed rokiem. Z kolei postrzeganie bieżącej koniunktury w branży zależy przede wszystkim od cen towarów i materiałów. Na ocenę przyszłej koniunktury w gospodarce wpływają w szczególności koszty zatrudnienia pracowników, choć wyższy niż w zeszłym roku jest również wpływ popytu na towary wyroby i usługi. Na ocenę przyszłej koniunktury w branży silnie wpływają: dostępność kredytów oraz popyt na towary, wyroby i usługi.

Tabela 6.1. Elementy istotnie statystycznie powiązane z postrzeganiem koniunktury[53]

	Obecna koniunktura w gospodarce	**Obecna koniunktura w branży**	**Przyszła koniunktura w gospodarce**	**Przyszła koniunktura w branży**
Nagelkerke R^2	**0,44**	**0,57**	**0,39**	**0,20**
Popyt na towary/wyroby/ usługi firmy	13,5%	-	18,7%	46,6%
Ceny towarów, materiałów, sprzętu potrzebnych w działalności	62,9%	95,6%	-	-
Koszty zatrudnienia	-	-	81,3%	-
Dostępność wykwalifikowanych pracowników	-	4,3%	-	-
Terminowość regulowania płatności przez kontrahentów Państwa firmy	-	-	-	-
Dostępność kredytów lub innych form zewnętrznego finansowania	23,6%	-	-	53,4%
Dostępność wykwalifikowanych pracowników oraz Koszty zatrudnienia	-	0,1%	-	-

[52] W modelu regresji można zadeklarować interakcję między zmiennymi. Istotna statystycznie interakcja oznacza, że choć poszczególne składowe (w tym przypadku „dostępność wykwalifikowanych pracowników" oraz „koszty zatrudnienia") mogą nie być powiązane ze zmienną wyjaśnianą (ocena koniunktury), to niska ocena obu tych czynników na raz jest powiązana ze zmienną wyjaśnianą.

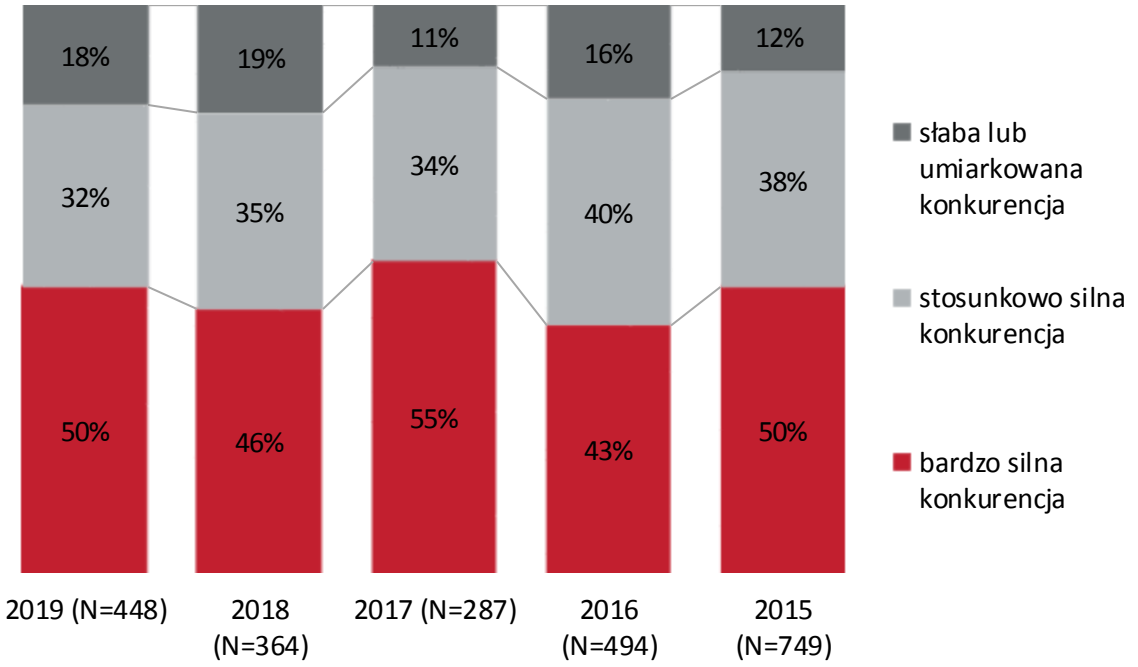
[53] W tabeli przedstawiono przeprocentowane do 100% współczynniki ilorazów szans [Exp(B)] pochodzące z modelu regresji logistycznej.

Konkurencyjność polskich firm i strategie jej budowania

W 2019 r. połowa badanych przedsiębiorców przyznała, że na rynku, na którym działają panuje bardzo silna konkurencja. Jest to wartość nieznacznie wyższa od odnotowanej rok wcześniej (46%). W 2019 r. co trzeci badany określił konkurencję jako stosunkowo silną, zaś 18% jako słabą lub umiarkowaną. Najsilniejsza konkurencja występuje wśród firm dużych (52% określiło ją jako „bardzo silną"), choć niewiele niższy wskaźnik odnotowano dla firm mikro (50%). Wśród pozostałych klas wielkości: małych (48%), a zwłaszcza średnich (41%) ocena siły konkurencji nie była aż tak wysoka. Przewaga tych, którzy twierdzą, że panuje silna konkurencja nad tymi, którzy twierdzą, że jest ona słaba lub umiarkowana wzrósł w obecnej edycji badania do 32% (z 27% w roku ubiegłym).

Wykres 6.13. Siła konkurencji

„Jak silna konkurencja występuje obecnie na rynku, na którym działa Państwa firma?"

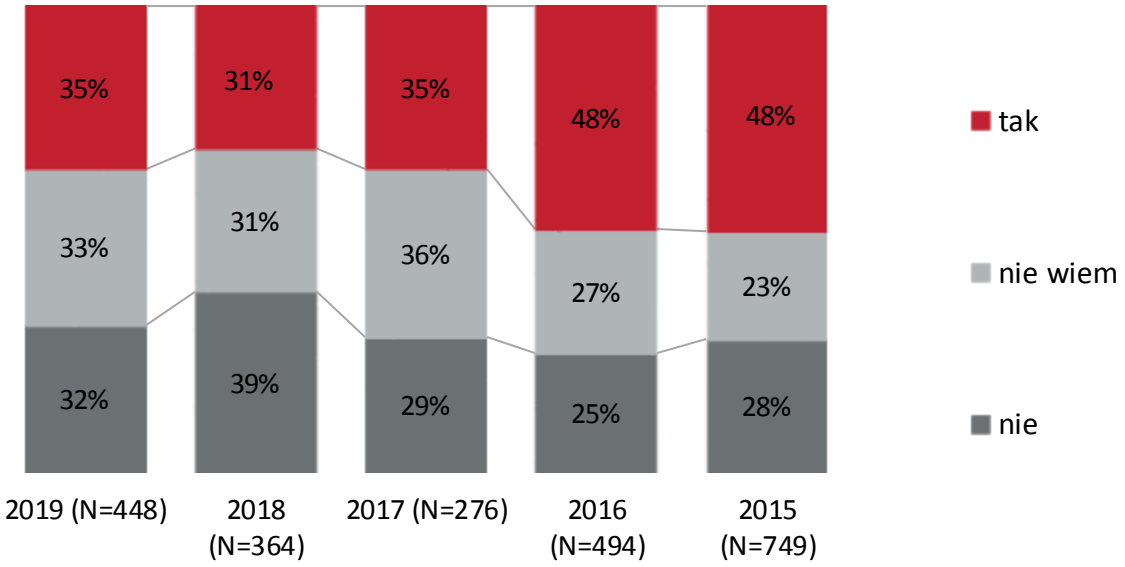

W 2019 ponownie wzrósł odsetek przedstawicieli firm, którzy określają konkurencję, jako „nieuczciwą" – w 2019 r. z przypadkami nieuczciwości konkurentów zetknęło się 35% badanych przedsiębiorców, czyli o 4 p. p. więcej niż przed rokiem. Jednocześnie spadł także odsetek tych, którzy nie doświadczyli przypadków nieuczciwej konkurencji (32% wobec 39% w 2018 roku).

Wyżej niż przed rokiem oceniono również stopień zagrożenia ze strony nieuczciwej konkurencji: w 2019 roku 35% badanych, którzy się z nią zetknęli stwierdziło, że zaobserwowane nieuczciwe praktyki innych firm w dużym stopniu zagrażały interesom ich firmy (w 2018 r. analogiczny odsetek wyniósł 30%).

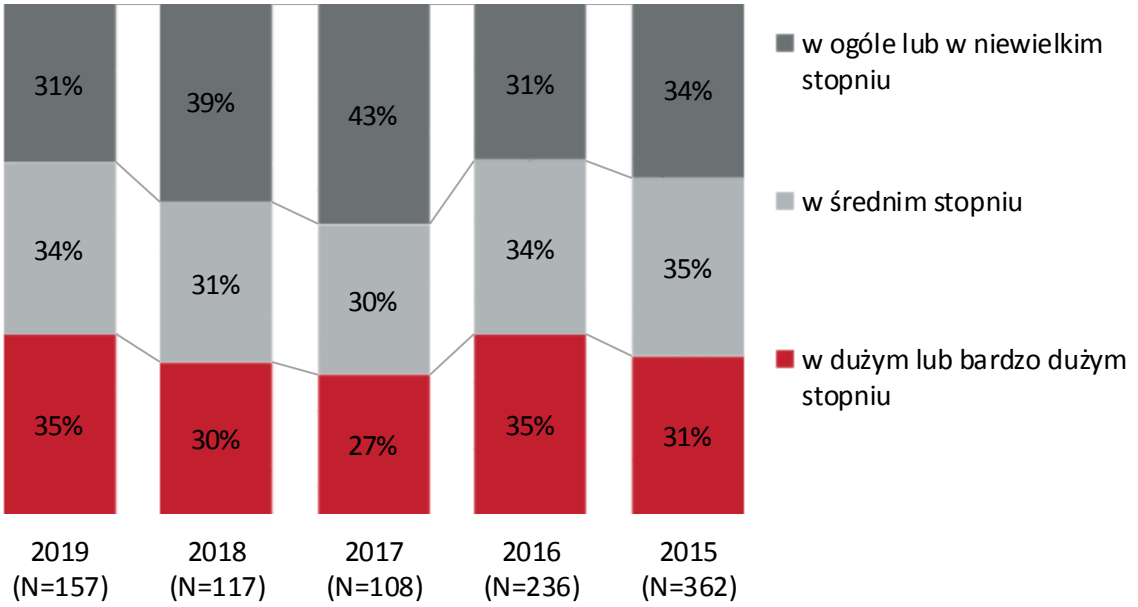
Wykres 6.14. Nieuczciwa konkurencja

„Czy w ostatnich trzech miesiącach spotkał się Pan/i z nieuczciwymi działaniami konkurencji?"

Wykres 6.15. Zagrożenie ze strony nieuczciwej konkurencji

„W jakim stopniu problem nieuczciwej konkurencji zagrażał, w ciągu ostatnich trzech miesięcy, interesom Państwa firmy?" – odpowiedzi tylko wśród przedsiębiorców, którzy zetknęli się z nieuczciwą konkurencją

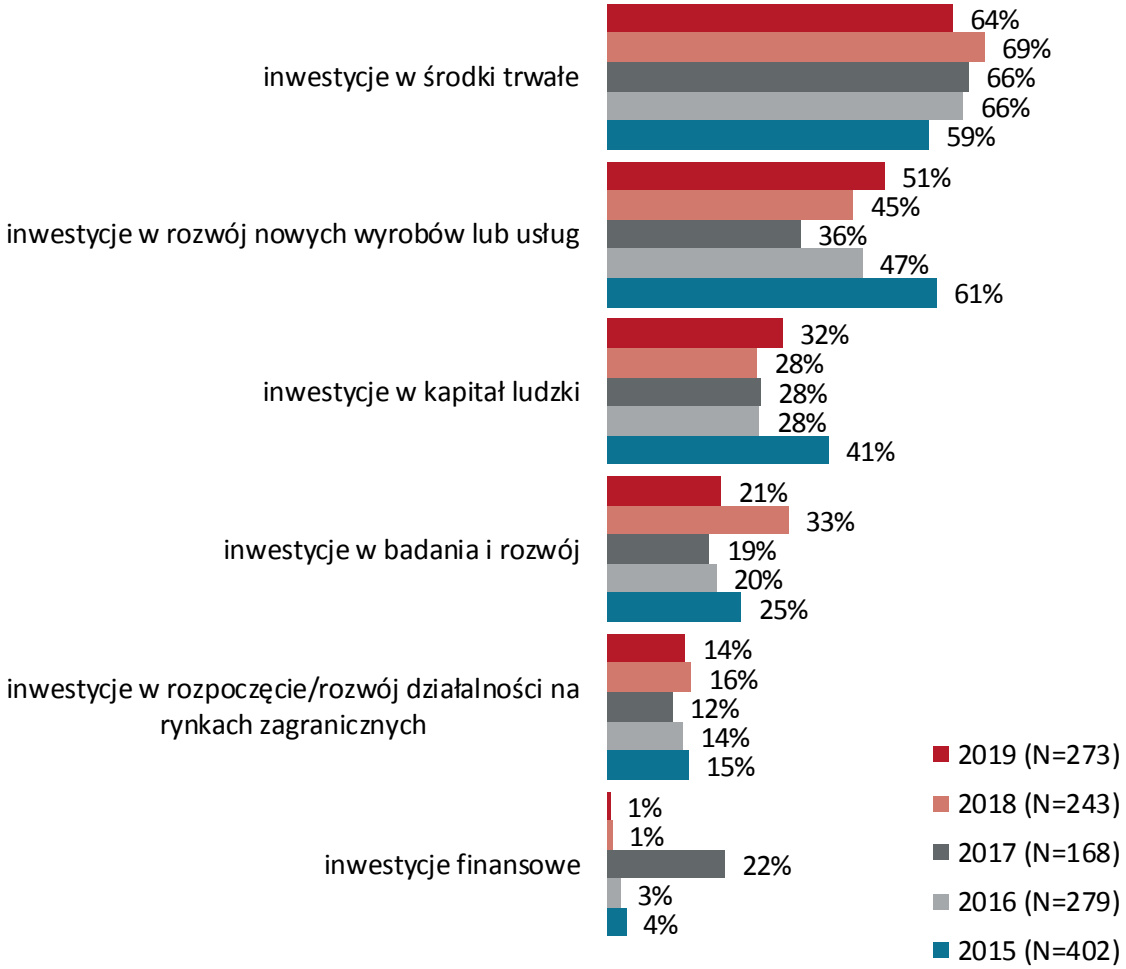

Warto przy okazji zauważyć, że w obecnej fali badania wśród planów inwestycyjnych przedsiębiorstw ponownie spadł odsetek tych firm, które zamierzają inwestować w badania i rozwój (21% w obecnej edycji badania wobec 33% przed rokiem). W dalszym ciągu dwa

pierwsze miejsca zajmują inwestycje w środki trwałe (64%, spadek w porównaniu z rokiem 2017 o 4 punkty procentowe) oraz inwestycje w rozwój nowych wyrobów lub usług (51%, wzrost względem 2017 roku o 6 p. p.). W dalszym ciągu na bardzo niskim poziomie utrzymuje się odsetek badanych skłonnych przedsięwziąć inwestycje finansowe (w 2019 roku wyniósł on 1%, podobnie jak rok wcześniej).

Wykres 6.16. Plany inwestycyjne

„Jakie inwestycje Państwa firma planuje realizować do końca bieżącego roku?" – odpowiedzi tylko wśród przedsiębiorców, którzy zamierzają realizować inwestycje

Kondycja polskich firm

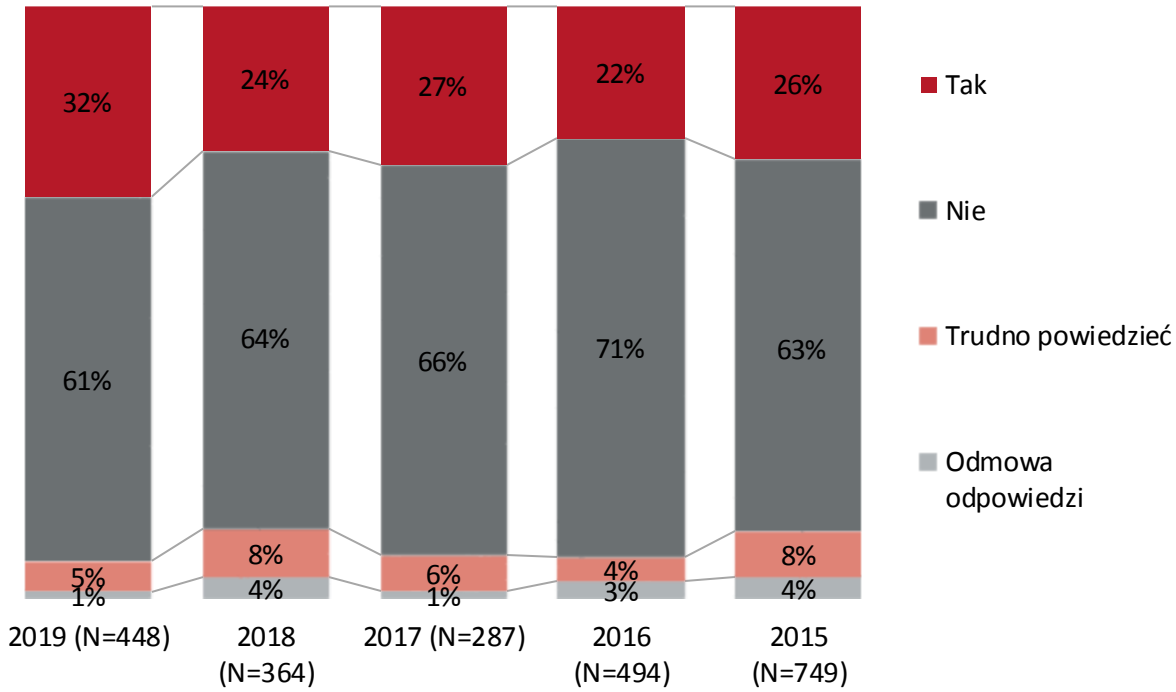
Istotnym czynnikiem opisującym kondycję polskich firm jest ich płynność finansowa, decydująca o możliwości inwestowania, utrzymania wykwalifikowanych pracowników oraz rozwijania działalności. Odsetek przedsiębiorców, którzy w ostatnim roku obawiali się utraty płynności finansowej w 2019 r. wyniósł 32%, o 8 p. p. więcej niż w 2018 r. Istnieje zależność między obawą utraty płynności finansowej a wielkością firmy – najbardziej obawiają się jej mikrofirmy (33%), najmniej zaś średnie (10%) oraz duże (12%).

Głównym powodem obaw przed utratą płynności finansowej były opóźnienia z płatnościami ze strony kontrahentów, na dalszych miejscach wymieniane były utrata klientów i utrata

rynków zbytu. W obecnej edycji wzrosło również znaczenie wysokich nakładów na inwestycje.

Wykres 6.17. Groźba utraty płynności finansowej

„Czy w okresie ostatniego roku Państwa firmie groziła utrata płynności finansowej?”

Wykres 6.18. Przyczyny groźby utraty płynności finansowej

„Czym spowodowana była groźba utraty płynności finansowej przez Państwa firmę?" – odpowiedzi tylko wśród przedsiębiorców, którym groziła utrata płynności finansowej

Podsumowując, rok 2019 przyniósł mniejszy optymizm w postrzeganiu przez badanych przedsiębiorców obecnej i przyszłej koniunktury – zarówno w reprezentowanych przez nich branżach, jak i ogólnie w gospodarce. Niestety, łącznie ze spadkiem optymizmu co do koniunktury ponownie pogorszeniu uległy wskaźniki dotyczące kosztów zatrudnienia, dostępności wykwalifikowanych pracowników, wzrostu cen operacyjnych oraz terminowości regulowania płatności przez kontrahentów. Pod niektórymi względami (kwestie pracownicze oraz terminowość płatności), rok 2019 jest powrotem do trendów obserwowanych nieprzerwanie od 2015 roku z wyłączeniem wyjątkowo optymistycznego roku 2018. W przypadku jednak cen operacyjnych trend ten jest nieprzerwanie rosnący. Zdaniem badanych reprezentujących połowę badanych firm na rynku występuje bardzo silna konkurencja, niepokojący jest również wzrost wskaźnika dotyczącego nieuczciwej konkurencji, z którym to zjawiskiem zetknął się co trzeci badany. W 2019 r. 1/3 badanych firm groziła utrata płynności finansowej. Był to najwyższy wskaźnik od 2015 roku. Po wyjątkowo wysoko ocenionym 2018 roku, w 2019 roku wróciła większość bolączek polskich firm. Warto jednak pamiętać, że świat polskich przedsiębiorców nie jest jednorodny – groźba utraty płynności finansowej oraz problemy, przed którymi stają są zróżnicowane:

głównie ze względu na wielkość firmy. Duże podmioty radzą sobie stosunkowo dobrze, podczas, gdy trudności są przede wszystkim udziałem firm mikro, małych i średnich. Z kolei te największe podmioty cierpią z powodu wysokich kosztów pracy oraz borykają się z brakiem wykwalifikowanych pracowników.

Infolinia: 801 332 202

kontakt@parp.gov.pl